

به نام هستی بخش

ظرفیت سازی در ذینفعان تالاب قره قشلاق جهت اتخاذ الگوهای معیشتی سازگار با محیط زیست (روستاهای منتخب اطراف تالاب قره قشلاق)

انجمن جوانان حافظ زمین (دامون)

شهریور ۱۳۹۵

چکیده

در پی وضعیت بحرانی دریاچه ارومیه، تالاب‌های اقماری پیرامون آن به دلیل دارا بودن منابع آب مناسب و با کیفیت، به پناهگاه مهم تنوع‌زیستی منطقه تبدیل شده و حتی معیشت‌هایی که سابقاً به نوعی به دریاچه وابسته بودند در حال حاضر از تالاب‌های مذکور امرار معاش می‌نمایند. با این وجود این تالاب‌ها نیز از گزند تخریب در امان نبوده و از مهمترین مشکلات پیش‌روی آنها می‌توان به کاهش حجم آب ورودی، کاهش کیفیت آب ورودی و آب موجود در تالاب‌ها، افزایش بهره‌برداری‌های انسانی و افزایش شدت آن با توجه به وضعیت اکوسیستم دریاچه ارومیه، شکار غیر مجاز و بی‌رویه و تهدید حدود این مناطق اشاره کرد.

در این میان اما وجود بهره‌برداری‌های انسانی در حوضه آبریز اطراف تالاب‌های اقماری و یا به عبارتی بهره‌برداری از منابع آب تأمین کننده تالاب‌ها نقش بسیار مهمی در تهدید حیات تالاب در آینده دارد. معیشت‌های اغلب وابسته به آب در منطقه هر روز بر میزان مصرف آب خود افزوده و آینده تیره و تاری برای تأمین آب تالاب‌ها در منطقه رقم می‌زنند.

تالاب قره‌قشلاق از جمله تالاب‌های اقماری دریاچه ارومیه و زیستگاه مناسب بسیاری از گونه‌های مهم و کلیدی بخصوص پرندگان بومی و مهاجر می‌باشد که از لحاظ تعداد و تنوع گونه‌ای زیستگاه منحصربفردی را برای آنها فراهم آورده است. همچنین این تالاب در پایاب رودخانه‌های مهم حوضه آبریز دریاچه ارومیه مثل زرینه‌رود واقع شده که منبع آبی بسیار مهمی برای زراعت و باغداری در سطح وسیعی در بالادست و پایین‌دست می‌باشد.

در این پروژه تلاش بر این بود که با شناسایی پتانسیل‌های معیشتی منطقه که سازگار با تالاب هستند و با ظرفیت‌سازی مناسب میان ذینفعان زمینه را برای ایجاد معیشت جایگزین که از خصوصیات اصلی آن کم‌آبری می‌باشد فراهم آورده و گروه‌ها را برای انجام این معیشت‌ها به پایداری رساند. در این گزارش بعد از بیان کلیات ضرورت اجرای طرح و معرفی محدوده اجرایی، به انجام مطالعات تکمیلی لازم در خصوص وضعیت معیشتی روستاهای پایلوت و ارزیابی شیوه‌های موجود و پیشنهادی معیشتی پرداخته شده و پس از ارزیابی و تصمیم‌گیری در خصوص شیوه‌های معیشتی برتر برای اجرا روند اقدامات و زمینه‌سازی لازم برای ایجاد معیشت صورت گرفته، تشریح شده است. در نهایت نیز به بیان درس آموخته‌ها و ارائه یک مدل معیشتی پرداخته شد.

فهرست مطالب

کلیات

- ۱- مقدمه ۲
- ۲- بیان اهداف و گام‌های اجرایی ۴
- ۳- مفاهیم ۵
- ۴- روش کار ۶
- ۵- محدوده مطالعاتی و نحوه انتخاب روستاهای پایلوت ۷

مطالعات پایه

- ۶- تشریح وضعیت روستاهای پایلوت ۱۰
- ۱-۶- وضع موجود روستای مجیدآباد، شهرستان ملکان ۱۲
- ۲-۶- وضع موجود روستای چقلو، شهرستان بناب ۱۷
- ۳-۶- وضع موجود روستای قره‌قلو، شهرستان میاندوآب ۲۱
- ۷- شیوه‌های معیشت پرآبخواه موجود در منطقه ۲۸
- ۸- تحلیل ذینفعان و تکمیل شناسایی نهادهای حمایت‌کننده در رابطه با معیشت‌های سازگار با محیط‌زیست ۳۲
- ۹- ارزیابی پتانسیل‌ها برای انتخاب شیوه‌های معیشتی ۳۸
- ۱۰- تهیه فهرست مشاغل موجود و پیشنهادی برای ایجاد روستا ۳۹
- ۱-۱۰- شناسایی مشاغل موجود در روستای چقلو ۳۹
- ۲-۱۰- شناسایی مشاغل موجود در روستای قره‌قلو ۴۴
- ۳-۱۰- شناسایی مشاغل موجود در روستای مجیدآباد ۴۶
- ۴-۱۰- بررسی و تحلیل امکان‌سنجی انجام‌شده مشاغل دوستدار محیط‌زیست به‌منظور معرفی در محدوده تالاب ۴۸
- ۵-۱۰- ارزیابی شیوه‌های معیشتی (اقتصادی- اجتماعی، محیط زیستی) ۵۱
- ۶-۱۰- نتایج به‌دست‌آمده برای انتخاب مشاغل برگزیده به‌عنوان معیشت جایگزین ۵۶
- ۱-۶-۱۰- مشاغل خرد و خانگی پیشنهادی برای حمایت ۵۶

اقدام برای ایجاد معیشت جایگزین

- ۱۱- گروه‌سازی ۶۰

- ۱۱-۱- تشریح فرایند طی شده برای تشکیل گروه در روستاهای قره قزلو و چپقلو (گروه خانم‌ها) ۶۰
- ۱۱-۲- تشریح اقدامات انجام شده برای تشکیل گروه مردان و تحلیل دلایل عدم موفقیت گروه آقایان در روستاها ۶۶
- ۱۲- ظرفیت‌سازی معیشت پایدار در دست‌اندرکاران ۷۲
- ۱۲-۱- برگزاری کارگاه هم‌اندیشی با کارآفرینان و نخبگان اقتصادی با حضور مدیرکل محیط‌زیست استان و معاونت آموزش و مشارکت‌های مردمی سازمان حفاظت محیط‌زیست ۸۱

مجمع‌بندی و نتیجه‌گیری

- ۱۳- تحلیل نتایج و مرور درس‌های آموخته ۸۳
- ۱۴- مدل پیشنهادی برای ایجاد معیشت جایگزین ۸۶

ضمایم

- ضمیمه ۱؛ وضعیت فعلی گروه‌های بانوان زرینه و چیچست ۹۲
- ضمیمه ۲؛ طرح توجیه اقتصادی کسب‌وکار برای تأمین اعتبار ۱۰۴

فهرست اشکال

- شکل ۱- ساختار مدیریتی کمیته‌های دست‌اندرکار مدیریت تالاب قره قشلاق ۳
- شکل ۲- دیاگرام راهبرد دستیابی به معیشت پایدار ۵
- شکل ۳- روستاهای واقع در شعاع ۱ تا ۵ کیلومتری تالاب قره‌قشلاق ۸
- شکل ۴- کاربری اراضی در محدوده تالاب قره‌قشلاق ۱۰
- شکل ۵- نمودار پای سهم‌بندی زمینه‌های معیشتی اهالی مجیدآباد ۱۶
- شکل ۶- برگزاری جلسات با جوانان روستای چپقلو ۱۸
- شکل ۷- بازدید از اراضی کشاورزی و کسب اطلاعات درباره هزینه و فایده کشاورزی ۲۲
- شکل ۸- برگزاری جلسات مشورتی در سطح روستا ۲۲
- شکل ۹- گفتگو با جوانان در روستا ۲۳
- شکل ۱۰- کشت ذرت علوفه‌ای در مزارع روستای قره قزلو ۲۴
- شکل ۱۱- مزارع روستای قره قزلو در حاشیه رودخانه زرینه رود ۲۴
- شکل ۱۲- نسبت تولید محصولات کشاورزی روستای قره قزلو ۲۶

- شکل ۱۳- تبدیل گز زارهای حاشیه زرينه رود به اراضی جديد کشاورزی ۱۳۹۳ ۲۸
- شکل ۱۴- موتورهای غيرمجاز برداشت آب منبع اصلی تأمین آب کشاورزی ناپایدار منطقه ۲۹
- شکل ۱۵- انواع کشاورزی پراېخواه در روستای قره قزلو (سال ۱۳۹۴) ۲۹
- شکل ۱۶- بستر خشک زرينه رود- مهم ترين رود تغذيه کننده درياچه اروميه و تالاب قره قشلاق تير ۱۳۹۳ ۳۰
- شکل ۱۷- نمودار استراتژی برخورد با مخاطبان ۳۲
- شکل ۱۸- نمودار میزان قدرت (نفوذ) و ارتباط ذينفعان و دست اندرکاران در رابطه با معيشت ۳۱
- شکل ۱۹- جلسه با گروه مردان، چپقلو ۳۳
- شکل ۲۰- قالی بافی در روستای چپقلو ۴۲
- شکل ۲۱- امکان سنجی اجرای شیوه های معیشتی با مشارکت اهالی روستای چپقلو ۴۳
- شکل ۲۲- امکان سنجی اجرای شیوه های معیشتی با مشارکت اهالی روستای قره قزلو ۴۵
- شکل ۲۳- اولویت بندی پارامترهای امکان سنجی اجرای شیوه های معیشتی توسط اهالی ۴۷
- شکل ۲۴- جلسه هم اندیشی برای تشکیل گروه در روستای مجیدآباد ۴۸
- شکل ۲۵- تهیه چرخ خیاطی و تجهیز کارگاه برای کارگاه بانوان زرينه ۶۲
- شکل ۲۶- عروسک محلی از صنایع تولید شده توسط گروه بانوان زرينه برای ارائه در بازار ۶۳
- شکل ۲۷- تصاویری از فرایند طی شده توسط گروه دستادست به منظور تأمین تجهیزات، طراحی و بازاریابی محصولات ۶۴
- شکل ۲۸- تهیه طرح کسب و کار به صورت مشارکتی ۶۵
- شکل ۲۹- جلسه هم اندیشی برای تشکیل گروه های کسب و کار در روستای مجیدآباد ۶۹
- شکل ۳۰- صورت جلسه تشکیل گروه های کسب و کار آقایان در روستاهای مجیدآباد ۷۰
- شکل ۳۱- تصویر نامه درخواست برای همراهی ادارات مختلف دست اندرکار با طرح معيشت جایگزین ۷۴
- شکل ۳۲- جلسه توجیهی برای آغاز کلاس در روستای مجیدآباد ۷۶
- شکل ۳۳- کلاس آموزشی در روستای چپقلو ۷۶
- شکل ۳۴- تصویر نامه ارسال شده به منظور جلب حمایت اداره آموزش فنی حرفه ای از انجام طرح ۷۷
- شکل ۳۵- جلسه هم اندیشی برای جلب حمایت کارشناسان اداره صنعت و معدن و تجارت بناب ۸۱
- شکل ۳۶- برگزاری کارگاه هم اندیشی با کارآفرینان و نخبگان اقتصادی ۸۲

فهرست جداول

۱۲	جدول ۱- کاربری اراضی موجود در روستای مجیدآباد و مساحت، سرانه و درصد هریک از آنها
۱۳	جدول ۲- روند تغییرات جمعیت روستای مجیدآباد در دهه‌های سرشماری
۱۳	جدول ۳- جمعیت فعال، شاغل و بیکار روستا در سال ۱۳۸۵ (آخرین آمار موجود)
۱۴	جدول ۴- وضعیت اقتصاد کشاورزی روستا - یک سال زراعی
۱۵	جدول ۵- وضعیت بخش‌های اقتصادی روستا
۱۸	جدول ۶- کاربری اراضی وضع موجود روستای چپقلو
۱۹	جدول ۷- جمعیت و روند تحولات آن در روستای چپقلو
۲۰	جدول ۸- وضع فعالیت و تعداد شاغلین در روستای چپقلو
۲۰	جدول ۹- بررسی آماری وضعیت دامداری و کشاورزی روستای چپقلو
۲۵	جدول ۱۰ - تحولات جمعیتی قره قوزلو
۲۵	جدول ۱۱- شاخص‌های اشتغال در روستای قره قوزلو
۲۵	جدول ۱۲- وضعیت دامداری و کشاورزی روستای قره قزو
۲۶	جدول ۱۳- توزیع اراضی کشاورزی قره قوزلو
۲۶	جدول ۱۴- شاخص‌های تولید کشاورزی در روستای قره قوزلو
۲۷	جدول ۱۵- هزینه- فایده محصولات روستای قره قوزلو
۳۱	جدول ۱۶- روستاهای در معرض تهدید از خشک شدن دریاچه ارومیه در شهرستان بناب
۳۷	جدول ۱۷- مهم‌ترین نهادهای دست‌اندرکار معیشت روستایی به‌صورت مستقیم
۳۹	جدول ۱۸- لیست مشاغل رونق یافته در خشکسالی
۴۰	جدول ۱۹- لیست مشاغل پیشنهادی
۴۴	جدول ۲۰- مشاغل پیشنهادی زنان جهت آموزش
۴۴	جدول ۲۱- نیازهای شروع اجرای شغل

۵۲	جدول ۲۲- ماتریس ارزیابی تأثیرات محیط زیستی شیوه‌های معیشتی پیشنهادی
۵۳	جدول ۲۳- ماتریس ارزیابی تأثیرات محیط زیستی شیوه‌های معیشتی فعلی (موجود در روستا)
۵۴	جدول ۲۴- ماتریس ارزیابی اجتماعی شیوه‌های معیشتی پیشنهادی
۵۵	جدول ۲۵- ماتریس ارزیابی اجتماعی شیوه‌های معیشتی فعلی (موجود در روستا)
۵۷	جدول ۲۶- شیوه‌های معیشتی دارای اولویت برای حمایت (توسعه یا ایجاد)

فهرست کادرها

۴۷	کادر ۱- شاخص‌های مطرح‌شده برای شیوه‌های معیشتی مطلوب، توسط تیم تسهیلگری و اهالی مجیدآباد
۵۳	کادر ۲- نتیجه ارزیابی اولیه با توجه به شاخص‌های محیط زیستی
۵۵	کادر ۳- نتیجه ارزیابی اولیه با توجه به شاخص‌های اجتماعی
۶۱	کادر ۴- موارد مطرح‌شده در جلسه مشترک میان دو گروه "بانوان زرینه" و "چیچست" نشان‌دهنده میزان توانمندی دو گروه

کلیات

۱- مقدمه

از دهه هشتاد روند عقب‌نشینی آب دریاچه ارومیه همزمان با خشک شدن سایر تالاب‌های داخلی ایران جدی شد، در کنار هشدارهای کارشناسان و فعالان حوزه زیست‌محیطی، ایده‌هایی برای برون‌رفت از بحران مطرح شد. با توجه به ابعاد منطقه‌ای و پیامدهای جبران‌ناپذیر خشک شدن تالاب‌ها، دفتر عمران سازمان ملل^۱ در ایران به همراه سازمان حفاظت از محیط‌زیست، اقدام به تعریف پروژه‌ای با عنوان: "طرح بین‌المللی حفاظت از تالاب‌های ایران" نمودند. در اجرای فاز نخست این طرح بر حوضه آبخیز سه تالاب مهم کشور: دریاچه ارومیه "نگین آبی شمال غرب ایران"، تالاب پریشان استان فارس و تالاب شادگان خوزستان تمرکز شد. بدین منظور با استفاده از رویکرد زیست‌بومی^۲ و مشارکتی به تدوین برنامه جامع مدیریت این تالاب‌ها اقدام شد.

در این رویکرد شناخت وضع موجود تالاب، تحلیل ذینفعان و دست‌اندرکاران مرتبط با هر تالاب، بسیج اجتماعی در سطح محلی به شکل مشارکتی انجام و بر اساس اصول مدیریت استراتژیک با تدوین چشم‌انداز (شرایط آرمانی) تالاب، جهت مدیریت تالاب‌ها، اهداف راهبردی و اجرایی تعریف می‌گردند، سپس اقدامات اولویت‌دار با نظر نمایندگانی از ذینفعان کلیدی دست‌اندرکار و مرتبط با تالاب، در مدیریت و احیا آن‌ها مشخص می‌شود. نکته قابل توجه در این شیوه جدید، اصل دوم مدیریت زیست‌بومی که در آن حفظ محیط‌زیست یک "انتخاب اجتماعی" است، لذا برخلاف رویکرد سنتی مدیریت و حفاظت محیط‌زیست که حفاظت از تالاب‌ها را وظیفه بخشی یک ارگان - سازمان حفاظت محیط‌زیست - می‌انگاشت، در نگاه جدید به حفاظت از طبیعت با توجه به ماهیت فرابخشی مشکلات محیط‌زیستی بنابر اصول مدیریت یکپارچه تالاب، باید کمیته‌ای زیر نظر مستقیم فرماندار (به‌عنوان نهاد فرابخشی و دارای قدرت و جایگاه حاکمیتی فرادست) تشکیل شود. سازمان محیط‌زیست در شرایط جدید به‌عنوان "دبیر کمیته مدیریت تالاب" نقش تسهیلگری جلسات بین بخشی در فرمانداری را به عهده خواهد داشت.

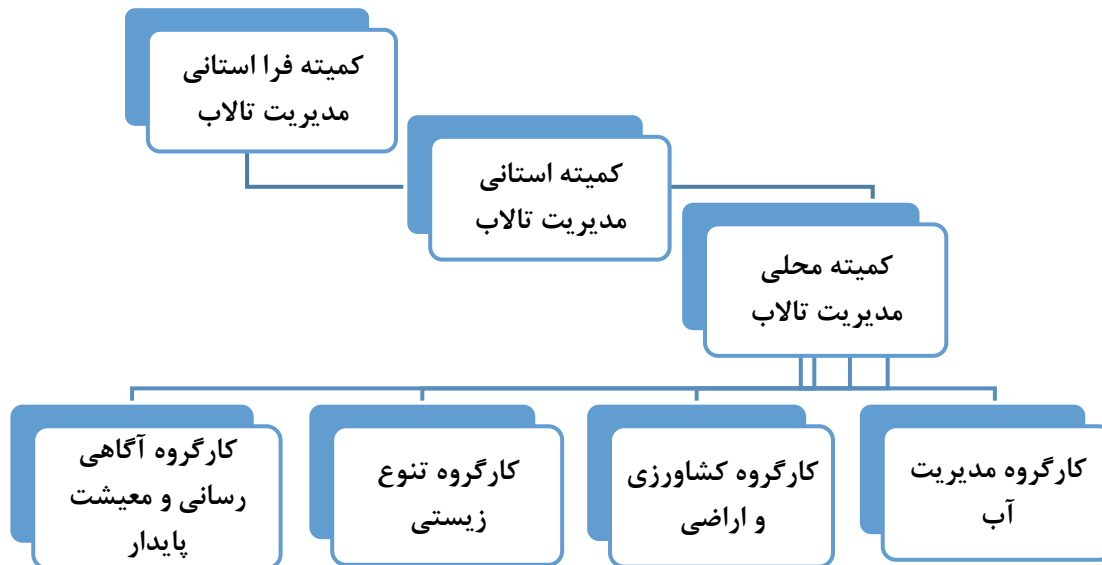
در این ساختار جدید در مدیریت تالاب، کمیته‌های تخصصی زیر پیش‌بینی می‌شوند:

۱- مدیریت آب ۲- کشاورزی و کاربری اراضی ۳- تنوع زیستی ۴- اطلاع‌رسانی و معیشت پایدار

این کارگروه‌های تخصصی باید با مشارکت کلیه دست‌اندرکاران مربوطه تشکیل جلسه داده و با حضور نمایندگان کلیه دستگاه‌های دولتی، تشکلات، نمایندگان جامعه محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد اقدامات لازم برای مدیریت تالاب را برنامه‌ریزی کنند و جهت اجرای آن در کمیته‌های تخصصی تصمیم‌گیری و تخصیص بودجه انجام شود.

¹ UNDP (United Nations Development Program)

² Ecosystem approach

شکل ۱- ساختار مدیریتی کمیته‌های دست‌اندرکار مدیریت تالاب قره قشلاق

در پی تدوین برنامه مدیریت تالاب قره‌قشلاق به‌عنوان بزرگ‌ترین تالاب اقماری حوضه دریاچه ارومیه، طرح "ظرفیت‌سازی در ذینفعان و دست‌اندرکاران تالاب برای الگوهای معیشتی سازگار با محیط‌زیست"، باهدف فعال‌سازی کارگروه معیشت پایدار در کمیته مدیریت تالاب قره‌قشلاق تعریف شد، تا پس از دستیابی به الگویی از معیشت سازگار با طبیعت، آغازی بر اجرای رویکرد طرح‌های معیشت پایدار در حوضه آبخیز دریاچه ارومیه در مقیاسی وسیع‌تر باشد.

جهت طراحی و تدوین راهبرد معیشت سازگار با طبیعت، بر اساس داده‌های به‌دست‌آمده از روستاهای محدوده پایلوت، با استفاده از چارچوب مفهومی معیشت پایدار «صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی»^۳ مدلی اقتباس شد. در این چارچوب، راهبرد معیشت پایدار مبتنی بر تحلیل وضعیت موجود دارایی‌ها (و محرومیت‌ها)، بررسی زمینه‌های خطرات، تحلیل سیاست‌ها، نهادها و ذینفعان، طراحی می‌شود. این برنامه سعی دارد تا با به‌کارگیری اقدامات مؤثر حاصل از فرایند برنامه‌ریزی مشارکتی و همسوسازی نهادهای دولتی و جوامع محلی ذینفع از حفاظت از دریاچه ارومیه و تالاب قره قشلاق، نمونه‌هایی از معیشت پایدار در روستاهای پایلوت شناسایی و تقویت نماید، تا الگویی برای تنوع‌بخشی به مشاغل جوامع روستایی پیرامون تالاب شکارممنوع قره قشلاق به‌عنوان بخشی از حوضه آبخیز دریاچه ارومیه بدست آید.

³ IFAD: International Fund for Agriculture development

۲- بیان اهداف و گام‌های اجرایی طرح

❖ هدف اصلی:

ظرفیت‌سازی در ارگان‌های دست‌اندرکار و بهره‌برداران تالاب در راستای به‌کارگیری الگوهای معیشتی سازگار با محیط‌زیست و در نتیجه کاهش فشار بر منابع آبی حوضه آبخیز تالاب قره قشلاق

❖ اهداف عملیاتی:

هدف عملیاتی ۱: تکمیل شناخت پتانسیل‌های معیشتی سازگار با محیط‌زیست

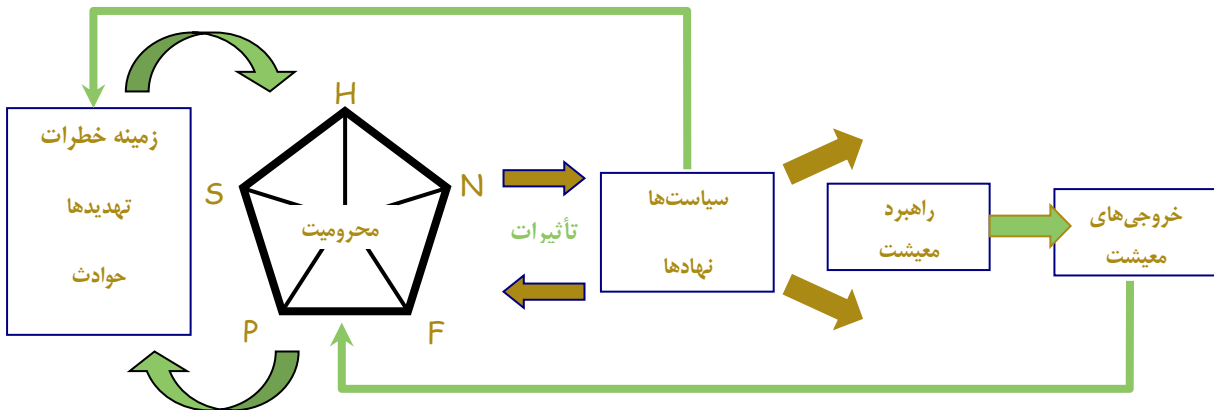
هدف عملیاتی ۲: ارتقاء آگاهی و زمینه‌سازی در جامعه محلی برای کارگیری شیوه‌های مختلف بالقوه معیشتی سازگار با محیط‌زیست

هدف عملیاتی ۳: ایجاد انگیزه در ارگان‌های دست‌اندرکار و ذی‌ربط به تالاب و همسوسازی آن‌ها برای برنامه‌های معیشتی جامعه محلی و در نهایت حفاظت از منابع تنوع زیستی تالاب

۳- مفاهیم:

در طراحی و تدوین راهبرد معیشت، بر اساس داده‌های به‌دست‌آمده از روستاهای محدوده پایلوت روستاهای پیرامون تالاب قره قشلاق، از چارچوب معیشت پایدار «صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی» (IFAD) اقتباس شد. در این چارچوب، راهبرد معیشت پایدار بر اساس تحلیل وضعیت موجود دارایی‌ها (و محرومیت‌ها)، بررسی زمینه‌های خطرات، تحلیل سیاست‌ها، نهادها و ذینفعان طراحی می‌شود. یکی از سیاست‌های اصلی در این پروژه ترویج شیوه‌های معیشتی سازگار با محیط‌زیست است که با توجه به وضع موجود منابع آبی منطقه و روند کاهشی روزافزون آن پرداختن به این امر ضرورت پیدا کرده است. در نهایت جهت‌گیری استراتژی برآمده از این چارچوب، یعنی خروجی‌های مورد انتظار آن، کاهش فقر و محرومیت است. چنانکه در تصویر زیر مشاهده می‌شود، در تحلیل دارایی‌ها، پنج دارایی اصلی شامل: سرمایه انسانی H ، سرمایه طبیعی N ، سرمایه مالی F ، سرمایه فیزیکی P و سرمایه اجتماعی S ارزیابی می‌گردد و میزان تناسب و ارتباط آن‌ها با یکدیگر تحلیل می‌شود. این چارچوب، «دارایی-محور» است و تلاش دارد تا راهبرد مورد انتظار، بر اساس دارایی‌های موجود، چه در سطح اجتماع محلی و چه در سطح نهادها و ذینفعان، با نگاهی به خطرات و تهدیدها طراحی شود.

چارچوب معیشت پایدار ایفاد

شکل ۲- دیاگرام راهبرد دستیابی به معیشت پایدار

الف- معیشت جایگزین

شیوه‌ای از درآمدزایی که می‌تواند جایگزین شیوه‌های کسب درآمد ناپایدار و مخرب منابع شود که زمینه و منابع کافی برای ادامه آن‌ها وجود ندارد.

ب- معیشت پایدار

چهارچوب مفهومی است که توسعه را با رویکرد مردم‌محور ارتقا می‌دهد. پاسخگو و شفاف است، مشارکت کلیه ذینفعان را به همراه دارد، همچنین بر پایه عملکرد میان‌رشته‌ای در سطوح مختلف است.

اصول اساسی رویکرد معیشت پایدار، بر فعالیت‌های توسعه معیشت با محوریت فقرزدایی، سازگاری با محیط‌زیست و توجیه‌پذیری اقتصادی متمرکز است.

ج- تنوع‌بخشی به مشاغل

تنوع‌بخشی به شیوه‌های معیشت روستایی فرایندی است که توسط آن خانواده‌های روستایی مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و داشته‌های متنوع را برای امرارمعاش و بهبود استاندارد زندگی به کار می‌گیرند (Ellis, 2000). این به معنای افزایش میزان درآمد از شیوه‌هایی جدا از دامداری و کشاورزی صرف است (Smith et al., 2001). این مفهوم فرایندی پویا و دینامیک از تغییر، سازگاری و انعطاف‌پذیری را مدام به کار می‌گیرد.

۴- روش کار

در مدت انجام پروژه "ظرفیت‌سازی در ذینفعان و دست‌اندرکاران حفاظت از تالاب قره قشلاق برای اتخاذ الگوهای معیشتی سازگار با محیط‌زیست"، پس از انجام مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای تلاش شد تا فرایند پلکان مشارکت و ارتباط آن با مجموعه‌ای از شیوه‌های معیشتی سازگار با محیط‌زیست آزموده شود، شیوه‌های درآمدزایی که علاوه بر پذیرش اجتماعی و برخورداری از مطلوبیت در نظر اهالی، از دید محیط زیستی نیز با طبیعت همخوان باشد. در مراحل بعد با انجام برنامه‌ریزی و پیگیری‌های اداری و دریافت کمک از دست‌اندرکاران و متولیان توسعه، همزمان با دست‌اندرکاران مسئول حفاظت منطقه، می‌توان گامی مفید جهت ایجاد اشتغال پایدار و سازگار با محیط‌زیست برداشت.

روش‌های مشارکتی مدیریت منابع طبیعی به‌منظور راهی برای جلب حمایت جامعه محلی در حفاظت از منابع زیستی، تدریجاً تکامل یافته است. رویکرد مشارکتی مورد استفاده در روستاهای پیرامون تالاب قره قشلاق بخش‌های مختلف مسئله تخریب محیط و منابع طبیعی را مورد کندوکاو قرار داد. سیاست‌های مختلف در جوامع محلی را برای حل معضلات محیط زیستی گوشزد می‌کند. در پروژه‌های مشارکتی، میزان منافع به‌دست‌آمده برای جوامع محلی نقشی مهم در تعیین میزان تمایل ایشان برای حفاظت دارد. مردم روستاهای منطقه تالاب و رودخانه‌های منتهی به آن را یک منبع فایده‌بخش اقتصادی می‌دانند و هرگونه مداخله در این بسته مهم معیشتی جامعه مسائلی جدی در پی دارد. عدم توانایی در ایجاد امکان مشارکت معنادار مردم محلی و نفع بری عادلانه از منابع باعث بیزاری، خشم و بهره‌برداری غیرقانونی از منابع طبیعی در میان مردم می‌شود. بخش عمده اقدامات این طرح، دخیل نمودن هرچه بیشتر اهالی در فرایندهای شناخت، برنامه‌ریزی و اجرا بوده است.

برنامه اعتبارات خرد سبز با ایجاد و گسترش فعالیت‌های درآمدزا به‌ویژه برای گروه‌های آسیب‌پذیر، بهره‌برداری بی‌رویه آن‌ها را از منابع طبیعی کاهش داده و توسعه جوامع محلی را تسهیل می‌کند. نظام اعتبارات خرد یک نظام اجرایی دوسویه بین دولت و مردم محلی و تعامل آن‌ها با یکدیگر است. در این نظام نقش تصدی‌گری دولت کاهش‌یافته و به مسئولیت مردم و گروه‌های توانمند واگذار می‌شود و نقش نظارتی حمایتی دولت تقویت می‌شود.

نیاز به سرمایه‌گذاری بیرونی در زمینه‌های مختلف معیشتی به‌عنوان محرک و مشوق اولیه توسعه، از نکات مهم در استفاده از ظرفیت‌های منطقه جهت توسعه معیشت است. همچنین در کنار مشوق‌های مالی و اقتصادی، نیاز به ارتقای دانش و مهارت جامعه محلی برای اجرای فعالیت‌های معیشتی جدید یا باززنده‌سازی فعالیت‌های پیشین ضرورت دارد.

ایجاد اعتماد در میان اهالی، روحیه پیشرفت، همراهی، بسیج محلی و تغییر رویه‌های متداول، کلید موفقیت در زمینه توسعه پایدار هر منطقه است.

۵- محدوده مطالعاتی و نحوه انتخاب روستاهای پایلوت؛

این منطقه در جنوب شرقی دریاچه ارومیه با موقعیت جغرافیایی ۳۷ درجه و ۱۳ دقیقه و ۲۵ ثانیه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۵۱ دقیقه و ۳۸ ثانیه طول شرقی و مساحت ۵۶۶۴۲ هکتار و دارای ارتفاع میانگین ۱۲۷۵ متری از سطح دریا است.

در این طرح سه روستای قره‌قزلو، چپقلو و مجیدآباد، به‌عنوان نمونه انتخاب و برنامه‌ریزی اجرای طرح در آن‌ها انجام شد. این روستاها در مجموع جزء روستاهای متوسط و بزرگ منطقه هستند و از نظر قومیتی ترک‌نشین و شیعه‌مذهب می‌باشند. این انتخاب با توجه به مطالعات پیشین وضعیت اجتماعی- اقتصادی روستاهای منطقه و توجه به چند عامل تعیین‌کننده به شرح زیر انجام گرفت:

۱- انتخاب یک روستا از هر یک از سه شهرستان محدوده تالاب قره‌قشلاق که در محدوده مدیریت آن هستند (میاندوآب، ملکان، بناب). این کار به‌منظور ایجاد الگویی موفق در هر شهرستان انجام شد تا قابلیت تعمیم نتایج به روستاهای مجاور شهرستان، مطابق الگوی به‌دست‌آمده و بسترسازی و ظرفیت ایجادشده، بویژه در میان دست‌اندرکاران اداری انجام شد.

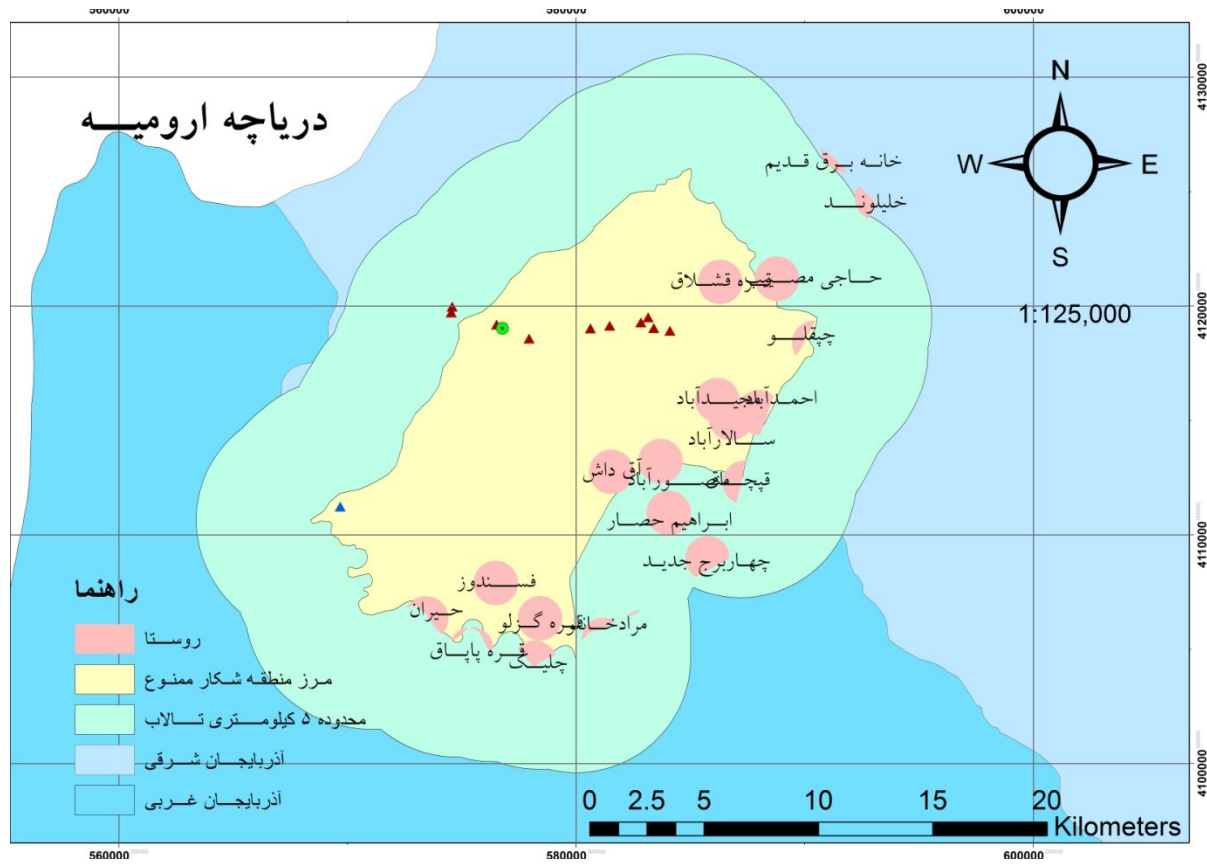
۲- انتخاب روستاها با وضعیت اقتصادی و اجتماعی متفاوت به‌منظور ایجاد قابلیت مقایسه و در تهیه الگویی فراگیر.

۳- انتخاب روستاهای با شرایط متفاوت از بهره‌برداری منابع آب

روستای قره‌قزلو: از توابع شهرستان میاندوآب، در حاشیه شاخه نئور (چرچر) از زرينه‌رود، دارای آب مناسب و زمین‌های گسترده حاصلخیز، که ساکنان آن اغلب کشاورز بوده و اغلب از نظر توان اقتصادی در وضعیت خوبی به سر می‌برند.

روستای چپقلو: از توابع شهرستان بناب، آب روستا در گذشته از مردق‌چای تامین می‌شد، امروزه فاقد کمترین میزان آب برای کشاورزی، دارای زمین‌های گسترده که اغلب در پی کاهش آب به صورت دیم استفاده می‌شوند. پتانسیل و شیوه معیشتی قالی‌بافی که در روستا وجود دارد تدریجاً روبه‌زوال است. ساکنان این روستای پرجمعیت از شیوه‌های مختلف نظیر دامداری محدود، کارگری، قالی‌بافی و تجارت غیررسمی پارچه در گذران زندگی خود استفاده می‌کنند.

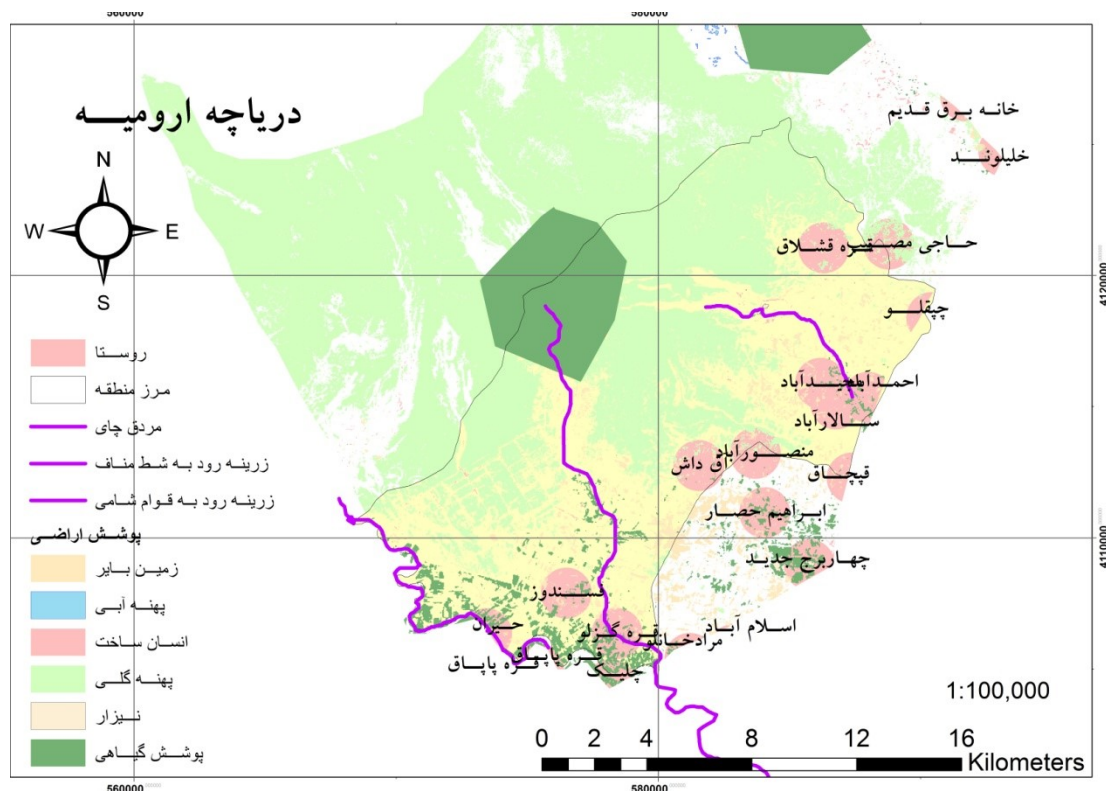
روستای مجیدآباد: از توابع شهرستان ملکان، در مقایسه با دو روستای دیگر از نظر اجتماعی واکولوژیکی حالات بینابینی دارد. آب به میزان محدود در منطقه وجود دارد و کشاورزی نیز کمابیش در آن انجام می‌شود. گذران معیشت علاوه بر دام و کشاورزی به کارگری در شهرهای اطراف نیز وابسته است. از آنجا که سه روستای انتخاب‌شده، ویژگی‌های متفاوت بوم‌شناسی و اجتماعی دارند، که الگوهای متفاوتی در ترویج شیوه‌های معیشتی سازگار با طبیعت، برای هر یک ناگزیر می‌نماید.

شکل ۳- روستاهای واقع در شعاع ۱ تا ۵ کیلومتری تالاب قره قشلاق

مطالعات
۴۴

۶- تشریح وضعیت روستاهای پایلوت:

شکل ۴- کاربری اراضی در محدوده تالاب قره‌قشلاق

۶-۱- وضع موجود روستای مجیدآباد، شهرستان ملکان

مجیدآباد از روستاهای بخش مرکزی شهرستان ملکان، در دهستان گاودول غربی واقع شده است. از شرق به احمدآباد، از غرب با زمین‌های زراعی و مرتعی، از جهت شمال با روستای قره‌قشلاق شهرستان بناب و از جنوب با سالارآباد همسایگی دارد. به علت مهاجرت جوانان، کم‌آبی و عدم ایجاد مشاغل جدید، نسبت به دو روستای پایلوت قره قزلو و چقلو، در فقر بیشتری قرار دارد. ذینفعان طرح در این روستا، مردان میان‌سال و فعال هستند که در حال حاضر با رفت‌وآمد به شهر، کارگری، کشت دیم و دامداری محدود، مشغول به کار هستند.

مجیدآباد مشکل آب شرب ندارد، ولی کشاورزی به دلیل کم‌آبی به شدت آسیب‌دیده و به گفته کشاورزان درحالی‌که در این روستا پیش از سال ۹۳ حتی رکورد برداشت ۹ تن گندم در هکتار وجود داشته و به‌عنوان کشاورز نمونه مشخص شده‌اند، یا برداشت یونجه ده سال قبل ۱۰۰ تن در روستا بوده است ولی هم‌اکنون روستا با مشکل شدید بی‌آبی مواجه بوده و به استثناء برخی زمین‌های نزدیک به آب، در مزارع هیچ آبیاری امسال (سال ۹۳-۹۴) انجام نشده، همچنین (رودخانه) گبی چای که قسمتی از آب روستا را تأمین می‌کرده، از تابستان گذشته خشک شده است. از نظر روستائیان، پمپاژ آب رودخانه توسط کشاورزان دیگر روستاها در بالادست، دلیل اصلی این کم‌آبی است که در پی آن آب به روستا نمی‌رسد. در مسیر روستا نیز بر روی کانال‌های آب پمپ‌هایی مشاهده می‌شوند که تمام‌وقت آب را تخلیه می‌کردند.

در سال‌های اخیر، به ویژه سال ۱۳۹۴ به دلیل نبود آب کافی تعدادی از روستائیان مجبور به مهاجرت از این روستا شده‌اند. برخی (در حدود ۵۰ نفر) در شهرهای مجاور به کارگری، بنائی و کاشی‌کاری مشغول شده‌اند. هم‌اکنون جمعیت مجیدآباد به ۵۰۰ حدود نفر (به گفته اهالی) تقلیل یافته و در نبود آب و توان کشاورزی، اهالی روستا علوفه دام‌های خود را نمی‌توانند تأمین کنند و به همین دلیل به‌مرور دام‌های خود را نیز می‌فروشند تا خرج زندگی را تأمین کنند. به گفته اهالی، در اوایل انقلاب هر خانواده حدود ۱۰۰ دام در اختیار داشت، این عدد هم‌اکنون به ۲ تا ۳ رأس کاهش یافته است.

در تمام خانه‌های مجیدآباد، قبلاً قالی‌بافی انجام می‌شده ولی امروزه حدود ۲۰ تا ۳۰ خانواده به این کار مشغول‌اند که بیشترشان فقط تابلو فرش می‌بافند. در روستا امکان تحصیل تا ششم ابتدایی فراهم است. برای ادامه تحصیل پسرها به مدارس شبانه‌روزی در بناب و ملکان رفته و دخترها بیش از کلاس ششم درس نمی‌خوانند. هم‌اکنون حدود ۷۰ پسر از مجیدآباد در حال تحصیل در مقطع بالاتر از ششم هستند، که در مدارس شبانه‌روزی محصل هستند و برخی با سرویس به شهر می‌روند.

جدول ۱- کاربری اراضی موجود در روستای مجیدآباد و مساحت، سرانه و درصد هریک از آنها

عنوان کاربری	مساحت (مترمربع)	سرانه (مترمربع)	درصد	توضیحات
مسکونی	۸۹۶۹۷	۱۳۲/۵	۶۷/۶۲	متوسط قطعه مسکونی در روستا ۶۵۰ مترمربع
آموزشی	قدیمی	۸۰۰	۱/۹	مدرسه قدیمی در داخل بافت مورد استفاده قرار نمی گیرد
	ابتدایی	۱۶۹۰		
مذهبی (مسجد)	۴۶۵	۰/۶۹	۰/۳۵	
تأسیسات و تجهیزات	مخابرات	۳۸۵	۰/۲۷	
	ترانس برق	۱۲		
تجارتی و خدماتی	۹۶	۰/۱۴	۰/۰۷	
معارف و میدانها	۳۰۲۱۶	۴۴/۶۳	۲۲/۸	
باغات و مزارع	۲۳۵۰	۳/۴۷	۱/۸	
بایر و خالی	۶۹۴۴	۱۰/۲۶	۵/۲	
کل	۱۳۲۶۱۸	۱۹۵/۹	۱۰۰	توضیح اینکه خانه بهداشت روستا به مساحت ۷۲۰ مترمربع که در داخل بافت و مرکز روستا قرار گرفته استیجاری بوده و مساحت آن از نظر کاربری جزء کاربری مسکونی محاسبه شده است

مأخذ: دهیاری روستای مجیدآباد. ۱۳۹۴

• بررسی تحولات جمعیتی روستا در دوره های مختلف سرشماری

بررسی نتایج سرشماری نفوس و مسکن در دوره های مختلف بیانگر افزایش جمعیت مجیدآباد تا سال ۱۳۵۵ و کاهش آن در طی دهه های اخیر است. جمعیت روستا در سال ۱۳۴۵ معادل ۵۷۱ نفر در قالب ۱۱۰ خانوار بوده که با روند رشد ۹/۹ درصد به ۶۲۸ نفر در ۱۰۶ خانوار افزایش یافته است. روند تغییرات جمعیت طی دهه های ۶۵-۱۳۵۵ سیر نزولی به خود گرفته و از ۶۲۸ نفر به ۴۹۰ نفر رسیده که بیانگر میزان رشد ۲۱- درصد بوده است. تعداد خانوار نیز به همین منوال نزولی از ۱۰۶ خانوار به ۸۹ خانوار کاهش یافته است. سیر صعودی (مطلق) جمعیت، علیرغم کاهش آن در مقایسه با سال ۱۳۴۵، در دهه اخیر از سر گرفته شد و با ۶۸ نفر افزایش در دهه هشتاد به ۵۵۸ نفر در ۱۱۴ خانوار رسید که حاکی از تحول مثبت جمعیت

روستا در دهه گذشته بوده است. میزان رشد جمعیت در فاصله سال‌های ۷۵-۱۳۶۵ برابر با ۱۲ درصد بوده است. بررسی آمار مربوط به سال ۱۳۹۰ حاکی از آن است که علیرغم حفظ و افزایش اندک تعداد خانوارها، جمعیت روستا حدود ۱۹/۵٪ رشد منفی داشته که می‌تواند ناشی از مهاجرت افراد جهت تحصیل یا جستجوی فعالیت معیشتی به شهر باشد.

جدول ۲- روند تغییرات جمعیت روستای مجیدآباد در دهه‌های سرشماری

شرح سال	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۴
جمعیت	۵۷۱	۶۲۸	۴۹۰	۵۵۸	۶۶۹	۵۴۰	۶۸۳
خانوار	۱۱۰	۱۰۶	۸۹	۱۱۴	۱۳۸	۱۳۹	۲۰۸
نرخ رشد (%)	-	۹/۹۶	-۲۱	۱۲,۱	۱/۸۳	-۱۹,۵	۲۶

مأخذ: نتایج سرشماری نفوس و مسکن - آمار خانه بهداشت

• جمعیت فعال، شاغل و بیکار

از جمعیت گروه سنی بالای ۱۰ سال (بر اساس ضوابط) جزء گروه فعال جامعه آماری ۲۸۰ نفر شاغل و ۲۱۲ نفر بیکار بوده، که شاغلین در فعالیتهای کشاورزی (عمدتاً)، اداری- خدماتی و صنعتی (قالیبافی) مشغول فعالیت می‌باشند. از جمعیت فعال (بالای ۱۰ سال) ۳۰۱ نفر فعال اقتصادی و ۲۶۱ نفر فعال غیراقتصادی بوده، که فعالین غیراقتصادی عمدتاً زنان خانه‌دار و دانش‌آموزان واقع در سن فعالیت را شامل می‌شود. آمار ارائه‌شده مربوط به سال ۱۳۸۵ می‌باشد که آخرین آمار ارائه‌شده توسط سازمان آمار است. لذا اعداد به‌صورت دقیق قابل استناد نیستند و شمایی کلی از وضعیت موجود را نشان می‌دهند.

جدول ۳- جمعیت فعال، شاغل و بیکار روستا در سال ۱۳۸۵ (آخرین آمار موجود)

شرح	تعداد	درصد از کل جمعیت
جمعیت فعال	فعال اقتصادی	۵۶۲
	فعال غیراقتصادی	
فعال اقتصادی	شاغل	۳۰۱
	بیکار جویای کار	
فعال غیراقتصادی	زنان خانه‌دار	۲۶۱
	دانش‌آموزان بالای ۱۰ سال	
	سایر	

مأخذ: آمار سال ۸۵ خانه بهداشت روستا

• مشاغل موجود در روستا

-زراعت و باغداری

اراضی و سطح زیر کشت روستا شامل: ۲۴۸ هکتار زارعی آبی، ۴۴ هکتار زراعی دیم و ۲۴/۷ هکتار اراضی باغی مثمر و غیرمثمر است. اراضی زراعی به کشت گندم، جو و اراضی باغی مثمر شامل: باغات انگور است که میزان تولید و سطح هریک در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۴- وضعیت اقتصاد کشاورزی روستا - یک سال زراعی

نوع و محصول زیر کشت	سطح زیر کشت (هکتار)	راندمان تولید (تن در هکتار)	توضیحات
آبی	گندم	۲۴۸	۲/۵
	باغات مثمر	۲۴	۱۵
	باغات غیرمثمر	۰/۷	-
دیم	گندم	۳۶	۰/۸
	جو	۸	۰/۶
کل		۳۱۶/۷	-

مأخذ: جهاد کشاورزی شهرستان ملکان. ۱۳۹۴

- دامداری

دامداری دیگر فعالیت اقتصادی روستا است و پرورش انواع دام به تعداد ۲۷۰۰ رأس در روستا صورت می‌گیرد، این تعداد شامل ۲۰۰۰ رأس گوسفند، ۶۰۰ رأس گاو و ۱۰۰ رأس گاو میش است که هر خانوار روستایی به تناسب وضع اقتصادی به پرورش و نگهداری انواع دام می‌پردازد. جهاد کشاورزی شهرستان، صرفاً تعداد دام روستا را ارائه نموده و در رابطه با میزان تولید و درآمد حاصل از آن اطلاعاتی را ارائه نشده است.

جدول ۵- وضعیت بخش‌های اقتصادی روستا

نوع دام	تعداد (رأس)	محصول کشاورزی و باغی	سطح زیر کشت هکتار
گاو	۴۰۰	گندم آبی	۴۰۰
گوسفند	۲۰۰۰	جو	۲۳۵
بز	۵۰	انگور	۱۵
		گوجه‌فرنگی	۴
		پیاز	۱

مأخذ: جهاد کشاورزی شهرستان ملکان، ۱۳۹۴

– **صنعت:** بخش صنعت در روستا عمدتاً به صنایع روستایی شامل قالیبافی، جوشکاری و صنایع لبنی اختصاص دارد و بعد از کشاورزی در رده دوم اهمیت قرار می‌گیرد.

– **قالیبافی:** تعداد افراد شاغل در این فعالیت حدود ۲۰ نفر است و عمدتاً به بافت فرش‌های ابریشمی ۳*۲ متر اختصاص می‌یابد. به عبارتی در هر خانوار روستایی یک دار قالی وجود دارد که عمدتاً در فصل غیر زراعی توسط زنان روستا بافته می‌شود.

– **صنایع لبنی:** ۲ نفر از شاغلین در این زمینه فعالیت دارند که مبادرت به جمع‌آوری شیر در روستا می‌نمایند.

– **خدمات:** تعداد افراد شاغل در بخش خدمات که شامل افراد کارمند، راننده و مغازه‌دار است ۹ نفر است که در مقایسه با تعداد کل شاغلین (۲۸۰ نفر) ۳/۲ درصد را شامل می‌گردد.

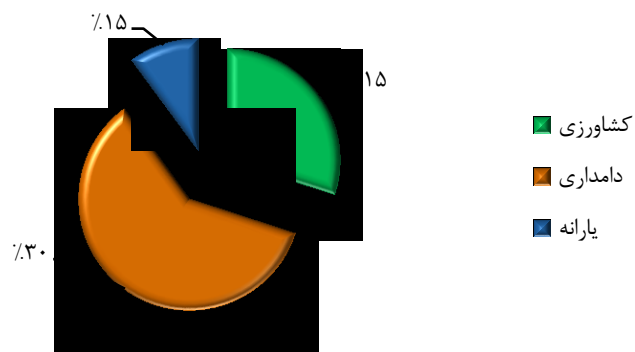
منبع اصلی درآمد روستاییان بخش کشاورزی است که سرانه هر خانوار بهره‌بردار ۲/۳ هکتار بوده و برای کشت محصولات تولیدی در روستا مورد استفاده قرار می‌گیرد در ضمن مازاد بر مصرف محصولات تولیدی به شهر بناب و ملکان ارسال می‌گردد. از جمله محصولاتی که جنبه صادراتی (به سایر نقاط) دارد می‌توان به انگور اشاره نمود.

• هزینه و درآمد و مشاغل عمده روستای مجیدآباد:

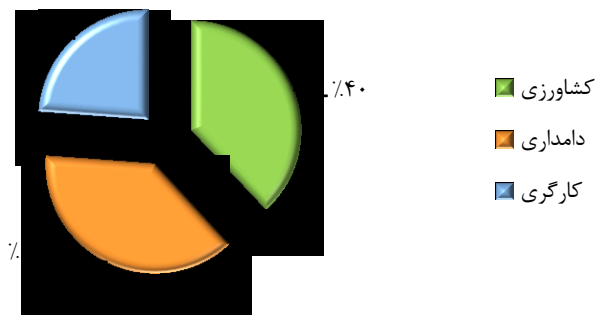
با استفاده از روش‌های ارزیابی مشارکتی روستایی با اهالی روستای مجیدآباد، منابع درآمدی و هزینه‌های خود را مطابق با نمودارهای زیر ترسیم نمودند:

درآمد فعلی اهالی روستا معادل: ۲۰٪ کشاورزی، ۳۰٪ دامداری، ۴۰٪ از طریق کارگری و ۱۰٪ یارانه است، این مقدار در گذشته ۴۰٪ کشاورزی، ۴۰٪ دامداری و ۲۰٪ کارگری بوده است.

درآمد فعلی در روستای مجیدآباد

درآمد گذشته روستای مجیدآباد

شکل ۵- نمودار سهم‌بندی زمینه‌های معیشتی اهالی مجیدآباد

هزینه‌ها: ۴۰٪ خوراک دام (کاه و یونجه) - ۳۰٪ خوراک دام - ۱۵٪ کرایه ماشین و تحصیل - ۱۰٪ قبوض خدماتی - ۵٪ سوخت و استهلاک ماشین‌آلات (در سال ۹۴ در پی کاهش امکان کشاورزی، استهلاک نیز کاهش یافته است).

۲-۶- وضع موجود روستای چپقلو، شهرستان بناب

چپقلو از روستاهای بخش مرکزی شهرستان بناب است و بر اساس تقسیمات سیاسی در دهستان بناجوی غربی به مرکزیت روستای خانه برق واقع شده است. آبادی مورد مطالعه، جلگه‌ای و در موقعیت مناسب جغرافیایی به لحاظ دسترسی با مرکز شهرستان قرار دارد. این روستا از نظر موقعیت از چهار جهت اصلی (شمال، شرق، غرب و جنوب) با روستاهای: مبارک‌آباد، دریاچه ارومیه، یولقلوی قدیم و جدید، روستاهای احمدآباد، مجیدآباد و سالارآباد هم‌مرز است.

حدود جمعیت ۳۰۰۰ نفری در چپقلو وجود دارد که پیش‌ازاین با استفاده از کشاورزی، باغداری انگور و قالی‌بافی گذران معیشت می‌کردند، امروزه به علت قطع کامل آب، کشت تنها به‌صورت دیم و در مجموع ۲۷۰۰ هکتار زمین انجام می‌شود. با وضعیت بد کشاورزی در پی ایجاد فرصت‌های جدید کسب درآمد غیررسمی نظیر، قاچاق محصولات مختلف خصوصاً پارچه، جمعیت روستا حفظ شده است. قالی‌بافی نیز در این روستا نسبت به سایر روستاها به‌عنوان شیوه‌ای معیشتی در حال انجام است. همچنین به اهالی چپقلو پیشنهاد شده که زمین‌های خود را برای احداث شهرک صنعتی با قیمتی پایین واگذار کنند، که با مقاومت اهالی روبرو شده است. (در صورت پیشنهاد قیمت مناسب و استقرار صنایع غیر آلاینده، اهالی تمایل به شراکت و سهم بری از شهرک‌های صنعتی را دارند). احیا نهر سنتی روستا که تا به حال در چند مقطع زمانی سیمانی شده و هنوز ساخت حدود ده کیلومتر آن نیمه‌کاره مانده است، از نظر اهالی تنها چاره رفع وضعیت کم‌آبی روستا است. تأمین آب آشامیدنی روستای چپقلو، از محل یک حلقه چاه است که آب آن به منبع (مجمع آب‌رسانی به روستاهای خلیلوند، قره‌قشلاق، حاجی‌مصیب و چپقلو) واقع در حدفاصل روستاهای خلیلوند و خانه برق با ظرفیت ۵۰۰ مترمکعب انتقال یافته و مورد استفاده روستاهای چپقلو، خلیلوند، قره‌قشلاق و حاجی‌مصیب قرار می‌گیرد. لوله‌کشی به روستا به‌صورت بهداشتی (با کلر زنی) در سال ۱۳۷۰ صورت گرفته، در چپقلو طبق بررسی‌های صورت گرفته، مشکل کمبود آب آشامیدنی وجود ندارد.

شکل ۶- برگزاری جلسات با جوانان روستای چپقلو

جدول ۶- کاربری اراضی وضع موجود روستای چپقلو

عنوان کاربری	مساحت (مترمربع)	سرانه (مترمربع)	درصد از کل	توضیحات
مسکونی	۵۹۱۵۴۰	۱۷۵,۳	۶۰,۳۳	
آموزشی	۵۲۷	۱۰۲۸	۰,۴۴	ابتدایی
	۱۰۵۷			راهنمایی دخترانه
	۲۷۵۶			راهنمایی و دبیرستان پسرانه
بهداشتی درمانی	۶۷۸	۲,۴	۰,۸۲	خانه بهداشت
	۷۳۷۳			مراکز درمانی
تجاری- خدماتی	۷۳۸	۰,۲۲	۰,۰۸	خرده‌فروشی و شرکت تعاونی
فرهنگی- مذهبی	۱۷۷۶	۰,۵۳	۰,۱۸	فقط مساجد روستاست
تأسیسات و تجهیزات	۶۰	۰,۰۲	۰,۰۱	
باغات و مزارع	۸۵۵۳	۲,۵۳	۰,۸۷	شامل باغات انگور است
بایر و خالی	۱۰۹۳۶۳	۳۲,۴	۱۱,۱۵	
شبکه معابر	۲۵۶۰۳۶	۷۵,۹	۲۶,۱۱	
کل	۴۵۷	۲۹۰,۵	۱۰۰	

مأخذ: دهیاری روستای چپقلو

• بررسی تحولات جمعیتی روستا در دوره‌های مختلف سرشماری

تعداد و بعد خانوار روستا دارای نوساناتی بوده و از ۲۵۷ خانوار در سال ۱۳۴۵ به ۷۴۰ خانوار در سال ۱۳۸۳ و ۱۰۵۵ خانوار در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است. در مقابل بعد خانوار از رقم ثابت ۵-۵,۷ تا سال ۱۳۷۵ تبعیت نموده و در سال ۱۳۸۳ به رقم ۴,۶ و ۳,۵ در سال ۹۴ کاهش یافته که حکایت از کاهش تعداد افراد هر خانوار روستایی و کنترل جمعیت در روستا دارد. با توجه به پیشینه تحولات جمعیتی روستا می‌توان نتیجه گرفت که طی این پنج دوره نرخ رشد همواره حالت نوسانی داشته و از رقم ۳۳ درصد در سال‌های ۵۵-۱۳۴۵ به ۹,۶ درصد در سال ۱۳۹۴ رسیده است. کاهش شیب روند افزایشی را نشان می‌دهد. از جمعیت ۳۷۰۰ نفری چپقلو، اکنون ۱۷۶۱ نفر زن و ۱۹۳۹ نفر مرد هستند. در سال ۱۳۹۴، ۴۶ دختر و ۳۶ پسر متولد و ۱۳ نفر نیز فوت کرده و روستا چهل نفر مهاجر فرستی و یازده نفر مهاجرپذیری داشته است.

جدول ۷- جمعیت و روند تحولات آن در روستای چپقلو

سال آماری	۱۳۹۴	۱۳۸۳	۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۵۵	۱۳۴۵	شرح
جمعیت	۳۷۰۰	۳۳۷۵	۳۰۵۲	۲۴۵۳	۱۷۲۴	۱۲۹۲	
خانوار	۱۰۵۵	۷۴۰	۵۷۲	۴۳۲	۳۰۱	۲۵۷	
بعد خانوار	۳,۵	۴,۶	۵,۳	۵,۷	۵,۷	۵	
نرخ رشد (%)	۹,۶	۱۰	۲۴	۴۲	۳۳	-	

مأخذ: آمارنامه استان و خانه بهداشت

• وضعیت اشتغال در روستای چپقلو

جدول ۸- وضع فعالیت و تعداد شاغلین در روستای چپقلو

فعالیت	زیر بخش‌ها	درصد اشتغال در مقایسه با			تعداد شاغلین	
		تعداد شاغلین	گروه فعال **	کل جمعیت *		
کشاورزی	زراعت و دامداری	۴۸,۵	۲۵,۳	۲۰,۹	۷۰۵	
صنعت	قالیبافی	۳۵,۷	۱۸,۶	۱۵,۳	۵۱۸	۵۰۰
	نجار					۵
	جوشکار					۵
	تعمیرکار					۲
	گاوداری صنعتی					۵
	مرغداری صنعتی					۱
خدمات	مغازهدار	۱۵,۸	۸,۲۱	۶,۸	۲۲۹	۶۰
	کارمند					۱۰
	معلم					۲
	راننده					۱۵۰
	قصاب					۳
	آرایشگر					۴
کل		۱۰۰	۵۲,۱	۴۳	۱۴۵۲	

*جمعیت کل: ۳۳۷۵ نفر **گروه فعال: ۲۷۸۹ نفر مأخذ: شورای اسلامی و مرکز جهاد کشاورزی شهرستان- ۱۳۸۴

• مشاغل موجود در چپقلو

کشاورزی: اراضی کشاورزی چپقلو از شمال به طول ۵ کیلومتر تا اراضی کشاورزی روستای خلیوند گسترش یافته و از جنوب حدود ۳ کیلومتر تا اراضی روستای یولقلوی قدیم، از شرق تا محدوده اراضی روستای مبارک آباد (حدوداً ۴ کیلومتر) و از طرف غرب به فاصله ۶-۴ کیلومتر (متغیر) تا مرز دریاچه ارومیه گسترش یافته است. این محدوده شامل اراضی کشاورزی به مساحت ۲۵۰۰ هکتار (فقط اراضی کشاورزی) است که بر دو نوع آبی و دیم مشتمل بوده که امروزه کشتی در آن انجام نمی‌شود. به گفته اهالی امروزه اراضی منطقه شور شده، تنها در صورت آبیاری ۵ بار در سال می‌توان زمین را اصلاح نمود.

آب کشاورزی روستا عمدتاً از طریق مردق چای و زرینه رود تأمین می‌شده، همچنین بارش جوی از جمله منابع آب کشاورزی روستا است. مشکل اساسی آب کشاورزی روستا، ممانعت روستاهای بالادست جهت استفاده آب رودخانه‌ها است و بایستی تمهیدات لازم در این زمینه صورت گیرد.

جدول ۹- بررسی آماری وضعیت دامداری و کشاورزی روستای چپقلو

نوع دام	تعداد (رأس)	نوع محصول باغی و زراعی
گاو اصیل	۳۸۷	گندم آبی
گاو دورگه	۱۰۵۰	جو
گاو میش	۵۸۰	انگور
گوسفند و بز	۸۸۷۵	گوجه‌فرنگی
مرغ و خروس خانگی	۳۷۵۰ قطعه	پیاز
اسب	۸	-

مأخذ: جهاد کشاورزی شهرستان بناب

• هزینه و درآمد و مشاغل عمده روستای چپقلو:

با توجه به مشترک بودن مشاغل روستایی، در این روستا، هزینه و درآمد مشاغل به صورت مجزا مورد بررسی قرار نگرفت. تنها شیوه معیشتی متفاوت، قاچاق پارچه است که به دلیل ماهیت غیررسمی، تحلیلی از هزینه و درآمد آن به دست نیامد.

۳-۶- وضع موجود روستای قره قزلو، شهرستان میاندوآب

به علت دسترسی زیاد به آب زرینه رود، کشاورزی به صورت گسترده در حال انجام است. در میان مردان روستای قره قزلو مشکل معیشتی چندان مطرح نیست. لذا رغبت چندانى نیز به مشارکت در فعالیتهای تنوع بخشی به مشاغل نشان نمی دهند. تمایل به همراهی و فعالیت در زمینه مشاغل جایگزین در میان گروه های زنان روستا با توجه به فقدان فعالیتهای درآمدزای فردی بیشتر است.

شکل ۷- بازدید از اراضی کشاورزی و کسب اطلاعات درباره هزینه و فایده کشاورزی

شکل ۸- برگزاری جلسات مشورتی در سطح روستا

بسیاری از جوانان قره قزلو به سرمایه‌گذاری در شهرهای مجاور پرداخته و یا برای کارگری به شهر می‌روند. جوانان قره قزلو امید چندانی به آینده روستا و توسعه آن ندارند، خصوصاً کسانی که زمین‌های کمتری دارند. که این امر نیاز به افزایش تسهیلات جهت فعال نمودن افکار جوانان و سوق دادن بیشتر ایشان برای آغاز مشاغل غیر وابسته به آب و زمین در این روستا دارد.

شکل ۹- گفتگو با جوانان در روستا

زمین‌های روستا به دو بخش: کنار رودخانه که حاصلخیزتر است، و زمین‌های دور از رودخانه تقسیم می‌شود، که تفاوت قیمت زیادی دارند. افرادی که مالک زمین در بخش کنار رودخانه هستند، رفاه اقتصادی بیشتری دارند. به گفته جاوید ملکی یکی از ساکنان کشاورز و مالک روستا: "زمین این بخش از روستا، خاک نیست، طلاست". به دلیل ارزش بالای زمین‌های اطراف رودخانه نئور-چر-یکی از شاخه‌های زرينه‌رود در مجاورت روستا، تغییر کاربری این اراضی به زمین‌های کشاورزی آبی در چند سال اخیر به شدت -باوجود ممنوعیت توسعه کمی اراضی کشاورزی در حوضه دریاچه ارومیه- در سکوت ادارات کشاورزی، منابع طبیعی و محیط‌زیست از سوی اهالی روستا رواج دارد. آبرسانی این زمین‌ها توسط موتورپمپ صورت می‌گیرد.

زمین‌های دورتر از رودخانه به نام زمین‌های "هیات" یا "بوت علیه" نیز معروف است، قیمت کمتری دارند ولی کشت آن اقتصادی است. آبرسانی به این زمین‌ها توسط کانال انجام می‌شود، اما به علت کمبود آب با مشکل مواجه هستند. با تغییر الگوی کشت به نظر می‌رسد بتوان محصولاتی چون کاشت زعفران و پسته از آن‌ها استفاده نمود.

هرچند در سال ۱۳۹۴ با زهکشی بخشی از اراضی منابع طبیعی که در چند سال گذشته به بخشی از اهالی واگذار شده بودند، قسمتی از زمین‌های بالادست روستا آماده کشت‌شده و با لوله‌گذاری حدود ۱۵۰ هکتار زمین کشاورزی جدید تنها در بخشی از روستای قره قزلو به وسعت اراضی قبلی روستا افزوده شد.

شکل ۱۰- کشت ذرت علوفه‌ای در مزارع روستای قره قزلو

شکل ۱۱- مزارع روستای قره قزلو در حاشیه رودخانه زربینه رود

• بررسی تحولات جمعیتی روستا در دوره‌های مختلف سرشماری

جدول ۱۰ - تحولات جمعیتی قره قوزلو

سال آماری	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۴
شرح				
جمعیت	۷۴۰	۷۶۵	۷۰۲	۶۸۳
خانوار	۱۳۲	۱۴۳	۱۷۷	۲۰۸
نرخ رشد (%)	-	۳,۳	-۸,۲	-۲,۷

مأخذ: آمارنامه استان و خانه بهداشت

• جمعیت فعال، شاغل و بیکار

جدول ۱۱ - شاخص‌های اشتغال در روستای قره قوزلو

روستا	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	جمعیت فعال	جمعیت شاغل	جمعیت بیکار	نرخ اشتغال
قره قوزلو	۵۹۸	۲۰۵	۱۹۴	۱۱	۹۴,۶۳

مأخذ: خانه بهداشت ، ۱۳۸۵

• مشاغل موجود روستا: مشابه با اطلاعات به‌دست‌آمده در روستای مجیدآباد.

جدول ۱۲ - وضعیت دامداری و کشاورزی روستای قره قزلو

نوع دام	تعداد (رأس)
گاو شیری	۵۸
گاو گوشتی	۴۷۰
گوسفند و بز	۳۷۰
گاومیش	۱۵
اسب	۱۵

مأخذ: جهاد کشاورزی میاندوآب. ۱۳۹۴

جدول ۱۳- توزیع اراضی کشاورزی قره قوزلو

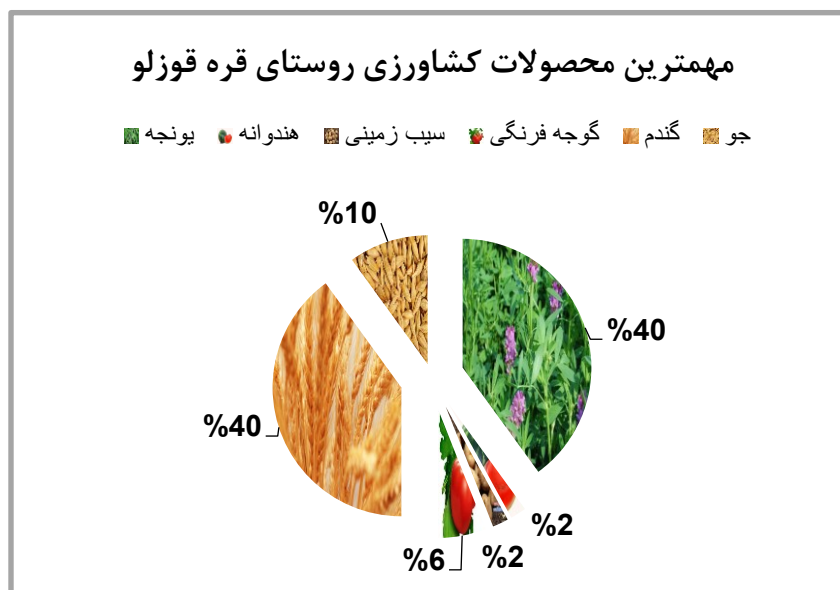
روستا	کل اراضی (هکتار)	اراضی زراعی (هکتار)	اراضی باغی (هکتار)
قره قوزلو	۶۳۴	۶۲۱	۱۳

مأخذ: جهاد کشاورزی میاندوآب. ۱۳۹۴

جدول ۱۴- شاخص‌های تولید کشاورزی در روستای قره قوزلو

نوع محصول	سطح زیر کشت (هکتار)	عملکرد در هکتار (تن)
گندم آبی	۲۸۰	۳
جو آبی	۸۰	۲,۳
یونجه	۲۶۰	۱۱
ذرت دانه‌ای	۲۰	۳
گوجه‌فرنگی	۴۰	۳۰
باغبانی	۳۶	۲۲,۵

مأخذ: جهاد کشاورزی میاندوآب. ۱۳۹۴

شکل ۱۲-نسبت تولید محصولات کشاورزی روستای قره قزلو

مأخذ: بررسی میدانی گروه تسهیلگری انجمن دامون

• هزینه - فایده محصولات روستای قره قوزلو

جدول ۱۵ - هزینه - فایده محصولات روستای قره قوزلو

نام محصول	هزینه سالانه برحسب هکتار (تومان)						درآمد سالانه برحسب هکتار (تومان)			سود
	شخم	بذر	آبیاری	کود	سم	برداشت	جمع کل هزینه (تومان)	میانگین برداشت (کیلو-بسته)	قیمت هر کیلو (تومان)	
گندم	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۲۵,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۱,۱۷۵,۰۰۰	۴۰۰۰ کیلو	۱,۰۵۰	۴,۲۰۰,۰۰۰
یونجه	۴۰۰,۰۰۰ ^۴	۱۰۰,۰۰۰ ^۵	۷۵۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۸۰۰,۰۰۰	۲,۰۴۰,۰۰۰	۱۸۰۰ بسته	۲,۵۰۰	۴,۵۰۰,۰۰۰
جو	۲۰۰,۰۰۰	۱۶۰,۰۰۰	۲۲۵,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۱,۱۳۵,۰۰۰	۳۰۰۰ کیلو	۸۰۰	۲,۴۰۰,۰۰۰
گوچه‌فرز گی	۳۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰ ^۶	۶,۰۰۰,۰۰۰ ^۷	۲۵۰,۰۰۰ ^۸	۳۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰ ^۹	۹,۰۵۰,۰۰۰+۸۵۰,۰۰۰ ۱۰,۴۰۰,۰۰۰=۰۰۰	۷۰۰۰ کیلو	۴۰۰	۲۸۰,۰۰۰,۰۰۰
										۱۷,۶۰۰,۰۰۰

مأخذ: بررسی میدانی گروه تسهیلتگری انجمن دامون

هر ۵ سال یکبار مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ تومان بابت شخم زمین‌های یونجه هزینه می‌شود.^۴

هر ۵ سال یکبار مبلغ ۵۰۰,۰۰۰ تومان بابت بذر یونجه هزینه می‌شود.^۵

قیمت هر کیلو ۱,۰۰۰,۰۰۰ تومان*۲۰۰ گرم=۲۰۰,۰۰۰ تومان برای هر هکتار^۶

طول فصل رویش ۵ ماه است، هر ماه ۴ بار آبیاری و هر بار آبیاری ۶ ساعت و هزینه هر ساعت ۵۰۰ تومان است، بنابراین؛ ۵*۴*۶=۱۲۰ تومان^۷

هزینه کلی داشت از قبیل خاک دادن پای بوته و وجین=۸۵۰,۰۰۰ تومان^۸

این رقم بعلاوه هزینه حمل‌ونقل به مبلغ ۵۰۰,۰۰۰ تومان=۲۵۰,۰۰۰ تومان^۹

۷- شیوه‌های معیشت پرآبخواه موجود در منطقه

باوجود بحران آب و معضل خشک شدن دریاچه ارومیه، نکته قابل تأمل در روستاهای حاشیه رودخانه زرينه‌رود، روستاهایی چون: قره قزلو، فسندوز، قلعه و ... این است: در این روستاها هنوز کشاورزی پرآبخواه با شیوه غرقابی در سطح وسیع رواج دارد و حتی تغییر کاربری اراضی ملی در مواردی چون تبدیل گززارهای اطراف رودخانه به زمین‌های جدید کشاورزی بدون نظارت و مداخله جدی ادارات منابع طبیعی و انتظامی هنوز اتفاق می‌افتد.

در حالی که با توجه به طرح مدیریت جامع دریاچه ارومیه هرگونه توسعه کمی اراضی کشاورزی و تبدیل اراضی جدید کشاورزی در منطقه باید ممنوع و به‌شدت با متخلفین برخورد شود.

شکل ۱۳- تبدیل گز زارهای حاشیه زرينه‌رود به اراضی جدید کشاورزی ۱۳۹۳

چنانچه در شکل شماره ۱۴، مشهود است، برای آبیاری زمین‌های کشاورزی منطقه اطراف رودخانه‌ها، از پمپ‌های غیرمجاز که در فصل کشت به‌طور بی‌وقفه در مسیر رودخانه آب را شبانه‌روزی از زرينه‌رود پمپاژ می‌نمایند استفاده می‌شود و بنا بر آمار غیررسمی، تنها در محدوده سه روستای حاشیه زرينه‌رود بیش از ۴۰۰ موتورپمپ مشغول برداشت بی‌رویه آب از رودخانه هستند، که نتیجه این حجم برداشت آب برای کشاورزی خشک شدن زرينه‌رود (شریان اصلی تأمین آب دریاچه ارومیه) و تالاب قره‌قشلاق است.

از آنجاکه کشاورزی منبع اصلی درآمد روستاییان است و اجرای طرح‌هایی چون نداشت (برای حفظ کمیت آب) تبعات شدید اجتماعی-اقتصادی و مخالفت‌های محلی را در پی دارد، به‌منظور خروج از چرخه باطل هدر رفت آب در بخش کشاورزی و نجات دریاچه ارومیه و رعایت حق آبه تالاب، ضرورت دارد شیوه‌های کشاورزی پایدار (به‌کاشت) در تمام روستاهای حوضه آبخیز به ویژه روستاهای اطراف رودخانه، هرچه سریع‌تر، اجرایی شوند.

شکل ۱۴- موتورهای غیرمجاز برداشت آب منبع اصلی تأمین آب کشاورزی ناپایدار منطقه

شکل ۱۵- انواع کشاورزی پرآبخواه در روستای قره قزلو (سال ۱۳۹۴)

شکل ۱۶- بستر خشک زرینه رود- مهم ترین رود تغذیه کننده دریاچه ارومیه و تالاب قره قشلاق تیر ۱۳۹۳

آموزش مهارت های لازم ایجاد معیشت های جدید

به منظور پیگیری زمینه های ایجاد معیشت جایگزین و مکمل در منطقه، گروه مطالعاتی به اداره فنی حرفه ای در شهرستان بناب مراجعه و مشخص شد با توجه به بحران خشک شدن دریاچه ارومیه، فهرستی از روستاهای پیرامون دریاچه که بیشترین تأثیر را از خشکی دریاچه خواهند دید تهیه شده و به منظور مقابله با آثار خشک شدن دریاچه تعدادی از مشاغل جایگزین قابل اجرا و پیگیری در هر روستا (با توجه به ویژگی هر روستا) پیشنهاد مشاغلی از سوی این اداره ارائه شده است.

با بررسی این مشاغل مشخص شد مواردی چون پرورش شتر و... با توجه به روند نزولی کیفیت مراتع منطقه با وارد کردن فشار شدید بر پوشش گیاهی منطقه، نمی تواند در زمره مشاغل پایدار و سبز باشند (از دیدگاه محیط زیستی مردود است)، ولی برخی دیگر از مشاغل (خیاطی و قالی بافی) با توجه به همپوشانی و سازگاری با اهداف پروژه در راینی های بعدی جهت ارائه آموزش در روستاها، معرفی شدند.

جدول ۱۶- روستاهای در معرض تهدید از خشک شدن دریاچه ارومیه در شهرستان بناب

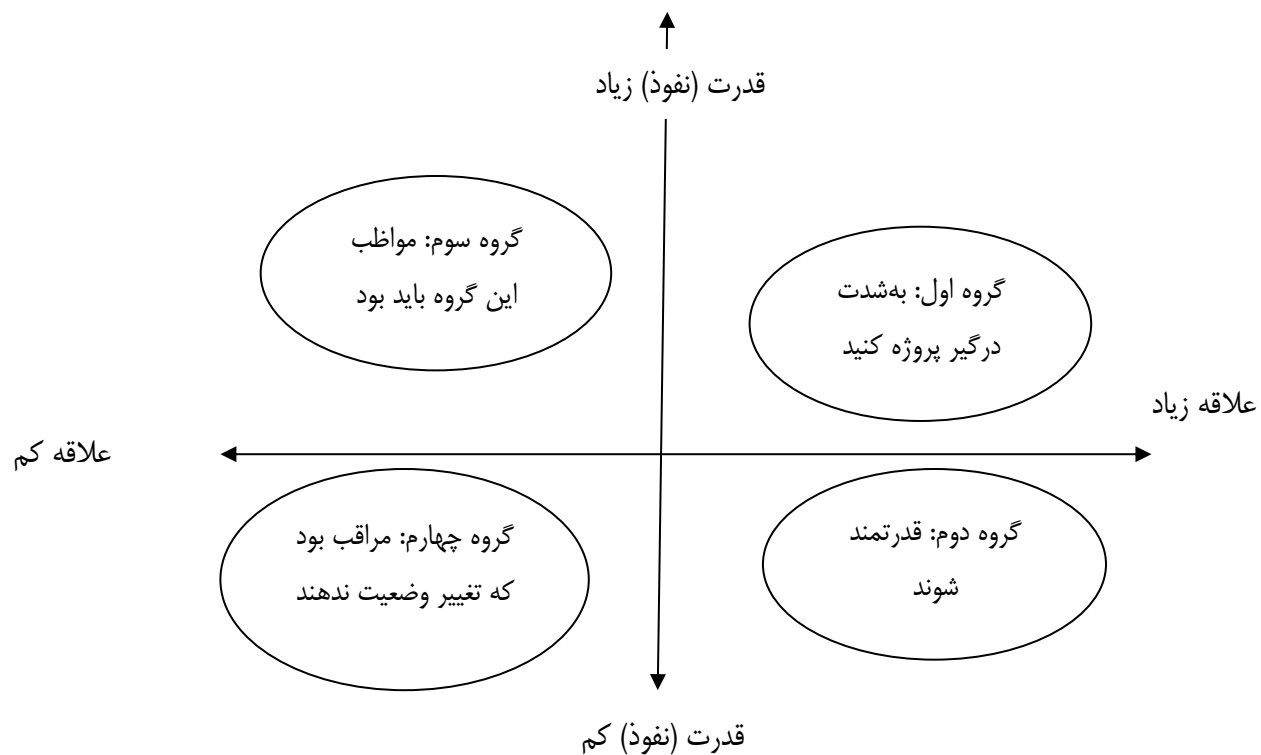
ردیف	روستا	جمعیت	تعداد خانوار	تعداد شاغل	مشاغل غالب (مورد تهدید)	مشاغل جایگزین
۱	آخوند قشلاق	۴۷۶۵	۱۳۹۱	۱۳۱۸	کشت پیاز و گوجه فرنگی، گندم آبی، باغداری، دامداری سبک	پرورش شتر، شترمرغ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، قالی بافی و مشاغل خانگی
۲	قره چیق	۵۷۱۸	۱۷۳۰	۱۴۸۸	گندم و جو انواع سبزی و صیفی جات.	پرورش محصولات گلخانه ای، پرورش قارچ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، گیاهان دارویی
۳	علی خواجه	۱۴۰۰	۳۸۵	۲۱۵	گندم و جو انواع سبزی و صیفی جات.	بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، قالی بافی و مشاغل خانگی
۴	خانه برق جدید	۳۰۶۲	۸۴۲	۵۱۹	گندم و جو انواع سبزی و صیفی جات.	پرورش محصولات گلخانه ای، پرورش قارچ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، گیاهان دارویی، صنایع بسته بندی، مشاغل خانگی
۵	خانه برق	۱۳۰۶	۳۶۶	۱۲۷	گندم و جو، یونجه	پرورش محصولات گلخانه ای، پرورش قارچ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، گیاهان دارویی، مشاغل خانگی
۶	خلیلوند	۱۲۱۴	۳۵۴	۱۴۷	گندم و جو، یونجه	پرورش قارچ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، گیاهان دارویی، مشاغل خانگی
۷	چپقلو	۲۱۹۱	۸۹۰	۴۷۵	گندم و جو، یونجه دامداری سنگین.	پرورش شتر، شترمرغ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، قالی بافی و مشاغل خانگی
۸	ینگى کند خانه برق	۷۶۲	۲۰۷	۲۵۰	گندم و جو، یونجه انواع سبزی و صیفی جات	پرورش محصولات گلخانه ای، پرورش قارچ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، گیاهان دارویی، مشاغل خانگی
۹	حاج مصیب	۸۱	۲۴	۴۰	گندم و جو، یونجه	پرورش شتر، شترمرغ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، قالی بافی و مشاغل خانگی
۱۰	قره قشلاق	۶۰۰	۱۶۵	۱۰۶	گندم و جو، یونجه	پرورش شتر، شترمرغ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، قالی بافی و مشاغل خانگی
۱۱	قشلاق خانه برق	۹۱۵	۲۰۴	۲۸۳	دامداری سبک، انواع سبزی و صیفی جات.	پرورش قارچ، بوقلمون، بلدرچین، واحدهای کوچک دامپروری، کشت زعفران و پسته، گیاهان دارویی، مشاغل خانگی
۱۲	شورگل	۵۴۳	۱۴۸	۲۱۷	گندم و جو، نخود دیم	کشت دیم، مشاغل خانگی

مأخذ: جهاد کشاورزی شهرستان بناب

۸ - تحلیل ذینفعان و تکمیل شناسایی نهادهای حمایت‌کننده از معیشت‌های سازگار با محیط‌زیست؛

توسعه معیشت‌های جایگزین و مکمل تنها با ایفای نقش ذینفعان اصلی در این زمینه و پایدار نمودن معیشت نیز با در نظر گرفتن کلیه ذینفعان و دست‌اندرکاران قابل انجام است. بخشی از دست‌اندرکاران ممکن است در نگاه اول، چندان مرتبط و مؤثر نباشند، اما درنهایت برای پایداری معیشت ایجادشده و یا حتی به‌صورت غیرمستقیم، مهم خواهد بود و برنامه‌ریز درنهایت ناگزیر از توجه به همه دست‌اندرکاران است.

با توجه به تقسیم‌بندی انجام‌شده در خصوص ذینفعان و دست‌اندرکاران برنامه معیشت پایدار و همچنین حفاظت از تالاب، کلیه نهادها، گروه‌ها و افراد مخاطب طرح، در ذیل یکی از چهار گروه زیر قرار دارند که با در نظر گرفتن میزان قدرت و علاقه آن‌ها برای ارائه تأثیرات مثبت در طرح و همچنین با توجه به شناخت به‌دست‌آمده، استراتژی برخورد با مخاطبان طبقه‌بندی شده در هریک از این چهار گروه، در ادامه بیان می‌شود:

شکل ۱۷- نمودار استراتژی برخورد با مخاطبان

گروه اول (ارتباط زیاد – قدرت زیاد) :

این گروه بیشترین ارتباط را با مبحث معیشت دارند و با توجه به اینکه قدرت تأثیرگذاری‌شان نیز بالاست، برای پیشبرد اهداف طرح می‌بایست از امکانات و توانایی‌های ایشان بهره گرفت و با ایشان در خصوص برنامه‌های در نظر گرفته‌شده طرفین برای ایجاد معیشت پایدار و سازگار با محیط‌زیست تعامل نمود:

۱. ستاد احیای دریاچه ارومیه ۲. فرمانداری و بخشداری ۳. سازمان حفاظت محیط‌زیست ۴. اداره آب منطقه‌ای
۵. تعاون روستایی ۶. شورای روستا ۷. دهیاری ۸. اداره فنی و حرفه‌ای ۹. جهاد کشاورزی ۱۰. اداره کار و تعاون
۱۱. میراث فرهنگی ۱۲. شهرداری‌ها ۱۳. انجمن قالیبافی ۱۴. کمیته امداد ۱۵. بسیج ۱۶. نمایندگان مجلس
۱۷. اداره منابع طبیعی

گروه دوم (ارتباط زیاد – قدرت کم)

این گروه گرچه بیشترین ارتباط را با مبحث معیشت پایدار دارند و مخاطبان اصلی هستند، اما قدرت تصمیم‌گیری اندکی در تعیین سیاست‌ها و برنامه‌ها دارند. برای پیشبرد اهداف طرح لازم است ضمن ارتباط با این گروه تلاش شود نظرات و پیشنهادات آن‌ها را به سمع و نظر نهادهای گروه اول رساند و زمینه‌های مشارکت آن‌ها در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ها محقق شود. این گروه مهم‌ترین دوستان و متحدین در اجرای کار هستند و باید با توانمندسازی کمک کرد تا قدرت آن‌ها افزایش یابد. در اجرای طرح معیشت پایدار تاکنون کارشناسان انجمن توانسته‌اند با اکثریت مخاطبان در این گروه ارتباط برقرار کنند. هدف از این ارتباط جلب مشارکت و بسیج ذینفعان موجود در این گروه در اجرای طرح معیشت پایدار و همچنین برقراری ارتباط میان این گروه با گروه اول (ذینفعان دارای ارتباط زیاد – قدرت زیاد) بوده است.

۱. کشاورزان ۲. قهوه‌خانه‌داران ۳. صیادان محل ۴. کارگران ۵. قالیبافان ۶. دامداران ۷. مغازه‌داران
۸. دلالان خرید محصولات کشاورزی ۹. دلالان فروش ۱۰. قاچاقچی‌های پارچه
۱۱. صندوق‌های قرض‌الحسنه ۱۲. زنان روستایی ۱۳. کودکان ۱۴. سازمان‌های مردم‌نهاد ۱۵. دانشگاه

گروه سوم (ارتباط کم - قدرت زیاد)

گروه‌هایی مانند: مساجد، صداوسیما، بهزیستی، اداره آب و فاضلاب، اداره راه و ... آن دسته از ذینفعانی که درعین حال می‌توانند قدرت زیاد داشته باشند، اما ارتباط مستقیمی با موضوع معیشت ندارند. این گروه معمولاً توجهی به دغدغه‌های پروژه ندارند و می‌توانند در روند کار اختلال ایجاد کنند. در این گروه می‌توان با استفاده از فنون تسهیلگری و اعتمادسازی نسبت به اهداف طرح علاقه ایجاد کرد و با توجه به دامنه موضوع معیشت پایدار می‌توان از این گروه‌ها برای پیشبرد طرح بهره برد، بنابراین باید با این گروه در حد اطلاع‌رسانی و مشورت ارتباط برقرار نمود.

به‌عنوان مثال مساجد و پایگاه بسیج با در اختیار داشتن منابع و امکانات زیاد می‌توانند با اختیار گذاشتن فضای برگزاری جلسات و همراهی در دادن وام و حمایت‌های مالی در راستای معیشت پایدار تأثیرگذار باشند، یا صداوسیما و رسانه‌های محلی می‌توانند در اطلاع‌رسانی و حساس‌سازی مردم نسبت به پیشبرد اهداف طرح موثر باشند.

گروه چهارم (ارتباط کم - قدرت کم)

کمترین ارتباط و قدرت را در اجرای طرح معیشت پایدار دارند. آموزش و پرورش، خانه بهداشت، بنیاد مسکن و اداره برق کمترین ارتباط و قدرت را در طرح معیشت پایدار دارند. هرچند با توجه به اهمیت موضوع بحران آب و اشتغال موجود در منطقه و همزمانی با بحث اقتصاد مقاومتی می‌توان از پتانسیل‌ها و فرصت‌هایی که این نهادها در اختیار دارند نیز برای پیشبرد طرح کمک گرفت.

با توجه به دامنه گسترده ذی‌نفعان در چنین طرحی، راهبرد اصلی بدون در نظر داشتن موقعیت، نیازها و توانایی‌های هر یک از ذینفعان نمی‌تواند به راهبردی کارآمد و جامع منجر شود. از این رو در جریان طراحی راهبرد برای مدیریت طرح معیشت پایدار در منطقه قره‌قشلاق، بر اساس به‌کارگیری رویکرد تحلیل ذینفعان از جانب گروه دامون، تلاش شد تا تمامی ذینفعان مورد توجه قرار گیرند.

بر این اساس سه دسته اصلی از ذی‌نفعان که هر کدام نقش و مشارکتی ویژه در چنین راهبردی دارند، عبارت‌اند از:

- ۱- نهادهای عمومی و دولتی ذی‌ربط
- ۲- جامعه محلی میزبان پروژه
- ۳- گروه‌ها و افرادی که اهداف پروژه مخالف منافع آن‌هاست.

اگر ارتباط مناسبی میان این سه دسته از ذینفعان فراهم نشود، جایگاه و نوع مشارکت هریک از آن‌ها مشخص نباشد، اهداف مورد انتظار طرح تأمین نمی‌شود و پیامدهای منفی نیز ممکن است به بار آید. از این رو ضرورت همکاری بین-نهادی نتیجه چندوجهی بودن مسئله کم‌آبی و ایجاد معیشت پایدار در منطقه است، تنها زمانی می‌توان به ایجاد معیشت‌های جایگزین در منطقه امیدوار بود که بحران کم‌آبی و کشاورزی ناپایدار در منطقه مدیریت شود.

دستیابی به اهداف معیشت پایدار نه تنها توسط یک سازمان امکان پذیر نیست، بلکه ضروری است همکاری جدی تر و شفاف تری میان نهادهای گروه اول (ارتباط زیاد و قدرت زیاد) شکل گیرد. بر این اساس، ضلع نخست راهبرد معیشت پایدار یعنی «همسوسازی نهادهای دولتی ذی ربط» شکل می گیرد.

همزمان با اجرای سیاست های کلان مدیریت آب در منطقه، نیاز است تا فرآیندی جهت توانمندسازی جامعه محلی انجام شود. به این معنی که مهارت های اجتماعی و حرفه ای آن ها ارتقاء یافته و فرصت هایی برای اشتغال و فعالیت اقتصادی رسمی برایشان فراهم شود. این جهت گیری، ضلع دوم راهبرد معیشت پایدار خواهد بود.

در این میان مشارکت نهادهای عمومی - دولتی و جامعه محلی کفایت نمی کند. سطحی از مداخله اجتماعی به ویژه از جانب نهادهای محلی و مدنی نیز لازم است. با جلب مشارکت و در نظر گرفتن جایگاه مشورتی برای نهادهای محلی: شورای روستا، هیئت امنای مساجد، تشکل غیررسمی زنان (صندوق قرض الحسنه و...) می توان از فرصت ها و امکانات بیشتری برای پیشبرد طرح استفاده کرد. سومین ضلع راهبرد معیشت پایدار، شامل «جلب مشارکت نهادهای محلی و مدنی» شکل می گیرد.

بر این اساس در طرح معیشت پایدار تالاب قره قشلاق، در خصوص کارآفرینی برای گروه های بانوان در روستاهای قره قزلو و چپقلو که به ایجاد گروه محلی و انجام فعالیت معیشتی خیاطی و صنایع دستی علاقه مند شده اند، می توان گروه های دست اندرکار زیر را برشمرد؛

جدول ۱۷- مهم ترین نهادهای دست اندرکار معیشت روستایی به صورت مستقیم

نهادهای حمایتی	زنان
۱. شورای روستا	۲. نزدیک به ۳۰ زن که مایل به ایجاد شغل جدید هستند در دو روستای چپقلو و قره قزلو
۳. بسیج روستا	
۴. جهاد کشاورزی	
۵. اداره فنی و حرفه ای	
۶. انجمن نیکوکاری تبریز (NGO)	

۹- ارزیابی پتانسیل‌ها برای انتخاب شیوه‌های معیشتی

کسب‌وکارهای منتخب برای ایجاد یا توسعه در روستا به‌عنوان معیشت‌های جایگزین با توجه به ویژگی‌های فرهنگی، جغرافیا و اقلیم، نوع محصولات، موفقیت در تولید، توسعه و ... vv vb با سرعت‌های متفاوتی ایجاد می‌شوند و تدریجاً، الگوهای شکل می‌گیرند. این الگوها از نمونه‌هایی کوچک آغاز می‌شوند و کم‌کم توسعه می‌یابند. ویژگی این شیوه کار، توسعه تدریجی این فعالیت‌ها است. این فعالیت‌ها در ابتدا در گروه‌های کوچک خانوادگی آغاز و کم‌کم به خوشه‌های بزرگتر تبدیل می‌شود. تأثیرگذاری بر بحران‌های زیست‌محیطی محیط پیرامون در تجارب مورد مطالعه تنها زمانی رخ می‌دهد که به جنبه‌های مختلف و گزینه‌های شناسایی شده از جمله؛ انواع معیشت پایدار جایگزین، اصلاح مدیریت منابع آب، به‌کارگیری الگوهای کشاورزی پایدار (پرماکالچر) و ... توجه شده باشد.

در این نوع فعالیت‌ها، گروه بیرونی (انجمن محیط زیستی جوانان حافظ زمین - دامن) برای ایجاد الگوهای معیشتی پایدار با هدف ایجاد کسب‌وکارهای دوستدار محیط‌زیست و همچنین رونق بخشیدن به کسب و کارهایی که از قبل صورت گرفته و زمینه آن وجود داشته، با گروه‌هایی مختلف از جامعه محلی جلسات متعددی را برگزار و تلاش شد تا برحسب علاقمندی ایشان گروه‌هایی تشکیل گردد و کسب‌وکارهایی راه‌اندازی شود که در ابتدا به‌صورت نقطه‌ای شروع شوند و در آینده قابلیت توسعه و الگوبرداری از آن در سطح جامعه محلی وجود دارد. اهمیت دارد این‌گونه کسب‌وکارها به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر بهبود وضعیت محیط‌زیست اثر گذارند و باعث کاهش تخریب‌های ناشی از نوع معیشت مخرب فعلی به‌طور تدریجی شوند.

انتخاب مشاغل، مطابق با جداول زیر و به صورتی که در ادامه آمده است، انجام شد:

- ۱- برگزاری جلسات ارزیابی سریع برای شناسایی مشاغل موجود
- ۲- برگزاری جلسات ارزیابی سریع برای دریافت فهرست مشاغل پیشنهادی اهالی
- ۳- انجام مطالعات کتابخانه‌ای و مشاوره برای دریافت فهرست مشاغل پیشنهادی کارشناسان
- ۴- تدوین شاخص‌های محیط زیستی و انجام غربالگری در خصوص شیوه‌های معیشتی پیشنهادی کارشناسان و اهالی
- ۵- تدوین شاخص‌های محیط زیستی و انجام غربالگری در خصوص شیوه‌های معیشتی فعلی اهالی
- ۶- تدوین شاخص‌های اجتماعی و انجام غربالگری در خصوص شیوه‌های معیشتی پیشنهادی کارشناسان و اهالی
- ۷- تدوین شاخص‌های اجتماعی و انجام غربالگری در خصوص شیوه‌های معیشتی فعل اهالی
- ۸- استخراج فهرست شیوه‌های معیشتی "دارای امتیاز بالا از نظر محیط زیستی و اجتماعی" و انجام بررسی نهایی با توجه به شاخص‌های اقتصادی و علاقه‌مندی جامعه محلی

۱۰- تهیه فهرست مشاغل موجود و پیشنهادی برای ایجاد در روستا

۱-۱۰- شناسایی مشاغل موجود در روستای چپقلو

✓ امکان‌سنجی معیشت جایگزین (گروه بانوان روستای چپقلو)

از ابتدا که تسهیلگران انجمن دامون برای ایجاد الگوهای معیشتی پایدار و رونق بخشیدن به کسب‌وکارهای دوستدار محیط‌زیست، وارد روستاها شدند. با توجه به فرهنگ غالب در این منطقه که امکان جلسات مشترک میان زنان و مردان را نمی‌داد، جلسات جداگانه زنان و مردان تشکیل شد.

در جلسات کارگاهی که برای زنان چپقلو برگزار شد تلاش شد تا در دو زمینه، اطلاعاتی را با مشارکت زنان به دست آورد، ابتدا لیست مشاغلی که هم‌اکنون در روستا وجود دارد و یا بعد از خشکسالی رونق یافته‌اند تهیه شد.

جدول ۱۸- لیست مشاغل رونق یافته در خشکسالی

مشاغلی قدیمی روستا	مشاغل رونق یافته در خشکسالی
۱. کشاورزی	۱. قالیبافی
۲. قالیبافی	۲. کارگری فصلی (در روستاهای اطراف و شهرها)
۳. دامداری	۳. ساختمان‌سازی و بنایی
۴.	۴. خریدوفروش پارچه (قاچاق پارچه)،
۵.	۵. راننده ماشین‌های سنگین
۶.	۶. دامداری خرد

در مرحله بعد از زنان خواسته شد تا تمایل و توانایی‌های خود را در خصوص شیوه‌های معیشتی دیگر و جدید بیان کنند. بعد از اولویت‌بندی حرفه‌های بیان‌شده با مشارکت خود آن‌ها تلاش شد تحلیلی ابتدایی و ساده از آن‌ها به دست آید. به این ترتیب که برای هرکدام از مشاغل پیشنهادی، ۳ موضوع کلی (نیاز به آموزش، نیاز به سرمایه، وجود بازار کار) مورد بررسی قرار گرفت. این بررسی بر اساس (باسوادی) توانایی گروه زنان چپقلو با سرعت بیشتری انجام شد و در واقع به ایجاد تصویری واقع‌بینانه برای شروع فعالیت کمک کرد.

جدول زیر تحلیل مشاغل پیشنهادی زنان چپقلو، برای رسیدن به یک فعالیت جدید است که بر اساس توانایی خودزنان باشد.

جدول ۱۹- لیست مشاغل پیشنهادی

حرفه	آموزش	تجهیزات و وسایل	مواد اولیه	مکان کارگاه	ارتباط با بازار کار
تولیدی پوشاک	آموزش تخصصی نیاز است	تجهیزات اولیه رادارند	نیاز است	نیاز است	نیاز است
توسعه کارگاه تولید اسکاچ	آموزش نیاز ندارند	یک کارگاه کوچک نیاز به منابع ملی	نیاز است	نیاز است	نیاز است
جورابافی	آموزش نیاز دارند	نیاز است	نیاز است	نیاز است	نیاز است
مرغداری	آموزش نیاز دارند	نیاز است	نیاز است	در مقیاس کوچک نیاز نیست	نیاز است
پرورش بلدرچین	آموزش نیاز دارند	نیاز است	نیاز است	در مقیاس کوچک نیاز نیست	نیاز است
پرورش قارچ	آموزش نیاز دارند	نیاز است	نیاز است	در مقیاس کوچک نیاز نیست	نیاز است
کشت پسته و سنجد	آموزش نیاز دارند	نیاز است	نیاز است	نیاز نیست	نیاز است
پرورش بوقلمون	آموزش نیاز دارند	نیاز است	نیاز است	در مقیاس کوچک نیاز نیست	نیاز است
کابینت سازی MDF	آموزش نیاز دارند	نیاز است	نیاز است	نیاز است	نیاز است
کشت دانه های روغنی و زعفران	آموزش نیاز دارند	نیاز است	نیاز است	نیاز نیست	نیاز است

بعد از تحلیل مشاغل و اولویت بندی توسط زنان روستا، مشخص شد ۱۵ نفر علاقه مند به خیاطی و ۵ نفر متقاضی پرورش بلدرچین و ۵ نفر به پرورش قارچ و جورابافی بودند. بدین ترتیب خیاطی به عنوان فعالیت مشترک زنان انتخاب و مقرر شد در جلسات بعدی امکان سنجی راه اندازی یک کارگاه خیاطی در روستا انجام بگیرد.

همچنین دیگر از فرصت های موجود در روستا وجود زنان قالیباف بود؛ با توجه به مطالعات و مراجعه قبلی به روستا، بسیاری از زنان، مخصوصاً کشاورزانی که دیگر زمین هایشان به دلیل کم آبی زیر کشت نمی رود، به قالیبافی مشغول هستند و برای ارتباط بیشتر با این گروه زنان و شناسایی امکان بسیج آنها برای یک کار گروهی، تسهیلگران اقدام به راهپیمایی در روستا کرده و با زنان روستایی وارد گفتگو شده و در مواردی بازدید از دار قالی آنها و در صورت تمایل به کار گروهی، نوشتن نام و شماره تلفن آنها برای پیگیری های بعدی انجام شد.

✓ گروه مردان روستای چپقلو (امکان سنجی ایجاد معیشت جایگزین)

در جلسات گروه مردان و راهپیمایی در روستای چپقلو اقدامات زیر صورت گرفت:

- ۱- معرفی گروه و برنامه موردنظر و بیان ضرورت ایجاد کسب و کارهای جدید
- ۲- درخواست از اهالی برای بیان پیشنهادات و تکمیل فهرست مشاغل قابل اجرا
- ۳- درخواست برای بیان تجربیات چگونگی اجرای ایده‌های کسب و کار و موانع موجود در برابر آن‌ها،
- ۴- بیان عواملی که ممکن است باعث موفقیت و یا شکست یک پروژه کسب و کار شود (ارزیابی مشاغل پیشنهادی با مشارکت حاضرین در جلسه).

نتیجه این جلسه دریافت اطلاعات مختلف از پتانسیل‌های موجود در منطقه و همچنین موانع اقتصادی، اجتماعی و طبیعی موجود و ترغیب اهالی برای هم‌اندیشی و راه‌اندازی مشاغل جدید می‌باشد.

در گفتگو با قالیبافان، ایشان از وجود دلالتان در بازار قالی گله‌مند بودند، همچنین به دلیل نبود سرمایه، نخ را به صورت نسیه از بازار خریداری می‌کنند که به صورت روزانه، کارمزد یا نزول نخ به قیمت آن اضافه می‌شد و بعد از اتمام قالی مجبورند آن را به همان فروشنده‌ای که نخ را گرفته‌اند بفروشند، که به طور متوسط شش ماه تا یک سال قالی در فروشگاه می‌ماند و در این مدت همچنان کارمزد نخ اضافه می‌شود و بعد از فروش قالی پول آن را بعد از کسر هزینه نخ و کارمزد به صورت چک مدت‌دار پرداخت می‌کنند. در بعضی مواقع نیز قالیباف قبل از اتمام قالی از فروشنده چند نوبت پول می‌گیرد تا مخارج روزمره خود را تأمین کند و در نهایت پس از فروش قالی پولی دستش را نمی‌گیرد. در این نشست‌ها با هر کدام از قالیبافان که صحبت شد با ایجاد صندوق حمایت از قالیبافی موافق بودند.

شکل ۱۹- جلسه با گروه مردان، چپقلو

شکل ۲۰- قالی‌بافی در روستای چپقلو

با توجه به نبود آب در روستای چپقلو، شغل بیشتر اهالی روستا، به قالی‌بافی تبدیل شده است. تمایل اهالی برای رفع مشکلات موجود در قالی‌بافی، عاملی برای تشکیل گروهی در زمینه فرش شد تا مشکلات فرش بررسی شده و بر روی تسهیل روند قالی‌بافی تمرکز شود. در این خصوص تا پایان فاز دوم پروژه، زمینه‌های مختلف برای تسهیل فرایند تولید فرش از جمله، تأمین بیمه، تأمین مواد اولیه باکیفیت و باقیمت مناسب، تهیه طرح و نقشه جدید و تأمین بازار مناسب داخلی و خارجی، موردبررسی قرار گرفت. در جلسات مختلفی که با مردان روستای چپقلو انجام شد و با توجه به اضطراری که اهالی به مسئله فرش داشتند همچنین پس از بررسی‌هایی که از جوانب زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی انجام گرفت، در روستای چپقلو بر روی مسئله فرش تمرکز شود. اهالی نیز پس از بررسی مشکلات موجود در زمینه صنعت فرش، به این نتیجه رسیدند که باید برای خروج از وضع بد موجود گروهی تشکیل دهند و مشکلات فرش را به کمک یکدیگر حل کنند.

شکل ۲۱- امکان‌سنجی اجرای شیوه‌های معیشتی با مشارکت اهالی روستای چپقلو

۱۰-۲- شناسایی مشاغل موجود در روستای قره قزلو

✓ گروه بانوان قره قزلو (امکان‌سنجی ایجاد معیشت جایگزین)

با توجه به وضعیت متفاوت روستای قره قزلو از نظر در دسترس بودن آب و رونق کشاورزی و وابسته به آب (به علت نزدیک بودن به رودخانه زرینه‌رود)، ورود به این روستا و اقدام برای اصلاح شیوه‌های معیشتی و استفاده از شیوه‌های معیشت جایگزین نیازمند استفاده از الگوهایی متفاوت بود. در قره قزلو نیز، فرهنگ روستا امکان جلسات مشترک میان زنان و مردان را به‌طور همزمان نمی‌داد و در نتیجه جلسات زنان از مردان روستا جدا شده و برای هر گروه جلسات کارگاهی تشکیل شد. در مرحله اول زنان فعال و پیشرو در روستا شناسایی شده و طبق فرآیند موردنظر جلساتی برگزار شد، پس از طی مقدمات و اخذ تمایل ایشان برای انجام فعالیت‌هایی به‌عنوان فعالیت درآمدزای مکمل معیشت خانواده و جلب رضایت برای مشارکت از ایشان خواسته شد تا در میان کارهایی که هرروزه انجام می‌دهند به کاری که قابلیت کار گروهی را دارد و همچنین درآمدزا هست یکی را مشخص کنند. از میان ۲۷ نفر حاضر در جلسه ۱۴ نفر خیاطی، ۶ نفر قالیبافی، ۲ نفر بافتنی و گلدوزی، ۵ نفر پرورش قارچ را به‌عنوان اولویت خود انتخاب کردند.

جدول ۲۰ - مشاغل پیشنهادی زنان جهت آموزش

۱. قالببافی
۲. خیاطی
۳. آرایشگری
۴. برداشت گوجه‌فرنگی
۵. دامداری و گاوداری
۶. پرورش مرغ و بوقلمون
۷. بافتنی و گلدوزی
۸. سبزی‌کاری
۹. تولید رب و عرق‌یجات
۱۰. تولید ترشی و مربا (ترشی گوجه و خیار- بندری- لپته بادمجان)

در ادامه با توافق جمع هرکدام از این مشاغل بررسی و برای شروع به کار مشخص شد به چه چیزهایی نیاز است: برای هر شغل سه پیش نیاز وجود دارد: آموزش (ارائه مهارت)- سرمایه (تامین بودجه)- بازار فروش افراد داوطلب محلی و گروه پیشرو در یک فرایند مشارکتی به کمک تسهیلگران به بررسی این موارد پرداختند:

جدول ۲۱- نیازهای شروع اجرای شغل

ارتباط با بازار کار	سرمایه			آموزش	حرفه
	مکان کارگاه	مواد اولیه	تجهیزات و وسایل		
نیاز است	نیاز است	نیاز است	تجهیزات اولیه رادارند اما حرفه‌ای نیاز است	آموزش تخصصی نیاز است	خیاطی
نیاز است	نیاز است	نیاز است	دار قالی بزرگ ۲،۳ نیاز دارند	آموزش نیاز ندارند	قالی‌بافی
نیاز است	نیاز نیست	نیاز است	نیاز نیست	آموزش نیاز دارند	پرورش قارچ
نیاز است	نیاز است	نیاز است	نیاز است	آموزش نیاز دارند	بافتنی

✓ گروه مردان قره قزلو (امکان سنجی ایجاد معیشت جایگزین)

جهت اطلاع از میزان تمایل مردان قره قزلو، به آغاز شیوه معیشتی جدید و پایدار در کنار شیوه فعلی کسب درآمد (کشاورزی)، تیم طرح با حضور در محل های تجمع مردان روستا، کافه های روستا، زمین های کشاورزی و ... به معرفی طرح و بیان هدف حضور گروه در روستا پرداختند و در نهایت با هماهنگی قرارری در مسجد، مرحله شناسایی پتانسیل های معیشتی آغاز شد. پس از معرفی اولیه مفهوم معیشت جایگزین، هدف از اجرای این پروژه تشریح و مشکلات زیست محیطی معیشت های موجود بررسی شد. سپس با کمک ریش سفیدان، فهرست شغل هایی که از زمان قدیم در این روستا وجود داشته اند، جمع آوری شد.

در این مرحله شغل های نجاری، برداشت گیاهان دارویی، بافتنی های نظیر کلاه پشمی، کمر بند و ... به عنوان شغل هایی که در گذشته وجود داشته معرفی شدند. از سوی اهالی تمایل به انجام شغل های جدید نظیر پرورش قارچ، کاشت زعفران و پرورش ماکیان نیز مطرح شد و برخی از مردان علاقه زیادی به این شغل ها نشان دادند. همراه با طی مراحل شناسایی شیوه های معیشتی سازگار با محیط زیست که از نظر اجتماعی و اقتصادی نیز توجیه دارند، لازم بود امکان سنجی اجرای مشاغل مورد نظر به صورت مشارکتی و با کسب نظر ساکنین روستاها بررسی شود.

از آنجا که در قره قزلو آب کافی برای کشاورزی و دامداری وجود دارد، اهالی تمایل زیادی به شغل های جایگزینی که مرتبط با کشاورزی و دامداری نبود نشان نمی دادند، به منظور آشنایی بیشتر اهالی با روند و مراحل انجام معیشت پایدار جدید گروه کفشدوزک در بخش فروش، بازاریابی و پایداری کسب و کارها توضیحات لازم تجارب موفق را ارائه نمود. در نهایت شغل های پرورش ماکیان، تولید قارچ، کاشت زعفران، عرق گیری از گیاهان دارویی و نجاری به ترتیب به عنوان شغل های جایگزین از طرف اهالی روستا پیشنهاد داده شدند.

شکل ۲۲- امکان سنجی اجرای شیوه های معیشتی با مشارکت اهالی روستای قره قزلو

۱۰-۳- شناسایی مشاغل موجود در روستای مجیدآباد

✓ گروه بانوان مجیدآباد (امکان‌سنجی ایجاد معیشت جایگزین)

با وجود اطلاع‌رسانی‌های عمومی، که همانند سایر روستاها و حتی با ممارست و دفعات متعدد انجام شد، بانوان مجیدآباد به هیچ‌وجه در جلسات گروه تسهیلگری زنان حاضر نشدند. با وجود انجام مراجعات حضوری به درب خانه‌ها و پرسه‌زنی در کوچه‌های روستا، سعی شد تا در محل‌های تجمع اتفاقی زنان روستا حضور یابند و در خصوص طرح و مزایای آن به ایشان اطلاع‌رسانی کنند. در نهایت گروه تسهیلگری موفق به برگزاری جلسه مشترک با بانوان روستای مجیدآباد نشد.

در این روستا فرآیند موردنظر بنا به دلایل فرهنگی و اقتصادی با موانعی روبرو بود، از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به "فرهنگ روستا" است که به عنوان مثال، اجازه حضور زنان در مکان‌های عمومی را نمی‌دهد، موضوع دوم "مشغله" زیاد زنان در این روستا بود. در پی کم‌آبی، اکثر مردان مجیدآباد در شهر به کارگری مشغول‌اند و در نبود مردان مسئولیت تمام کارهای خانه، مخصوصاً که دامداری در این روستا هنوز رونق دارد با زنان است.

✓ گروه مردان مجیدآباد (امکان‌سنجی ایجاد معیشت جایگزین)

در مجیدآباد پس از گشت زنی مکرر و با گردآوردن اهالی در مسجد با اعلام زمان مشخص، در مورد معیشت جایگزین با مردان گفتگو شد. در مورد وضعیت معیشت‌های موجود و انواع معیشت‌های پیشین صحبت شد، در ادامه فرایند امکان‌سنجی مشارکتی اجرای شیوه‌های معیشتی، با یادآوری چرخه تولید تا بازار و با تدوین شاخص‌ها با مشارکت اهالی تکمیل شد.

با توجه به اینکه در این روستا وضعیت معیشت اهالی خوب نبود اما اهالی بیشتر به دنبال معیشت‌های زودبازده بودند. همچنین در پی کاهش شدید آب این روستا و بیکار شدن بسیاری از اهالی، شغل‌های مکمل با درآمد پایین تا متوسط موردتوجه اهالی قرار نمی‌گرفت و بیشتر به دنبال شغل‌هایی بودند که بتواند حداقل لازم برای تأمین معیشت خانواده را تأمین کند.

به منظور آشنایی بیشتر اهالی با ساختار و مراحل کار، همکاران گروه کفشدوزک با روشن کردن ابعاد مالی طرح، دربارهٔ مراحل تولید تا فروش، چگونگی پایداری محصولات تولید شده توسط گروه‌های محلی توضیح دادند، شفاف‌سازی در مورد تهدیدها و پتانسیل‌های موجود در بخش بازار و تأمین مالی طرح انجام و سعی شد، در این زمینه دید واقع‌بینانه برای اهالی ایجاد کند. همچنین از مسئولین اداره آموزش فنی و حرفه‌ای دعوت شد تا برای اهالی توضیحات لازم در مورد رشته‌های آموزشی موجود و نحوه ارائه آموزش‌ها ارائه شود. در نهایت اهالی علاقه زیادی به پرورش قارچ و ماکیان نشان دادند، چند نفر نیز علاقه‌مند به فعالیت تولید ورمی کمپوست بودند.

۱۰-۴- بررسی و امکان‌سنجی مشاغل دوستدار محیط‌زیست جهت معرفی در تالاب

بنا بر مطالعات و تجربیات حفاظتی سرتاسر دنیا، در میان جوامع محلی شیوه‌های معیشتی وجود دارد و یا قابل معرفی هستند که بالقوه حداکثر سازگاری با محیط‌زیست و حفظ منابع زیستی دارند.

بر این اساس برخی مشاغل دوستدار محیط‌زیست جهت معرفی در محدوده تالاب امکان‌سنجی شدند. همچنین در این طرح علاوه بر معیشت‌های خرد مقیاس قابل انجام با استفاده از سرمایه‌های خرد، پتانسیل‌های معیشتی دیگری نیز که با ارزش‌های محیط زیستی منطقه شکارممنوع تالاب قره‌قشلاق سازگارند و می‌تواند باعث اشتغال بخش بزرگ‌تری از جمعیت ساکن در روستاهای منطقه باشد، شناسایی شدند؛ از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

پرورش زنبور عسل:

نگهداری و پرورش زنبور عسل از زمره مشاغل خانگی دوستدار محیط‌زیست است که ضمن ارتقا درآمد محلی با توجه به حداقل ضایعات و نقش مثبت زنبورها در گرده‌افشانی از اولین مواردی بود که اجرای آن در منطقه امکان‌سنجی شد، ولی از آنجا که در محدوده تالاب قره‌قشلاق و پیرامون دریاچه ارومیه جوامع گیاهی شورپسند (هالوفیت) غالب هستند، در منطقه به‌جز فصل گل دادن گزها که محدود به دو ماه است، در بقیه ایام سال گلهای زیادی برای تغذیه زنبور وجود ندارد، لذا باید زنبورها را به سایر مناطق کوچ دهند، بدین ترتیب امکان معرفی این فعالیت به‌عنوان یک شغل پایدار در منطقه شکارممنوع قره‌قشلاق منتفی شد.

پرندنگری و گردشگری طبیعی:

ترویج گردشگری طبیعی با توجه به تنوع زیستی غنی پرندگان منطقه و چشم‌انداز مناسب بویژه در فصول پاییز تا آخر بهار، در صورت ایجاد زیرساختارهای مناسب، همچون طراحی مسیرهای پیاده‌روی پرندنگری، آموزش، تجهیز خانه‌های محلی (بوم کلبه) در برخی روستاهای منطقه چون قلعه، قره‌قزلو و ... می‌تواند به ایجاد درآمد مکمل در برخی از خانوارهای روستایی اطراف تالاب کمک شود. همچنین ترویج گردشگری با ایجاد ارتباط بیشتر میان اهالی منطقه با تالاب و پرندگان فرهنگ‌سازی بسیار کارآمدی در زمینه حفاظت از تالاب و محیط‌زیست به همراه دارد و مردم مناطق دیگر نیز می‌توانند با استفاده از این فرصت با زیبایی‌های بی‌نظیر این زیستگاه آشنا شوند.^{۱۰}

بسترسازی لازم این امر مستلزم انجام یک طرح پروژه تفصیلی برای ایجاد زیرساخت‌های لازم در زمینه طراحی و ایجاد سایت پرندنگری، زمینه‌سازی فرهنگی و ارائه آموزش‌های لازم به جامعه محلی و تربیت بلد محلی جهت استفاده از این پتانسیل طبیعی در منطقه است.

^{۱۰} (به‌عنوان نمونه به سایت زیر را مشاهده نمایید: www.tabiatpaydar.com/projects/ecotourism-shibderaz)

بدین ترتیب گرچه که تالاب قره قشلاق یکی از مناطق مهم پرندگان¹¹ (IBA) در سطح جهانی و در مسیر مهاجرت پرندگان از نیمکره شمالی قرار دارد، ولی به دلایل زیر در شرایط فعلی و مدت محدود طرح امکان برگزاری تورهای طبیعت گردی در منطقه بدون سرمایه گذاری و انجام اقدامات لازم در قالب طرحی جداگانه چندان دست یافتنی نخواهد بود:

- ۱- عدم وجود پهنه آبی دائمی دریاچه‌ای و ماهیت فصلی تالاب چون آنچه در تالاب‌های کانی برازان و میانکاله (وجود پهنه آبگیر دائمی) وجود دارد.
- ۲- فقدان راه دسترسی و ورود به مناطق مهم زیرساخت‌های لازم جهت (مسیر پیاده راه یا وسایل عمومی انتقال گردشگران چون: مینی‌بوس و...). چراکه از محل استراحت پرندگان تا اقامتگاه‌های بالقوه گردشگران (از روستاهایی چون قره‌قشلاق، فسندوز، قره قزلو و آقداش ...) چند کیلومتر فاصله وجود دارد.

🚧 ایجاد کارخانه بازیافت زباله روستایی در سطح دهستان:

در روستا انواع زباله‌های خشک شامل موارد زیر است:

- ۱- نخاله‌های ساختمانی (شامل بقایای گچ، خاک، آهک و میل گرد و... است که پس از جداسازی آهن میلگرد، مابقی را در زیرسازی راه‌ها می‌تواند استفاده شود)،
- ۲- فلزات (قابل بازیافت هستند)،
- ۳- شیشه (سیلیس ماده اصلی شیشه است که قابلیت بازگشت به طبیعت را دارد، زباله‌های شیشه‌ای را می‌توان با دستگاه‌هایی چون نوعی چرخ خردکن صنعتی به پودری تبدیل کرد که در کارخانه‌های شیشه‌سازی کاربرد دارد). در نتیجه در صورت جمع‌آوری و تجمیع این زباله‌ها (حجم انبوه) می‌تواند امری درآمدزا و کارآفرین در روستاها باشد. در نتیجه بازیافت و استفاده مجدد زباله در صورت وجود حجم انبوه زباله، دارای ارزش اقتصادی است و در نوع خود نیازمند جلب سرمایه‌گذاران به منطقه گردد. این فعالیت علاوه بر حفظ طبیعت روستایی موجب بهسازی فضای منطقه شده و از افزایش هرروزه زباله در محیط روستاهای اطراف تالاب جلوگیری نموده، همچنین زمینه اشتغال تعدادی از اهالی محلی نیز فراهم می‌شود.

¹¹ Important Bird Area

🌱 کاشت گیاهان دارویی بومی

گرچه ترویج هر نوع کشاورزی از اهداف طرح معیشت پایدار فعلی در منطقه نمی‌باشد، ولی کاشت گیاهان بومی کاربردی (خوراکی، دارویی، زینتی) در دو شکل زیر می‌تواند برای خروج منطقه از بحران کم‌آبی مؤثر باشد:

- ۱- کاشت در مستثنیات اهالی و مزارع به‌جای کشت سنتی پر آبخواه (نوعی تغییر الگوی کشت)
- ۲- تقویت مراتع اطراف روستا در قالب طرح‌های مرتعداری (از آنجا که تنها با قرق و کپه‌کاری قابل انجام است و کمترین نیاز را به آبیاری دارد).

مسئله مهم در این زمینه لزوم استفاده از گیاهان بومی منطقه است و گیاهان بومی با توجه به سازگاری با شرایط اقلیمی هر منطقه نیاز آبی معادل شرایط اقلیمی و بارش محیط دارند و از آنجا که در زمره فلور بومی منطقه هستند به‌گونه‌ای مهاجم در مراتع منطقه، تبدیل نمی‌شوند. شور بودن خاک اراضی پیرامونی تالاب و اکثر روستاهای منطقه عامل محدودکننده دیگری است. بدین منظور لازم است مراکز تحقیقات گیاهان دارویی و کاربردی در استان و سطح ملی - برای نمونه مرکز تحقیقات شهرستان ملکان، تنها مرکز فعال در زمینه گیاهان دارویی - با نگاه اکولوژیک جهت معرفی گونه‌های قابل کاشت به‌جای کارکردن بر روی گونه‌های کلیشه‌ای و غیربومی رایج (چون: آلوئه‌ورا و رزماری) و با برقراری ارتباط با مراکزی چون آزمایشگاه گیاهان هالوفیت (شورپسند) دانشگاه تهران و... اقدام به شناسایی و معرفی گیاهان بومی کاربردی (با ارزش‌های: خوراکی، دارویی و زینتی) در منطقه به‌عنوان جایگزین کشت محصولات کشاورزی شوند. همچنین طرح‌های مرتعداری و ترسیب کربن می‌تواند الگوی مناسبی ارائه نماید. انجام این مطالعات و اقدامات طرحی جداگانه می‌طلبد که برای مثال در حوزه فعالیت‌های کمیته تنوع زیستی تالاب در آینده می‌تواند باشد.

🌱 تولید و کاشت نهال گیاهان بومی (مرتعداری پایدار در اراضی شور)

همزمان با اجرای طرح معیشت پایدار تالاب قره‌قشلاق برخی فعالیت‌ها از سوی اداره منابع طبیعی با توجه به بودجه ستاد احیای دریاچه ارومیه در زمینه احیا بیابان در منطقه در سال ۱۳۹۴ اجرایی شدند. از آن جمله کاشت گیاه *Halocnemum* (نام محلی: غیرت) و نیز کاشت گیاه گز *Tamarix* در شوره‌زارهای پیرامون امامزاده تاج‌الدین علی و بالادست روستای آق‌داش در وسعت حدود ۲۰۰۰ هکتار باهدف تثبیت ریزگردها انجام شد.

در این زمینه بسیج و استفاده از توان و نیروی کار مردمی و دانش بومی آن‌ها در کاشت و تولید قلمه از گیاهان بومی چون: گز (نام محلی: یولقون)، و کاشت آن در مناطق مشخص شده جهت جلوگیری از پراکنش ریزگردها در اثر باد، که با تشدید خشکسالی فعلی، تدریجاً، باعث تهدید سکونت و کشاورزی اهالی در منطقه شده، اولویت دارد.

متأسفانه در طرح فعلی اداره منابع طبیعی باوجود صرف هزینه در فقدان استفاده از دانش اکولوژیک (متخصصان گیاه‌شناس در زمینه هالوفیت‌ها) و نیز دانش بومی و عدم طی روند لازم اجتماعی با شکست صد درصد در احیاء بیابان مواجه شده است. بدین منظور زمین‌هایی که بصورت افقی (فارو) شخم زده شد همچنین روش چاله‌کنی (پیتینگ) و کشت تک گونه‌ای قره‌داغ نیز بدون لحاظ ضوابط فوق با تخریب شدید زیستگاه همراه شدند، با توجه به عدم جوانه‌زنی گیاهان کاشته شده، خود به کانون تشدید ریزگرد در منطقه تبدیل شدند.

گرچه این‌گونه فعالیت‌ها اقدامی مقطعی هستند و در شرایط فعلی به‌عنوان شغل جایگزین اهالی قابل معرفی نخواهد بود، ولی در صورت انجام طرح‌ها با مطالعه علمی و طی روند اصولی، متشکل کردن مردم محلی در قالب تعاونی‌های محلی منابع طبیعی و انجام طرح‌های مرتعداری پایدار می‌تواند یکی از زمینه‌های معیشت پایدار پیرامون دریاچه ارومیه باشد که نیازمند مطالعه تفصیلی است.

۱۰-۵- ارزیابی شیوه‌های معیشتی (اقتصادی-اجتماعی، محیط زیستی)

فهرست انواع کسب‌وکارهای موجود (شناسایی‌شده) در مدت حضور در منطقه، همراه با فهرست شیوه‌های معیشتی پیشنهادی از سوی کارشناسان پروژه (کارشناسان انجمن دامون، کارشناسان اداره محیط‌زیست و سایر ادارات) در جدول ۲۲ ارائه شده است. این فهرست مربوط به مجموع اسامی مشاغل، در هر سه روستای پایلوت طرح است، در چند مرحله غربال شده، در نهایت مشاغلی مورد تحلیل اقتصادی و برنامه‌ریزی‌های بعدی قرار گرفت که با شاخص‌های محیط‌زیستی، شاخص‌های اجتماعی، علایق و توانمندی‌های جامعه محلی سازگاری دارند.

الف - فهرست انواع کسب‌وکارهای شناسایی‌شده و ارزیابی اولیه محیط زیستی و اجتماعی

جدول ۲۲- ماتریس ارزیابی تأثیرات محیط زیستی شیوه‌های معیشتی پیشنهادی

کل	ظرفیت‌ها و دارایی‌ها - وجود منابع کافی یا عدم وابستگی به منابع *										برآورد اثرات بر محیط **				
	اقلیم ارضی منابع خاک منابع آب منابع تنوع زیستی الترزی										منابع اراضی	کیفیت آب	کمیت آب	منابع تنوع زیستی	اثرزی
	سازگاری اقلیمی	وجود منابع و مواد اولیه	زمین	حاصلخیزی	رودخانه و چاه	تنوع گیاهی و تراکم برف	گاز	مجموع	نیاز به تغییر کاربری	میزان آلودن خاک	میزان آلودن رودخانه	میزان آب خواه بودن	میزان تخریب مراتع	تهدید تنوع زیستی	نیاز به سوخت فسیلی
۱- کشت پسته	۲	۲	۳	۱	۲	۲	۳	۱۹	-۱	-۱	-۱	-۲	۰	-۱	-۶
۲- کشت زعفران	۲	۲	۳	۱	۲	۳	۳	۱۹	-۱	-۱	۰	-۱	۰	-۱	-۴
۳- کاشت سنجد	۳	۳	۳	۱	۲	۳	۳	۲۰	۰	-۱	۰	-۱	۰	۰	-۲
۴- تولید قارچ	۲	۱	۳	۱	۲	۳	۳	۱۸	۰	۰	۰	-۱	۰	۰	-۱
۵- تولید ورمی کمپوست	۲	۲	۳	۳	۲	۳	۳	۲۱	۰	۱	۰	-۱	۰	۰	۰
۶- پرورش بوقلمون	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲۴	۰	۱	۰	-۳	۰	۰	-۲
۷- پرورش بلدرچین	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲۴	۰	۱	۰	-۳	۰	۰	-۲
۸- خیاطی	۳	۲	۳	۳	۳	۳	۳	۲۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹- عرق‌گیری (یونجه)	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲۴	۰	۰	۰	-۱	۰	۰	-۱
۱۰- عرق‌گیری (سایر...)	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲۴	۰	۰	۰	-۱	۰	۰	-۱
۱۱- کارخانه رب	۳	۱	۳	۳	۳	۳	۳	۲۲	-۱	-۲	۰	-۴	۰	۰	-۸
۱۲- کارخانه بسته‌بندی	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲۴	-۱	-۱	۰	۰	-۱	۰	-۴
۱۳- تولیدترشی خانگی	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲۴	۰	۰	۰	۰	-۱	۰	-۱
۱۴- کشت گیاه دارویی	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲۴	۳	۱	۰	-۱	۰	۰	۳
۱۵- مرتع‌داری	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۲۴	۳	۱	۰	۰	۳	۲	۹

* در قسمت ظرفیت‌ها و دارایی‌ها، جهت نشان دادن میزان پتانسیل‌ها و سرمایه‌های موجود، از رتبه‌های ۰ تا ۳+ استفاده شده است. (در صورت وجود منابع کافی و یا عدم وابستگی شیوه معیشتی پیشنهادی به یک منبع، امتیاز ۳، به آن تعلق می‌گیرد).

** در قسمت برآورد تأثیرات، اثرات مثبت اجرای پروژه معیشتی با علامت + و اثرات منفی همراه با اجرای آن با علامت -، نشان داده شده است، (۳ = زیاد، ۲ = متوسط، ۱ = کم، و ۰ به معنی فاقد اثر است).

جدول ۲۳- ماتریس ارزیابی تأثیرات محیط زیستی شیوه‌های معیشتی فعلی (موجود در روستا)

ک ل	ظرفیت‌ها و دارایی‌ها - وجود منابع کافی یا عدم وابستگی به منابع *																شیوه‌های معیشتی فعلی (موجود در روستا)	
	برآورد اثرات بر محیط **																	
	مجموع	انرژی	منابع تنوع زیستی		کمیت آب	منابع آب	منابع خاک	منابع اراضی	مجموع	انرژی		تنوع زیستی	منابع آب	منابع خاک	منابع اراضی	اقلیم		
			نیاز به سوخت فسیلی	تهدید تنوع زیستی						میزان تخریب مراتع	میزان آب خواه بودن					میزان آلودن رودخانه		میزان آلودن خاک
۱۸	-۳	-۱	۰	۰	-۲	۰	۰	۰	۲۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱. پرورش گاو شیری
۱۸	-۳	-۱	۰	۰	-۲	۰	۰	۰	۲۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲. پرورش گاوگوشتی
۱۵	-۵	-۱	۰	-۲	-۲	۰	۰	۰	۲۰	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۳. پرورش گوسفند
۱۵	-۵	-۱	۰	-۲	-۲	۰	۰	۰	۲۰	۲	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۴. پرورش گاو میش
۱۱	-۹	-۲	۰	۰	-۳	-۲	-۲	۰	۲۰	۲	۲	۳	۰	۲	۲	۲	۲	۵. کشت گندم
۱۱	-۹	-۲	۰	۰	-۴	-۲	-۲	۰	۲۰	۲	۲	۴	۰	۲	۲	۲	۲	۶. کشت جو
۱۱	-۹	-۲	۰	۰	-۳	-۲	-۲	۰	۲۰	۲	۲	۳	۰	۲	۲	۲	۲	۷. کشت یونجه
۱۱	-۹	-۲	۰	۰	-۴	-۲	-۲	۰	۲۰	۲	۲	۳	۰	۲	۲	۲	۲	۸. کشت ذرت
۱۰	-۱۰	-۲	۰	۰	-۴	-۲	-۲	۰	۲۰	۲	۲	۳	۰	۲	۲	۲	۲	۹. گوجه‌فرنگی
۱۴	-۸	-۱	۰	۰	-۳	-۲	-۲	۰	۲۲	۲	۲	۳	۱	۲	۲	۲	۳	۱۰. باغداری
۲۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۴	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۱۱. تجارت غیررسمی پارچه
۲۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۴	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۱۲. قالی‌بافی
۱۳	-۱۱	-۲	-۴	۰	-۴	۰	۰	-۴	۲۴	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱۳. بلوک‌زنی

* در قسمت ظرفیت‌ها و دارایی‌ها، جهت نشان دادن میزان پتانسیل‌ها و سرمایه‌های موجود، از رتبه‌های ۰ تا ۳+ استفاده شده است. (در صورت وجود منابع کافی و یا عدم وابستگی شیوه معیشتی پیشنهادی به یک منبع، امتیاز ۳، به آن تعلق می‌گیرد.**) در قسمت برآورد تأثیرات، اثرات مثبت اجرای پروژه معیشتی با علامت + و اثرات منفی همراه با اجرای آن با علامت -، نشان داده شده است، (۳ = زیاد، ۲ = متوسط، ۱ = کم، و ۰ به معنی فاقد اثر است

کادر ۲- نتیجه ارزیابی اولیه با توجه به شاخص‌های محیط زیستی

- قالی‌بافی، تجارت غیررسمی پارچه، فاقد اثر مخرب بر محیط‌زیست هستند.
- مشاغل نظیر تولیدترشی خانگی، پرورش بلدرچین و بوقلمون، عرق‌گیری و خیاطی از نظر محیط‌زیست دارای کمترین اثرات مخرب بوده و توجیه‌پذیر هستند.
- شیوه‌های کشت طبیعی گیاهان دارویی و مرتع‌داری، اگر به‌صورت صحیح انجام شوند، دارای اثرات مثبت محیط زیستی خواهند بود

جدول ۲۴- ماتریس ارزیابی اجتماعی شیوه‌های معیشتی پیشنهادی

کل	ارزیابی تأثیرات اجتماعی موجود											ظرفیت‌ها و دارایی‌ها						شیوه‌های معیشتی پیشنهادی	
	مجموع	تعارض با نهادهای ذی‌ربط	تعارض فرهنگی	تعارض سنی	تبعیض جنسیتی	اختلافات طایفه‌ای	تعارض دامداری و کشاورزی	اختلاف مالکیت اراضی	نابرابری اقتصادی	حضور افراد غیر بومی	مهاجرت از روستا	مجموع	سرمایه اجتماعی			سرمایه انسانی			
													زمینه مشارکت	پشتوانه هنجاری	اعتماد	نیروی فعال اقتصادی	تجربه و دانش بومی		آموزش رسمی
۹	-۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱	-۱	-۱	۱	۱۱	۱	۳	۲	۳	۱	۱	۱. کشت پسته
۹	-۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱	-۱	-۱	۱	۱۱	۱	۳	۲	۳	۱	۱	۲. کشت زعفران
۱۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۰	۱	۳	۲	۳	۲	۰	۳. کاشت سنجد
۱۵	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱۱	۱	۳	۲	۳	۰	۲	۴. تولید قارچ
۱۴	۱	۰	۰	-۱	۰	۰	۰	۰	۱	-۱	۱	۱۲	۱	۳	۲	۳	۱	۲	۵. تولید ورمی کمپوست
۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۳	۱	۳	۲	۳	۲	۳	۶. پرورش بوقلمون
۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۳	۱	۳	۲	۳	۲	۳	۷. پرورش بلدرچین
۱۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۵	۳	۳	۲	۳	۲	۳	۸. خیاطی
۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۵	۱	۳	۰	۳	۲	۳	۹. عرق‌گیری (یونجه)
۱۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۵	۱	۳	۱	۳	۲	۳	۱۰. عرق‌گیری (سایر...)
۱۰	-۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱	-۱	۱	۱۱	۱	۳	۲	۳	۰	۱	۱۱. کارخانه رب
۱۱	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	-۱	۱	۱۱	۲	۳	۲	۳	۰	۱	۱۲. کارخانه بسته‌بندی
۱۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۷	۱	۳	۲	۳	۳	۳	۱۳. تولید ترشی خانگی
۱۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۴	۱	۳	۲	۳	۱	۳	۱۴. کشت گیاه دارویی
۱۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۴	۲	۳	۰	۳	۳	۳	۱۵. مرتع‌داری

* در قسمت ظرفیت‌ها و دارایی‌ها، جهت نشان دادن میزان پتانسیل‌ها و سرمایه‌های موجود، از رتبه‌های ۰ تا ۳+ استفاده شده است.

* در قسمت برآورد تأثیرات، اثرات مثبت و منفی در بازه ۳ تا ۳- ارزیابی شده و فعالیت‌های فاقد اثر نیز با عدد صفر مشخص شده‌اند.

جدول ۲۵- ماتریس ارزیابی اجتماعی شیوه‌های معیشتی فعلی (موجود در روستا)

ردیف	ارزیابی تأثیرات اجتماعی موجود (در ارتباط با گروه‌های ذینفع)							شیوه‌های معیشتی فعلی
	تعارض با نهادهای ذی‌ربط	تعارض با فرهنگ بومی	تبعیض جنسیتی	اختلافات طایفه‌ای	اختلاف مالکیت اراضی	نابرابری اقتصادی	حضور افراد غیربومی	
۱.	۰	۰	۰	۰	۰	-۱	۰	پرورش گاو شیری
۲.	۰	۰	۰	۰	۰	-۱	۰	پرورش گاوگوشی
۳.	-۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	پرورش گوسفند
۴.	-۱	۰	۰	۰	۰	-۱	۰	پرورش گاو میش
۵.	۰	۰	۰	۰	-۱	-۱	۰	کشت گندم
۶.	۰	۰	۰	۰	-۱	-۱	۰	کشت جو
۷.	۰	۰	۰	۰	-۱	-۱	۰	کشت یونجه
۸.	۰	۰	۰	۰	-۱	-۱	۰	کشت ذرت
۹.	۰	۰	۰	۰	-۱	-۱	-۱	گوجه‌فرنگی
۱۰.	-۲	۰	۰	۰	-۱	-	۰	باغداری
۱۱.	-۲	-۲	۰	۰	۰	۰	۰	بلوک‌زنی
۱۲.	-۳	۰	۰	-۱	-	-۱	-۱	قاچاق پارچه
۱۳.	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قالی‌بافی

* در قسمت برآورد تأثیرات، اثرات مثبت و منفی در بازه ۳ تا -۳- ارزیابی شده و فعالیت‌های فاقد اثر نیز با عدد صفر مشخص شده‌اند.

کادر ۳- نتیجه ارزیابی اولیه با توجه به شاخص‌های اجتماعی

از سوی اهالی مشاغلی مانند: مجموع دامداری (پرورش گاو شیری، گاوگوشی، پرورش گوسفند و گاو میش) از نظر اجتماعی متناسب‌تر از فعالیت‌های مجموعه کشاورزی ارزیابی شدند.

قالی‌بافی از جمله معیشت‌هایی است که در منطقه سابقه دارد و در برخی از روستاها همچون چقلو در پی کاهش زراعت بر اثر کمبود آب و اثرات خشکی دریاچه ارومیه، رونق دوچندان یافته و عامل درآمدزایی شده و از مهاجرت روستاییان به شهرهای اطراف جلوگیری می‌نماید. این فعالیت گرچه فاقد اثرات اجتماعی منفی است (تنها اثرات فیزیکی ارگونومیک دارد)، به دلیل حضور واسطه و دلال، سود بسیار کمی نصیب جامعه محلی می‌نماید، لذا که اصلاح چرخه دسترسی بازار (تأمین مواد اولیه، نقشه مناسب و بازارپسند و برقراری ارتباط مستقیم بین قالیبافان روستایی و خریداران) می‌تواند راهگشا باشد. همچنین وضعیت نابسامان بیمه قالی‌بافان باعث دلسردی ایشان از انجام این فعالیت به صورت حرفه‌ای می‌شود.

با بررسی ظرفیت‌های اجتماعی موجود برای اجرای شیوه‌های معیشتی جدید، تولید محصولات خانگی نظیر ترشی، در مرتبه بعد، مرتعداری، سپس تولید ورمی کمپوست، قارچ، پرورش طیور (بلدرچین و بوقلمون) و عرق‌گیری و در نهایت نیز کاشت گیاهان دارویی پتانسیل دارند. در خصوص اثرات احتمالی اجتماعی شیوه‌های معیشتی پیشنهادی می‌توان پیش‌بینی کرد که اکثریت موارد، فاقد اثر منفی بوده، مواردی چون احداث کارخانه رب، علاوه بر وابستگی به گوجه‌فرنگی محصولات پرآبخواه تبعات اجتماعی بیشتری دارد که حاصل تبعیض در استخدام در کارخانه باشد.

کشت پسته و زعفران از آنجاکه دارای سود اقتصادی بالا هستند، ممکن است باعث ایجاد نابرابری اقتصادی در میان مالکان زمین و روستاییان فاقد زمین یا دارای زمین‌های کوچک‌تر شود.

ارزیابی انجام شده فوق، لزوماً به معنای حذف شیوه‌های معیشتی با پتانسیل کمتر نیست. در صورت وجود شرایط لازم، نظیر علاقه‌مندی اهالی یا دارا بودن سازگاری با ارزش‌های تالاب می‌توان با به‌کارگیری راهبردهای لازم برای ایجاد ظرفیت‌ها (موضوع پروژه)، قابلیت اجرایی شیوه‌های معیشتی فوق را افزایش داد.

انواع کسب‌وکارهای ارائه‌شده، از نظر شاخص‌های اقتصادی نظیر وجود یا عدم وجود بازار محلی یا بازارهای خارج از محل (منطقه‌ای) و همچنین توان راه‌اندازی کسب و کار به‌صورت فردی یا گروهی و همچنین نیاز به دریافت کمک از خارج روستا، نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند. درنهایت با برآورد هزینه‌های احتمالی لازم در راه‌اندازی معیشت، امکان‌پذیر بودن اقتصادی هر شغل، با توجه به امکان یا عدم امکان دسترسی به منابع مالی (جلب سرمایه‌گذاران و خیرین، استفاده از وام‌ها، تسهیلات دولتی صندوق کارآفرینی امید و...) سنجیده خواهد شد.

۱۰-۶- نتایج به‌دست‌آمده برای انتخاب مشاغل برگزیده به‌عنوان معیشت جایگزین

۱۰-۶-۱- مشاغل خرد و خانگی پیشنهادی برای حمایت

بدین ترتیب بر اساس مجموعه ارزیابی اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی انجام‌شده در روستاهای پیرامون تالاب قره‌قشلاق موارد زیر جهت معرفی معیشت جایگزین یا مکمل با هدف حمایت و ظرفیت‌سازی از معیشت پایدار در منطقه به ترتیب بر اساس روستاهای پایلوت طرح، در سه گروه مشخص پیشنهاد می‌گردد:

۱- محصولات غذایی و فرآوری

۲- محصولات دام و طیور

۳- صنایع دستی، فرش و خیاطی، در سطح خرد و محلی

جدول ۲۶- شیوه‌های معیشتی اولویت‌دار برای حمایت (توسعه یا ایجاد)

قره‌قلو	توجیه رتبه اولویت محیط‌زیست	اولویت اجتماعی	اولویت اقتصادی
۱. خیاطی	عدم وابستگی به مصرف آب	شکل‌گیری گروه بانوان زرینه و	انجام فعالیت اقتصادی
۲. احیاء عروسک محلی	فعالیت گروهی و صرفه‌جویی در مصرف منابع انرژی	ایجاد امکان تقسیم‌کار عادلانه (عدم بهره‌کشی)	توسط بانوان به‌عنوان کمک‌هزینه معیشت خانوار
۳. رشته آش پلوپی	استفاده از پارچه‌های زائد در تولید عروسک	تطابق با ویژگی‌های فرهنگی منطقه	وجود امکانات اولیه نظیر چرخ خیاطی و پارچه
۴. کلاه سنتی		وجود تمایل و مهارت در میان اهالی	انجام مشترک فعالیت‌ها، نظیر، خرید مواد اولیه، هم‌افزایی در تولید و در نتیجه امکان فروش آسان‌تر، حمل‌ونقل محصول به بازار و عملیات فروش و در نتیجه سود بیشتر
۵. عرقیات گیاهی	وجود منابع گیاهی دارای خواص دارویی که به‌صورت خودرو در منطقه وجود دارند.	وجود تمایل و مهارت در میان اهالی	وجود بازار مناسب برای محصولات
۶. پرورش قارچ	کم آبخواه بودن محصول عدم نیاز به استفاده از مواد آلاینده محیط در فرایند تولید	وجود تمایل در میان اهالی	قابل انجام با سرمایه کم وجود مکان و مواد اولیه مناسب،
۷. تولید ماکیان	کم آبخواه بودن عدم نیاز به استفاده از مواد آلاینده محیط در فرایند تولید این فعالیت در صورت عدم نیاز به استفاده از منابع آبی داخل کشور برای تولید دان، موجه می‌باشد.	وجود تمایل در میان اهالی	وجود زمین و سایر منابع اولیه
چقلو	توجیه رتبه اولویت محیط‌زیست	اولویت اجتماعی	اولویت اقتصادی
۱. قالیبافی	قالی‌بافی در شرایط کمبود آب می‌تواند باعث رونق منطقه و جلوگیری از بازگشت ایشان به فعالیت‌های کشاورزی با اجاره زمین و یا با انجام مهاجرت برای توسعه کشاورزی در سایر مناطق شود. ایجاد نقش و نگارهایی از طبیعت تالاب، به‌عنوان عامل فرهنگ‌سازی ایفای نقش می‌کند.	سابقه فعالیت حرفه‌ای اهالی در زمینه قالی. در هر خانه یک دار قالی وجود دارد (حتی اگر به دلیل سود ده نبودن آن دیگر استفاده نمی‌شود)، این صنعت می‌تواند جایگزین کشاورزی شده و با تأمین معاش خانواده از مهاجرت اهالی روستا نیز جلوگیری کند	صنعت قالی‌بافی در صورتی که بافنده بتواند محصولات خود را در روندی منصفانه و به‌دوراز دسترسی دلالتان فرش تولید و عرضه کند می‌تواند سودآور باشد
		فعالیت سنتی سازگار با شرایط بومی و فرهنگی امکان انجام فعالیت به‌صورت گروهی	امکان انجام مشترک فعالیت‌ها، نظیر، خرید مواد اولیه، هم‌افزایی در تولید و در نتیجه امکان فروش آسان‌تر، حمل‌ونقل محصول به بازار و عملیات فروش و در نتیجه سود بیشتر
۲. خیاطی	عدم وابستگی به مصرف آب	شکل‌گیری گروه بانوان	انجام فعالیت اقتصادی

فعالیت گروهی و صرفه جویی در مصرف منابع انرژی	تمایل به انجام فعالیت	توسط بانوان به عنوان کمک هزینه معیشت خانوار دسترسی به پارچه ارزان قیمت
۳. بسته بندی گیاهان دارویی	۳ وجود منابع گیاهی دارای خواص دارویی که به صورت خودرو در منطقه وجود دارند. عدم وابستگی به مصرف آب	وجود تمایل در میان اهالی
۴. مرتع داری	۴ امکان دامداری با رعایت ظرفیت مراتع، در قالب طرح های مرتع داری تحت نظارت اداره منابع طبیعی	فعالیت سنتی اهالی، سازگار با شیوه زندگی روستا
۵. پرورش ماکیان	۵ کم آبخواه بودن عدم نیاز به استفاده از مواد آلاینده محیط در فرایند تولید این فعالیت در صورت عدم نیاز به استفاده از منابع آبی داخل کشور برای تولید دان، موجه می باشد.	وجود تمایل در میان اهالی
مجدآباد	توجه رتبه اولویت محیط زیست	اولویت اجتماعی
۱. بازاریابی ورمی کمپوست	۱ استفاده از مواد زائد حیوانی کم آبخواه بودن محصول سازگار با محیط	سابقه انجام فعالیت وجود دانش و مهارت لازم
۲. پرورش قارچ	۲ کم آبخواه بودن محصول عدم نیاز به استفاده از مواد آلاینده محیط در فرایند تولید	وجود تمایل در میان اهالی
۳. پرورش ماکیان	۳ کم آبخواه بودن عدم نیاز به استفاده از مواد آلاینده محیط در فرایند تولید این فعالیت در صورت عدم نیاز به استفاده از منابع آبی داخل کشور برای تولید دان، موجه می باشد.	وجود تمایل در میان اهالی
۴. بسته بندی گیاهان دارویی	۴ وجود منابع گیاهی دارای خواص دارویی که به صورت خودرو در منطقه وجود دارند. عدم وابستگی به مصرف آب	فعالیت اقتصادی کمک هزینه خانوار

معیت جاکیزین

۱۱- گروه سازی و ظرفیت سازی برای انجام فعالیت معیشتی

۱۱-۱- تشریح فرایند طی شده تشکیل گروه در روستاهای قره قزلو و چپقلو (گروه خانم‌ها)

تشکیل گروه

پس از برقراری ارتباط با بانوان روستا و جلسات متعدد با زنان، ضرورت مشارکت همه روستاییان مخصوصاً زنان در آمدزایی با هدف حفاظت از تالاب به بحث گذاشته شد و از میان آن‌ها، تعدادی از زنان روستا حاضر به همکاری و ادامه مسیر با گروه تسهیلگری شدند. در دو روستای چپقلو و قره قزلو نزدیک به ۳۰ زن علاقه‌مند به مشارکت در تدوین طرح کسب‌وکار شدند.

توانمندسازی گروه

برای انسجام دادن به گروه و همچنین وارد شدن در هر کار اجرایی، گروه نیازمند یادگیری دانش و مهارت‌هایی است. بدین منظور تفاهم‌نامه‌ای با نهادهای رسمی و غیررسمی برای ارتقا توانمندی این گروه ازجمله در سازمان فنی و حرفه‌ای در دستور کار قرار گرفت. این آموزش‌ها در حوزه‌های مختلف مانند آموزش تخصصی (خیاطی) یا آموزش مهارت کار گروهی ارائه شد. در روستاهای هدف، با کمک اداره فنی و حرفه‌ای آموزش خیاطی برای زنان انجام شد که نقش مهمی در انسجام و پایداری این گروه داشت.

در روستای قره قزلو برای گروه زبینه طی ۳ جلسه کارگاهی ویژگی‌های کار گروهی (Team work) و مبانی مشارکت صحبت شد. در این جلسات تلاش شد با مشارکت همه، ساختار گروه، تقسیم‌کار میان اعضا و نوشتن وظایف هر یک از افراد انجام شود. تعداد افراد فعال در گروه و صاحب‌سهم در صندوق ۲۰ نفر هستند، در جلسات مربوط به ساختارگروه به توافق رسیدند، ۲ نفر نماینده گروه باشند و مهم‌ترین وظیفه نمایندگان ارتباط با تسهیلگران انجمن دامون و هماهنگی میان اعضا برای انجام سفارشات و است.

در این گروه علاوه بر دو نفر نماینده، سه نفر به‌عنوان ناظر انتخاب شدند، ویژگی ناظران مهارت در خیاطی بود و مهم‌ترین وظیفه آن‌ها نظارت بر کیفیت محصولات تولیدی گروه خواهد بود. همچنین سه نفر به‌عنوان صاحب حساب انتخاب شدند و یک حساب مشترک در پست‌بانک روستای فسندوز به امضای سه نفرشان به نام «گروه بانوان زبینه» افتتاح کردند. دو نفر دیگر هم به‌عنوان صندوق‌دار و حسابدار انتخاب و موظف شدند تمام دخل‌وخرج گروه را ثبت و حساب سود و زیان گروه را داشته باشند.

تمام این افراد با شیوه رأی‌گیری انتخاب شدند، البته بعد از اینکه برای هر کدام از این سمت‌ها شرح وظایف تعیین شد، اعضا بصورت درونی دست به انتخاب زدند. بعلاوه برای توانمندی گروه، یک دوره کوتاه حسابداری نیز انجام شد.

در فرایند ظرفیت‌سازی گروه، ارتقا حساست اعضا نسبت طبیعت پیرامونشان مدنظر بود، از این رو اعضای آن با انتخاب نام گروه خود: " بانوان زرینه" هدفشان را این‌طور بیان کرده‌اند: "می‌خواهیم با زنده نگه‌داشتن زرینه‌رود و تالاب قره‌قشلاق، با معیشت پایدار به احیا دریاچه ارومیه کمک نماییم".

در روستای چپقلو با همکاری فرمانده بسیج روستا (آقای فرتوت) که از افراد معتمد مشهور روستا هستند، کلاس خیاطی در پایگاه بسیج برگزار شد. گروه زنان چپقلو همزمان با گذراندن دوره آموزشی خیاطی، طی جلساتی با تسهیلگران کارگاه‌هایی درباره شیوه‌های کار گروهی و مشارکت را گذراندند.

گروه بانوان روستای چپقلو در یک فرایند رأی‌گیری، با اکثریت آرا نام خود را «گروه چیچست» گذاشتند که نام کهن دریاچه ارومیه است و صندوق با ۲۰ نفر عضو و پرداخت مبلغ ۱۰۰ هزار تومان به‌عنوان حق عضویت، تشکیل و شروع به کار کرد. در جلسه‌ای دیگر به‌اتفاق آرا سه نفر به‌عنوان صاحب حساب انتخاب شدند و یک حساب مشترک در بانک توسعه تعاون با امضا سه نفر افتتاح گردید.

ارتباط بین دو گروه روستایی تشکیل‌شده، می‌تواند به‌عنوان بخش دیگری از فرایند تثبیت گروه، عنوان شود. در این راستا و برای کسب تجربه از چند نفر از بانوان گروه زرینه دعوت شد تا تجربیات خود را در اختیار زنان روستای چپقلو قرار دهند و زمینه‌ساز ارتباط این دو گروه با یکدیگر باشند.

کادر ۴- موارد مطرح‌شده در جلسه مشترک میان دو گروه "بانوان زرینه" و "چیچست" نشان‌دهنده میزان توانمندی دو گروه

- ۱- با توجه به ارزان بودن پارچه در روستای چپقلو قرار شد گروه زرینه برای خرید پارچه با این گروه در تماس باشد و از این راه مواد اولیه کارهایش را تأمین کند.
- ۲- یکی از اعضای گروه زنان چپقلو فارغ‌التحصیل مقطع کارشناسی حسابداری است، قرار شد در موضوع حسابداری در صورت نیاز به گروه زرینه کمک کند.
- ۳- قرار شد گروه "بانوان زرینه" به‌واسطه تجربه بیشتر در کار گروهی برای تشکیل صندوق و نحوه کار گروهی تجربیات خود را در اختیار گروه بانوان چیچست قرار دهد.
- ۴- قرار شد اگر یک گروه سفارش کار گرفت و به کمک نیاز داشت با گروه دیگر به‌صورت مشترک کار را انجام دهند.

تأمین منابع مالی و ایجاد صندوق اعتبار خرد

پیشنهادهای مختلفی برای تأمین منابع مالی نظیر استفاده از وام‌های اشتغال‌زایی و جمع‌آوری پس‌اندازهای خرد اهالی و الگوهای مشارکتی دیگر مطرح شد. در مورد گروه بانوان زرینه با توافق انجام‌شده میان اعضا قرار شد تا با جمع‌آوری مبالغ معین از اعضا، صندوقی برای حمایت از مشاغل موردنظر ایجاد گردد.

گروه بانوان زرینه در مدت یک سال توانستند سرمایه صندوق را به هشت میلیون تومان برسانند (در طی دو بار شارژ صندوق). در مرتبه اول هر یک از اعضا مبلغ صد هزار تومان و مرتبه دوم دویست هزار تومان در صندوق، سرمایه‌گذاری کردند. همزمان با کمک تسهیلگران برای کسب منابع مالی دیگر با تهیه طرح کسب‌وکار، مبلغ سه میلیون تومان و در مرحله بعد نیز با ایجاد کمپین کمک برای خرید چرخ‌خیاطی از طرف خیرین و دوستداران محیط‌زیست، شش میلیون تومان دیگر جمع‌آوری شد و به صندوق واریز شد.

شکل ۲۵- تهیه چرخ‌خیاطی و تجهیز کارگاه برای کارگاه بانوان زرینه

بازاریابی و تبلیغات گروه

مهم‌ترین مسئله برای پایداری گروه، تأمین بازار محصولات تولیدی گروه است. در زمینه بازاریابی محصولات روستایی مجموعه فعالیت‌هایی توسط گروه‌های کفشدوزک و دستادست صورت گرفت. تا مراحل لازم جهت ارائه محصول به بازار به صورت اصولی طی شود. از جمله می‌توان به موارد، زیر اشاره نمود:

- ۱- رعایت اصول لازم در حفظ کیفیت محصول قابل ارائه
- ۲- آموزش و تمرین با گروه برای قیمت‌گذاری صحیح کالا (با در نظر گرفتن هزینه‌های دستمزد تولید، خرید مواد اولیه و حمل و نقل و همچنین محاسبه سود متناسب)
- ۳- تولید محصولات سفارشی
- ۴- فروش سفارش‌ها از طریق فروشگاه کفشدوزک و دستادست.

در مراحل اولیه کار با گروه قره‌قزلو دو محصول با بسته‌بندی و قیمت‌گذاری توسط اعضای گروه تولید شد. رشته آش و سالمانجه خشک‌شده (گیاه خودرویی که در آش دوغ و غذاهای محلی استفاده می‌شود). در مرحله بعد عروسک‌های محلی و کیسه‌های بسته‌بندی مواد غذایی در فروشگاه عرضه شد. محصولات در محل فروشگاه، وبسایت و شبکه‌های اجتماعی به مخاطبان معرفی شدند.

نام محصول: گلین (عروسک محلی)	محصولات دست ساز روستاییان و عشایر
	
	محل عرضه: فروشگاه کفشدوزک خیابان ولیعصر، باغ فردوس، موزه سینما تلفن سفارش: ۰۲۱-۲۶۸۵۲۰۸۱
	برای حفاظت: تالاب قره قشلاق تولیدکننده: بانوان روستای قره قوزلو با حمایت: پروژه حفاظت تالاب‌ها

شکل ۲۶- عروسک محلی از صنایع تولیدشده توسط گروه بانوان زرینه برای ارائه در بازار

حمایت از توانمندسازی پایدار و محیط زیست

- آخرین پروژه ما با همکاری با انجمن حافظان زمین (دامون) حمایت از زنانی است که در روستاهای چپقلو و قره قوزلوی کنار دریاچه ارومیه زندگی می کنند و می خواهند به جای کشاورزی خیاطی کنند.

تالاب قره قشلاق، گذشته و حال

زنان روستایی

حمایت از توانمندسازی پایدار و محیط زیست

- پول خرید چرخ خیاطی های لازم با کمپین مشترک دستادست و دامون تامین شد.
- شال دریاچه ارومیه اولین محصول تولیدی زنان روستاست.
- این شال با طراحی خانم امین سبحانی به عنوان یک محصول نمادین و به نشانه حمایت از دریاچه دوخته شده است.

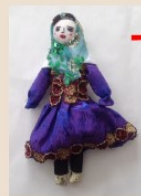
حمایت از توانمندسازی پایدار و محیط زیست

- طراحی و تولید انواع شال ها و روسری های گلدوزی و روبان دوزی شده، گل سینه، ست آشپزخانه در حال اجرا هستند. دستادست تلاش می کند با همکاری دامون، طراحی هایی مورد پسند بازار و عموم مردم ارائه کند تا به مرور زمان کار زنان چپقلو و قره قوزلو به پایداری کامل برسد.

حمایت از توانمندسازی پایدار و محیط زیست

- عروسک بومی در حال تبدیل به یک روقوری منحصربه فرد و کاربردی...

...

نیازهای این طرح چیست؟

- خرید محصولات تولیدی
- کمک به برگزاری بازارچه و نمایشگاه برای فروش محصولات تولید شده
- رایزنی برای سفارش تولید
- خرید مواد اولیه کار

با حمایت مادی و معنوی از این طرح، امید و شجاعتشان را تحسین می کنیم و کنارشان می ایستیم تا بتوانند روی پای خودشان بایستند و از آب و زرینه رود و دریاچه ارومیه حفاظت کنند.

شکل ۲۷-تصاویری از فرایند کمپین طراحی شده توسط گروه دستادست به منظور تأمین تجهیزات، طراحی و بازاریابی محصولات

تثبیت گروه

گروه بانوان زرینه حول محور فعالیت تولیدی گروه تثبیت خواهد شد. لذا برنامه گروه اجرایی برای تثبیت این گروه، تهیه طرح کسب و کار جامعی است که با در نظر گرفتن جوانب مختلف و ریسک‌های موجود، فعالیت تولیدی را تا حد امکان تضمین نماید. در این مرحله ارائه آموزش‌های لازم برای طرح نویسی، مدیریت صندوق و مدیریت کسب و کار مشارکتی، با توجه به مراحل زیر انجام شد:

در مرحله اول بخش‌های مهم ایجاد یک کسب و کار برای اعضای صندوق تشریح شد، که شامل: نحوه تأمین مواد اولیه، تولید و فرآوری، بسته‌بندی، برچسب‌گذاری، شناخت مشتریان، قیمت‌گذاری و پیش‌بینی فروش، نحوه فروش، پخش و توزیع است. در هر بخش با توضیح و نمایش نمونه‌ها و مثال‌هایی سعی شد افراد را با فرآیند یک طرح آشنا کنند و از آن‌ها جهت تکمیل بخش‌های مختلف کمک گرفته شود.

در بخش آموزش قیمت‌گذاری پس از آموزش فرآیند، محصولات تولیدشده توسط خانم‌ها قیمت‌گذاری شد.

شکل ۲۸- تهیه طرح کسب و کار به صورت مشارکتی

بدین ترتیب گروه بانوان زرینه توانسته است به یک پایداری نسبی برسد. به عنوان نمونه این گروه توانست سفارش ۱۷۰ مانتو و شلوار مدارس را در سال گذشته به خوبی انجام دهد. برای ادامه کار گروه بانوان زرینه، طرح کسب و کار را با کمک تسهیلگران انجمن دامون تهیه نمود که در پیوست ارائه شده است. (ضمیمه شماره ۲)

۲-۱۱- اقدامات انجام شده برای تشکیل و تحلیل دلایل ناموفقیت بودن گروه مردان

در سفرهای انجام شده به منطقه گفتگو با اهالی روستاهای پایلوت با بهره‌گیری از تکنیک‌های مشارکتی و گفتگوی چهره به چهره در مکان‌های مختلف نظیر مساجد، قهوه‌خانه‌ها، بقالی‌ها، کوچه و خیابان‌ها، همچنین با اعضای شورا و دهیاران روستاهای پایلوت دیدار انجام شد. در رابطه با "اهداف پروژه در خصوص راه‌اندازی کسب‌وکارها" و ... گفتگو شد. در این زمینه انواع روش‌های اطلاع‌رسانی به روستاییان (مانند نصب پلاکارد، ارسال پیامک و تماس تلفنی) مورد استفاده قرار گرفت. در جلسات متعدد بعدی مواردی چون "معیشت‌های جایگزین"، "هدف از تشکیل گروه" و "نوع مشارکت افراد" در این پروژه تشریح شد و علاقه‌مندان صورت جلسه‌ای را به نشانه آغاز فعالیت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک سازگار با محیط‌زیست تنظیم و امضا نمودند.

در ادامه افراد داوطلب قبول نمودند تا خود اطلاعاتی را برای راه‌اندازی کسب‌وکارهایشان گردآوری نمایند (نظیر منابع مورد نیاز اقتصادی، انسانی، مهارتی و ...) و سعی شد در هنگام برگزاری جلسات متمرکز گروهی، تعادلی میان مشاغل پیشنهادی و مورد علاقه کشاورزان و موارد مورد نظر پروژه (مشاغل جایگزین کشاورزی) صورت پذیرد. به همین دلیل شاخص‌های مدنظر پروژه و دلایل آن برای جامعه محلی تشریح و به صورت شفاف بیان شد که چرا کسب‌وکارهای مربوط به کشاورزی پر آرزو و دامداری مورد حمایت این پروژه نیست. همچنین در مورد طرح کسب‌وکار، تأثیر ارتباطات در شکل‌گیری و موفقیت گروه، آورده‌های مورد نیاز، کمک‌های مالی و غیرمالی موجود و همچنین روند کامل شکل‌گیری گروه، توانمندسازی گروه، تولید محصول، بازاریابی، فروش، پایداری گروه و معیشت مورد نظر با اهالی صحبت شد.

در ادامه به تشریح وضعیت پیشرفت پروژه با توجه به ویژگی‌های هر روستا، پرداخته شده است؛

🌈 گروه آقایان روستای قره قزلو؛

در قره قزلو فعالیت‌های لازم برای تشکیل گروه از جمله: تلاش برای پیدا کردن افراد علاقه‌مند، اطلاع‌رسانی، اعتمادسازی، درگیر کردن ذینفعان و جلسات بحث گروهی^{۱۲} FGD انجام شدند. از آنجاکه این روستا مشکل کم‌آبی ندارد، آقایان مشغول کشاورزی و دامداری بوده و تمایل زیادی به تغییر شیوه درآمدزایی و ایجاد معیشت‌های دیگر ندارند، تنها چند نفر در زمینه عرق‌گیری یا کاشت گیاهان دارویی تمایل به فعالیت دارند. (گیاهان بومی منطقه که برای عرق‌گیری بتوان از آن استفاده کرد).

فرایند تشکیل گروه در روستای قره قزلو با مشکلات در زیر، مواجه بود:

۱. فراوانی آب در روستای قره قزلو:

با توجه به اینکه اهالی این روستا نگرانی در مورد آب حس نمی‌کنند لذا دغدغه‌چندانی هم در مورد اتمام آب و لزوم تغییر معیشت خود نداشتند.

۲. تشکیل نشدن جلسات کارگروه معیشت جایگزین (ذیل کمیته مدیریت محلی تالاب):

با وجود ساختار برنامه جامع مدیریت زیست بومی تالاب قره قشلاق که در آن کارگروه معیشت پیش‌بینی شده بود، اولین جلسه کارگروه معیشت در سال ۹۳ برگزار شد. برگزاری منظم جلسات این کارگروه و اقداماتی که توسط نهادهای مختلف به واسطه این کارگروه باید تسهیل می‌شد، می‌توانست یکی از ارکان اصلی پیشرفت این پروژه باشد و انتظارات زیادی از کمیته مدیریت محلی تالاب برای هماهنگی در جلب حمایت از طرح در قالب این کارگروه وجود داشت. متأسفانه با وجود پیگیری‌های طرح بین المللی حفاظت از تالاب‌های ایران و انجمن دامون، این جلسات کارگروه بدلیل مشکلات محلی با بیش از ۶ ماه تأخیر تشکیل شد و این تأخیر، مشکلات زیادی در روند پیگیری کارها، خصوصاً برای هماهنگی بین بخشی با دستگاه‌های اجرایی مسئول ایجاد کرد.

۳. نبود امکان پیشنهادات مشاغل کلان و متوسط:

با توجه به اینکه آقایان روستا در بیشتر مواقع نان‌آور خانواده محسوب می‌شوند و سبک زندگی آن‌ها با فعالیت‌های گستره کشاورزی و دامداری تعریف شده و پیوند خورده است، لذا نمی‌توان به سادگی آن‌ها را درگیر معیشت‌های خرد جدید، دیربازده و خارج از روند متعارف همیشگی کرد و برای این کار زمان و انرژی بسیار بیشتری لازم است. چنانچه تجارب دیگر پروژه‌های ایجاد معیشت انجام شده نشان می‌دهد، پروژه‌های خرد از طرف گروه‌های بانوان استقبال می‌شوند ولی از سوی آقایان دارای درآمد از اینگونه طرح‌ها استقبال نمی‌شود. از طرف با توجه به منابع محدود، زمان کوتاه و اهداف این طرح، امکان فعالیت بر روی پروژه‌های کلان‌تر نیز وجود نداشت.

¹² Focus Group Discussion

در روستای قره‌قلو با توجه به اینکه آب بسیار زیادی برای اهالی به سهولت در دسترس است، برای ترویج و ایجاد شغل‌های جایگزین و پایدار نیاز به شغل‌هایی با سوددهی مناسب و زودبازده و یا زمان لازم و کافی برای انجام طرح‌های بلند مدت می‌باشد.

۴. محدودیت زمانی اجرای طرح:

با توجه به دشواری نوع فعالیت‌های ایجاد معیشت‌های جایگزین که به‌دشواری عمومی فعالیت‌های اجتماعی مربوط می‌شود، خصوصاً در مورد آقایان که به فعالیت‌های اقتصادی پیشین خود کاملاً وابسته هستند و توان پذیرش خطر در آن‌ها کمتر است و اجرای طرح در سه روستا با ویژگی‌های گوناگون و لزوم توانمندسازی ذینفعان مختلف؛ شامل ادارات و ... بوده است، به نظر می‌رسد بودجه در نظر گرفته‌شده در این پروژه و زمان کم آن، قدرت اجرایی گروه برای رسیدن به اهداف موردنظر متناسب نیستند و علناً امکان دستیابی به برخی از اهداف وجود ندارد.

۵. مدنظر نبودن معیشت‌هایی که مرتبط با کشاورزی می‌باشند:

با توجه به اینکه اهالی منطقه پیرامون دریاچه ارومیه پیوندی دیرین با کشاورزی و دامداری دارند، از سویی دیگر در برخی روستاها هنوز چنانچه پیش‌تر اشاره شد آب موردنیاز برای ادامه این شغل‌ها را در اختیاردارند، لذا در بسیاری از موارد مانند روستای قره‌قلو می‌توان شغل‌هایی را ترویج کرد که مرتبط با کشاورزی و یا دامداری هستند، ولی کم‌آبخواه و از این طریق می‌توان به‌مرور از شدت فشار کشاورزی بر منابع آب کاست و به سمت شغل‌های دیگر که مصرف آب کمتری نسبت به کشاورزی داشته و باعث کاهش مصرف می‌شوند تغییر مسیر داد. نمونه آن در این روستاها عرق‌گیری است که بسیاری از اهالی تمایل به انجام آن داشتند.

۶. نبود جاذبه در شغل‌های خرد برای آقایان:

معیشت‌های خرد برای آقایان مورد پسند نبوده و جذابیت زیادی ندارند بطوریکه علاقه‌ای در آن‌ها بر نمی‌انگیزد. متأسفانه تحقیق و فعالیت زیادی برای پیدا کردن معیشت‌های خرد در میان گروه‌ها و سازمان‌های گوناگون حتی سازمان‌های مرتبط با معیشت و محیط‌زیست انجام‌نشده است و با فقر زیادی در این زمینه مواجه هستیم.

۷. زمزمه اجرای طرح نکاشت و شایعات پیرامون طرح‌های مورد نظر ستاد احیای دریاچه ارومیه:

به دلیل همزمانی آغاز طرح معیشت پایدار با آغاز فعالیت‌هایی از سوی ستاد احیای دریاچه ارومیه در محدوده تالاب قره‌قشلاق، تداخل‌های زیادی میان گروه‌ها ایجاد شده است و گمانه‌زنی و تردید در میان اهالی اشاعه یافته که مانع برنامه‌ریزی معیشتی و خطرپذیری ایشان می‌شود (برای نمونه همزمان با ورود تیم تسهیلگری دامون اراضی مجید آباد و چپوقلو برای طرح کاداستر اراضی کشاورزی توسط تیم مهندسی ستاد مورد مساحی قرار گرفته بودند و زمزمه آغاز طرح نکاشت در منطقه تردید اهالی را نسبت به اهداف تیم تسهیلگری سبب شد).

گروه آقایان روستای مجیدآباد؛

شکل ۲۹- جلسه هم‌اندیشی برای تشکیل گروه‌های کسب‌وکار در روستای مجیدآباد

در مجیدآباد، پس از طی مراحلی که پیش‌تر ذکر شد چند نفر برای پرورش قارچ و ماکیان گروه تشکیل داده و مدارک لازم را برای رسمی شدن گروه جمع‌آوری نمودند. متأسفانه به دلیل اطلاعات اشتباه ارائه‌شده از سوی برخی مسئولین دولتی و مربیان، انگیزه اولیه شکل‌گرفته در گروه از بین رفت. همچنین به دلیل اینکه در این روستا آب بسیار کم است، بسیاری اهالی روستا برای امرار معاش و کار به شهرهای اطراف رفته و تشکیل منظم جلسات گروه با مشکل مواجه می‌شد. در ادامه با توجه به وضعیت نامناسب مالی اهالی، جهت اعتمادسازی و تأمین هزینه‌های شروع به کار تولیدی توسط اهالی، مذاکرات لازم با صندوق مهر امام رضا و بسیج سازندگی ملکان انجام شد و موفقیت‌هایی نیز حاصل شد. صندوق مهر امام رضا و بسیج سازندگی با حمایت و پرداخت وام به اهالی روستای مجیدآباد موافقت کردند.

از میان اهالی یک گروه توانایی ایجاد کود ورمی کمپوست را داشت و به دلیل عدم توان در فراهم کردن بازار فروش از مدت‌ها پیش کار را راکد مانده بود. که متأسفانه با توجه به مشکلات فوق، امکان حمایت از آن وجود نداشت. همچنین چند فرد علاقه‌مند دیگر نیز وجود داشتند که تمایل زیادی برای ایجاد شغل داشتند که متأسفانه با توجه به وضعیت موجود و اتفاق پیش‌آمده، امکان پیگیری کار فراهم نشد.

برخی عواملی که برای فعالیت در مجیدآباد مشکل ایجاد کردند شامل:

۱. اشتغال به کارگری و کار اهالی روستا در شهرهای دیگر
 ۲. تشکیل نشدن جلسات کارگروه معیشت جایگزین (ذیل کمیته مدیریت محلی تالاب)
 ۳. نبود پیشنهادات برای مشاغل کلان و غیرخرد
- بیشتر زمین‌های این روستا خشک‌شده و آب بسیار اندکی به روستا می‌رسد که این آب نیز تنها به بخش کوچکی از زمین‌ها می‌رسد.

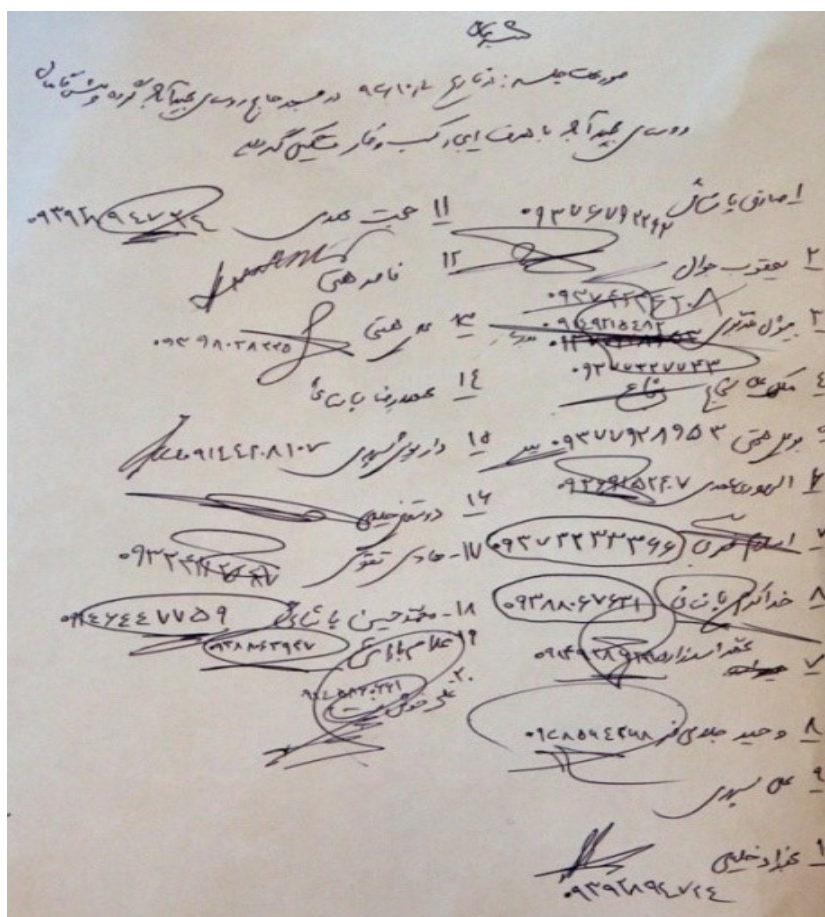
با توجه به اینکه روستاییان شغل دیگری ندارند، جوان‌های روستا برای کار و تأمین معاش به شهرها رفتند و از لحاظ مالی نیز این روستا فقیر شده است، لذا برای اینکه بتوان روی معیشت‌های دیگر با اهالی کارکرد باید معیشتی جایگزین شود که از همان ابتدا بتواند خروجی مالی مناسب را برای آن‌ها تأمین کند. این وضعیت با شروع فصل بهار و تابستان شدت بیشتری گرفت، چراکه برخی از اهالی برای کار در مزارع به مناطق دیگر می‌رفتند.

۴. نبود زمان و هزینه مورد نیاز برای ایجاد گروه و تلاش برای پایداری آن

۵. مدنظر نبودن معیشت‌هایی که به‌تمامی یا بخشی مرتبط با کشاورزی می‌باشند

۶. نبود شغل‌های خرد مورد پسند برای آقایان

۷. طرح نکاشت و طرح‌های ستاد احیای دریاچه ارومیه

شکل ۳۰- صورت جلسه تشکیل گروه‌های کسب و کار آقایان در روستاهای مجیدآباد

گروه آقایان روستای چپقلو

به منظور گروه سازی و اعتماد سازی در میان اهالی روستای چپقلو اقدامات مشابهی که در مورد روستای قره قزلو توضیح داده شد انجام و جلسات زیادی برگزار شد که نتیجه آن دریافت اطلاعات مختلف از پتانسیل های موجود در منطقه و همچنین موانع اقتصادی، اجتماعی و طبیعی موجود، همچنین ترغیب اهالی برای هم اندیشی و راه اندازی مشاغل جدید بود. با توجه به ویژگی های خاص این روستا، از جمله نزدیکی فرهنگ این روستا به فرهنگ شهری، اشتغال بسیاری از اهالی روستا به قاچاق پارچه و رواج قالی بافی، بهترین فصل مشترک میان ایجاد معیشت پایدار و علایق و توانایی های اهالی روستا حمایت از صنعت قالی بافی بود. در ادامه به برخی مشکلات و ویژگی های این روستا می پردازیم:

۱. کارگری و کار اهالی روستا در شهرهای دیگر
۲. تشکیل نشدن منظم جلسات کارگروه معیشت جایگزین (ذیل کمیته مدیریت محلی تالاب)
۳. نبود پیشنهادات برای مشاغل کلان و متوسط
۴. نبود زمان و هزینه مورد نیاز برای ایجاد گروه و تلاش برای پایداری آن
۵. مدنظر نبودن معیشت هایی که به تمامی یا بخشی مرتبط با کشاورزی می باشند در این طرح
۶. نبود شغل های خرد مورد پسند برای آقایان
۷. طرح های موازی که در حال اجرا بود از جمله طرح نکاشت، طرح انتقال آب به روستای چپقلو و طرح های ستاد احیای دریاچه ارومیه: مشکلات زیادی برای تحقق اهداف ای طرح ایجاد کرد. به طور مثال چند طرح در زمینه انتقال آب از طریق کانال به روستای چپقلو و قرار دادن روستای چپقلو در لیست روستاهای پایلوت طرح کشاورزی پایدار، این امید را در اهالی ایجاد کرده بود که به زودی آب به روستا خواهد آمد و بسیاری از اهالی درگیر تلاش برای تحقق این پروژه ها بودند.
۸. افزایش بارندگی در سال آبی ۹۴: به دلیل افزایش بارندگی در سال جاری، بسیاری از کشاورزان امیدوار شدند که وضعیت آب بهبود خواهد یافت و آن ها می توانند به کشاورزی و دامداری ادامه دهند، این فکر باعث کم شدن مشارکت آن ها در ایجاد معیشت های دیگر می شد.

۱۲- ظرفیت‌سازی معیشت پایدار در دست‌اندرکاران

عنوان این طرح ظرفیت‌سازی الگوی معیشت پایدار است و هر فعالیت ظرفیت‌سازی جهت توان‌افزایی و ارتقای ظرفیت دست‌اندرکاران و ذی‌نفعان (گروه‌های هدف)، در سه سطح به شرح زیر اقدام می‌گردد:

۱- **سطح نهادی**، شامل ساختار مدیریت بین بخشی تالاب، اداره‌ها و دستگاه‌های مربوط و مؤثر در حوزه معیشت در دو سطح شهرستان و استانی.

۲- **سطح فردی**، شامل مدیران و کارشناسان ادارات کل، سازمان‌ها و افراد محلی

۳- **سطح اجتماعی**، بهره‌برداران، جوامع محلی، تشکلهای محلی و سمن‌ها.

از آنجائی که موضوع معیشت در کشور، یک متولی مشخصی ندارد و معیشت پایدار نیز بحث جدیدی است که در روستاهای پیرامون دریاچه ارومیه و تالاب‌های اقماری آن سابقه چندانی ندارد، لازم بود کلیه بهره‌برداران و ذی‌نفعان مرتبط برای ورود در بحث معیشت‌های پایدار در هر سه سطح فوق درگیر موضوع شوند.

به‌تبع ضرورت اقدام مشترک برای نجات تالاب در زمینه اشتغال‌زایی، ضروری بود تا نمونه‌ای از فعالیت اجتماع‌محور که از سطح محلی آغاز و همزمان دستگاه‌های متولی را که تا قبل از آن به‌صورت جداگانه و بدون در نظر گرفتن شرایط زیست‌محیطی منطقه فعالیت (بعضاً موازی) می‌نمودند، در قالب کمیته مدیریت محلی تالاب منسجم نماید. همچنین با انجام نشست‌های دوجانبه معرفی طرح، توسط کارشناسان انجمن سعی شد تا دست‌اندرکاران مختلف درگیر مسئله شده و از اجرای پایدار طرح حمایت کنند.

بعلاوه کوشش شد با طرح موضوع در سطح محلی با توجه به آمادگی بالایی که در میان اهالی بنا بر دلایل متعدد نظیر ۱- علاقه‌مندی به احیا دریاچه ارومیه و ۲- سخت شدن تداوم شیوه‌های قبلی معیشت به دنبال بحران کم‌آبی در منطقه و... بود، گروه‌های داوطلب تشکیل و بسیج اجتماعی برای ایجاد شیوه‌های معیشتی غیرکشاورزی در میان افراد علاقه‌مند صورت گیرد. در پی مشاهده نتایج کوچک موفقیت‌آمیز در سطح محلی، انگیزه همکاری و مشارکت دستگاه‌های مختلف نیز در همراهی با طرح دوچندان شد. برای نمونه فرماندار بناب ضمن آشنایی کامل با روند اجرای طرح به گروه محلی طرح قول دادند تا به‌محض تخصیص بودجه، معیشت در اولویت اعطای وام باشند و نیز سایر دستگاه‌ها را مکلف به حمایت از تشکلهای محلی پدید آمده در محور معیشت پایدار نمود. در این راه لازم است هر سه سطح دست‌اندرکار و بهره‌بردار، حامی و مروج ایده معیشت پایدار همراه شوند. برای استمرار چرخه شکل‌گیری معیشت‌های خرد پایدار، لازم است تا مدیران و کمیته مدیریت تالاب از چالش‌های جدید استقبال و برای آن به‌صورت گروهی در کمیته مدیریت برنامه‌ریزی نمایند. لذا با برگزاری جلسات حضوری با کارشناسان ادارات مختلف، علاوه بر شناخت امکانات و پتانسیل‌های ایشان برای همکاری با گروه در رفع مسائل روستاهای پایلوت و پیشبرد اهداف طرح، شیوه ممکن برای همکاری مشترک نیز به دست آمد. در این مرحله گروه، خواستار حمایت‌های فنی و کارشناسی ادارات فوق برای رفع بخشی از مسائل است. تجارب ادارات فنی و حرفه‌ای، بسیج سازندگی، جهاد کشاورزی و کارشناسان صنایع‌دستی و میراث فرهنگی در خصوص امکان‌سنجی راه‌اندازی برخی مشاغل و در مرحله بعد استفاده از توان آموزشی ایشان، در این مرحله موردتوجه قرار گرفت.

تاریخ: ۱۳۹۳/۶/۲۶

شماره: ۹۳۱۰۶/۴۹۳

پوسته: ندارد

ریاست جمهوری

سازمان حفاظت محیط زیست
اداره کل حفاظت محیط زیست استان آذربایجان شرقی
شهرستان بناب

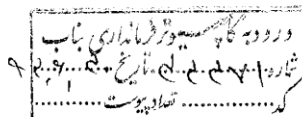
فرماندار محترم شهرستان بناب

با سلام

احتراما در راستای طرح مدیریت زیست بومی تالاب قره قشلاق و پیرو تفاهمنامه شماره ۷۵۶۴ مورخ ۹۳/۶/۳ فی ما بین اداره کل حفاظت محیط زیست استان آذربایجان شرقی، دفتر طرح ملی حفاظت از تالاب های ایران و انجمن جوانان حافظ زمین (دامون) در خصوص اجرای طرح معیشت پایدار در روستاهای منتخب، بدینوسیله آقایان مهدی مجتهدی، حسین ورجاوند، محمد فتحی رضائی و خانم ها زهرا امجدیان و فروزان اخروی خواه، جهت انجام مطالعات پایه و دریافت اطلاعات مورد نیاز، به حضور معرفی می گردند، خواهشمند است دستور فرمایید هماهنگی لازم با فرمانداران محترم شهرستانهای میاندوآب و ملکان معمول تا دستور همکاری ادارات ذینفع ذیل، به منظور تکمیل مطالعات با کارشناسان فوق اشاره از طریق فرمانداران محترم شهرستانهای میاندوآب و ملکان صادر گردد.

۱. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی شهرستان میاندوآب و ملکان
۲. جهاد کشاورزی شهرستان میاندوآب و ملکان
۳. اداره صنایع و معادن شهرستان میاندوآب و ملکان
۴. امور آب شهرستان میاندوآب و ملکان
۵. اداره آموزش و پرورش شهرستان میاندوآب و ملکان
۶. اداره بهزیستی شهرستان میاندوآب و ملکان
۷. کمیته امداد امام (ره) شهرستان میاندوآب و ملکان
۸. اداره تعاون شهرستان میاندوآب و ملکان
۹. مرکز آموزش فنی و حرفه ای شهرستان میاندوآب و ملکان
۱۰. اداره میراث فرهنگی و گردشگری شهرستان میاندوآب و ملکان
۱۱. شبکه بهداشت و درمان شهرستان میاندوآب و ملکان

صیاد لطفی
رئیس اداره حفاظت محیط زیست
شهرستان بناب

تلفن: ۰۴۱۲-۷۲۴۴۳۷۷

تلفن: ۰۴۱۲-۷۲۴۴۳۷۸

شکل ۳۱ - تصویر نامه درخواست برای همراهی ادارات مختلف دست اندرکار با طرح معیشت جایگزین

فعالیت‌هایی همسوسازی دست اندرکاران در طرح معیشت پایدار تالاب؛

ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای

به منظور ارتقا مهارت داوطلبین محلی هماهنگی و ثبت‌نام از اهالی برای برگزاری کلاس‌های آموزشی جهت ایجاد اعتماد و ارتقای مهارت‌ها با همکاری اداره آموزش فنی و حرفه‌ای انجام شد؛ بدین منظور تفاهم‌نامه‌هایی با نهادهای رسمی و غیررسمی برای ارتقا توانمندی این گروه‌ها در دستور کار قرار گرفت. ازجمله با سازمان فنی و حرفه‌ای که آموزش را برای مردان و زنان روستا ارائه نماید.

در راستای اعتمادسازی و ایجاد فرصت آشنایی اهالی روستا با معیشت‌های مختلف، پس از نظرسنجی و برگزاری جلسات با اهالی روستا، ابتدا مربی فنی و حرفه‌ای یک جلسه برای اهالی روستا برگزار و در آن به معرفی رشته موردنظر اهالی و رشته‌های موجود که فنی و حرفه‌ای امکان آموزش آن‌ها را دارد پرداخت و مقرر شد پس از درخواست اهالی ادامه دوره موردنظر برنامه ریزی شود و همچنین در صورت تمایل آن‌ها رشته دیگری را نیز علاوه بر رشته قبلی آموزش می‌دهد.

در ادامه برای آموزش و راه‌اندازی برخی از کسب‌وکارها مانند تولید قارچ، نماینده‌ای از میان حاضرین در جلسات انتخاب شد تا نسبت به هماهنگی و گردآوری مدارک و دعوت از مربی و اقدامات لازم را به انجام رساند.

درنتیجه این اقدام، آموزش خیاطی با کمک اداره فنی و حرفه‌ای برای بانوان روستاهای قره قزلو و چپقلو انجام شد. این آموزش‌ها در انسجام و پایداری گروه نقش مهمی داشته‌اند. در روستای چپقلو و قره قزلو آموزش رشته پرورش قارچ باوجود مشکلات فراوان جهت هماهنگی برای اهالی برگزار شد. همچنین در روستای مجیدآباد از مسئولین فنی و حرفه‌ای برای حضور در روستا و معرفی رشته‌های موجود دعوت شد که متأسفانه با اطلاعات اشتباهی که مربی روستا مبنی بر عدم امکان پرورش قارچ در روستا و اشباع بازار ورمی کمپوست و... به اهالی دادند، در فرایند کار گروه‌سازی مشکل ایجاد نمودند.

شکل ۳۲- جلسه توجیهی برای آغاز کلاس در روستای مجیدآباد

شکل ۳۳- کلاس آموزشی در روستای چپقلو

انجمن جوانان حافظ زمین (دامون)

تاریخ: ۹۳/۱۰/۲۴
شماره: ۹۳ ت ۱۰۲۴
پیوست: ندارد

شماره ثبت: ۱۸۱۹۰

بسمه تعالی

سرکار خانم مهندس شاپوری

مدیر محترم واحد خواهران اداره آموزش فنی و حرفه ای میاندوآب

با سلام و احترام

پیرو مذاکره حضوری مورخ کارشناسان انجمن جوانان حافظ زمین با سرکار عالی در خصوص ارائه آموزش های فنی و حرفه ای در روستاهای پایلوت "طرح توان افزایی جامعه محلی پیرامون تالاب قره قشلاق"، پیرو معرفی نامه شماره ۵۹۶۱ مورخ ۹۳/۷/۵ فرمانداری، ارسال شده به اداره فنی و حرفه ای میاندوآب، احتراماً خواهشمند است، به منظور برپایی دوره آموزشی خیاطی در روستای قره قزلو در شهرستان میاندوآب، یک نفر مربی مجرب، معرفی بفرمایید، تا در اسرع وقت زمینه ارتباط ایشان با گروه تشکیل شده در خصوص فراگیری خیاطی، فراهم گردد. لازم به ذکر است هزینه حق الزحمه مربی، به عهده انجمن جوانان حافظ زمین می باشد.

ضمناً بدینوسیله، خانم مهندس اخروی خواه با شماره تماس ۰۹۳۹۷۸۴۵۱۵۸ به منظور انجام هماهنگی های بعدی معرفی می گردد

با تشکر

حسین ورجاوند

دبیر انجمن جوانان حافظ زمین

آدرس: تهران، سیدخندان، خ شهید کابلی (دبستان)، ک همدانی، پلاک ۴۳، واحد ۱۴ تلفکس: ۸۸۴۶۳۴۲۸-۰۲۱

شکل ۳۴ - تصویر نامه ارسال شده به منظور جلب حمایت اداره آموزش فنی حرفه ای از انجام طرح

اداره صنعت و معدن و تجارت

در این طرح از جمله مواردی که با همراهی اداره صنعت و معدن و تجارت و اتحادیه قالی بافان مورد بحث و پیگیری قرار گرفت، موارد زیر قابل ذکرند؛

- بررسی امکان مشارکت قالی بافان روستای چپقلو در نمایشگاه فرش
- پیگیری مشکلات مربوط به بیمه قالی بافان از اداره بیمه
- امکان ایجاد انسجام در گروه قالی بافان در روستای چپقلو توسط نمایندگان روستا
- پیگیری تهیه طرح های محیط زیستی در فرش برای عرضه به دوست داران محیط زیست
- پیشنهاد استفاده از وام های کم بهره برای قالی بافان

طی تفاهم نامه موجود بین صندوق کارآفرینی امید و اداره صنعت و معدن و تجارت، تمام تولیدکنندگان عمده با ۱۵ نفر عضو، تا ۵۰ میلیون تومان از طریق شهرستان و تا ۱۰۰ میلیون از طریق درخواست استانی، می توانند وام دریافت کنند.

البته دریافت وام برای اهالی دو مشکل عمده دارد:

۱- اسناد و مدارک روستایی مورد قبول بانک نیست (احتمالاً به علت رسمی نبود اسناد ملکی) ۲- یک نفر می بایست ضمانت وام را به عهده بگیرد و مابقی اعضای تعاونی مسئولیتی در قبال بازپرداخت وام ندارند.

همچنین در زمینه قالی بافی توافقاتی با تجار و معتمدین تبریز و اداره صنعت و معدن و تجارت برگزار شد. نهادهای مذکور برای فروش قالی در نمایشگاه قول مساعدت داده اند و در خرید محصولات همکاری خواهند کرد. در این زمینه فروش اینترنتی فرش نیز مورد توجه قرار گرفت و امکان برقراری تماس با یکی از فعالین در زمینه صادرات اینترنتی فرش فراهم آمد.

مرکز ملی فرش ایران

مرکز ملی فرش نمی تواند به صورت غیر سیستماتیک امکاناتی برای طراحی در اختیار بگذارد. لذا پیشنهاد شد که می توان طراحی فرش را با طرح های محیط زیستی به صورت مستقل با انجمن طراحان تبریز پیگیری نمود.

برای استفاده از تسهیلات نمایشگاه ها، باید ابتدا گروه به صورت تعاونی ثبت شود و شروع به فعالیت کند. پس از معرفی به استان می توان برای شرکت در نمایشگاه های مختلف درخواست نمود که در این صورت مرکز ملی فرش کمک هایی در راستای اختصاص غرفه و یا تسهیل این روند انجام می دهد و در صورتی که این گروه به صورت حقوقی درنیايد امکان تخصیص غرفه وجود ندارد.. در نهایت در صورت تهیه طرح دارای توجیه اقتصادی و فنی، مرکز ملی فرش حمایت های فنی و مالی را ارائه خواهد نمود.

بسیج سازندگی

با توجه به نیاز به سرمایه‌گذاری در زمینه‌های مختلف معیشتی به‌عنوان محرک و مشوق اولیه توسعه، از آنجا که اصول توسعه پایدار و با برنامه‌ریزی علمی از نکات مهم برای استفاده از ظرفیت‌های منطقه در جهت توسعه است. در کنار مشوق‌های مالی و اقتصادی، نیاز به ارتقای دانش و مهارت برای اجرای فعالیت‌های معیشتی جدید نیز، ضرورت دارد. وجود روحیه پیشرفت، سازندگی، تمایل به مشارکت و اعتماد در میان اهالی، نکته کلیدی جهت موفقیت در زمینه توسعه هر منطقه محسوب می‌شود.

لذا بسیج سازندگی می‌تواند با استناد به مطالعات انجام‌شده در مورد تالاب‌های استان مانند تالاب قره قشلاق و مناطق پیرامون دریاچه، از پتانسیل‌های محیط‌زیست منطقه مطلع شود و با همکاری با سایر دست‌اندرکاران و برنامه‌ریزان تالاب، کارشناسان اداره کل حفاظت از محیط‌زیست استان و تشکل‌های مردم‌نهاد با تزریق سرمایه مالی و تسهیل انتقال دانش، راه را برای بسیج مردمی و جلب مشارکت اهالی روستاهای منطقه و استفاده بهینه از منابع به‌صورت همخوان با توان طبیعت، هموار سازد. از اقدامات اساسی برای پیش برد این فرایند می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ۱- تشویق و توسعه معیشت‌های خرد و مشاغل خانگی غیر وابسته به آب، نظیر سرمایه‌گذاری درزمینه صنایع‌دستی موجود
 - ۲- توسعه گردشگری پایدار به‌عنوان یکی از مهم‌ترین معیشت‌های جایگزین غیر وابسته به آب
 - ۳- سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی پایدار و سازگار با محیط، مکانیزه نمودن دامداری سنتی فعلی و همچنین مکانیزه نمودن جهت بالابردن کارایی
- بسیج سازندگی هم درزمینه ارائه آموزش معیشت‌های محلی و پرداخت تسهیلات تا سقف ۳۰ میلیون تومان و کارمزد ۱۶ درصد و با بازپرداخت ۴۸ ماهه، فعالیت می‌کند.
- شغل‌های موردحمایت بسیج سازندگی عبارت‌اند از: کاشت زعفران، پرورش زنبورعسل، پرورش قارچ، ایجاد واحدهای گلخانه‌ای، پرورش دام، حمایت از پرورش آبزیان، صنایع‌دستی (بسته بنری، اسانس گیری، فرآوری لبنیات و ...)، صنایع تبدیلی و تکمیلی کوچک، پرورش مرغ بومی و تولید تخم‌مرغ، تولید ورمی کمپوست، گسترش پرورش ماکیان و ایجاد مرکز پرورش ماهی، که اعطای وام را برعهده دارند.
- این طرح با صحبت انجام‌شده با بسیج سازندگی ملکان، این نهاد تمایل خود برای همسو شدن با طرح و ترویج شیوه‌های معیشتی سازگار با محیط‌زیست اعلام نمود.

بسیج در زمینه ایجاد معیشت در روستاها فعال است، برای بازاریابی و فروش محصولات نیز سایتی راه اندازی کرده اند که اهالی می توانند از طریق سایت محصولات خود را برای فروش قرار دهند. آن ها می توانند برای فروش محصولات خود از این امکانات و فرصت های دیگری که بسیج سازندگی در اختیار افراد وام گیرنده قرار می دهد، استفاده کنند.

🚩 صندوق کارآفرینی امید در شهرستان بناب و ملکان

طی جلسات برگزار شده مشخص شد در صورت ایجاد شغل از طرف اهالی، این صندوق تا سقف صد میلیون تومان وام با نرخ بازپرداخت چهار درصد به ایجادکننده شغل اختصاص می دهد.

🚩 فرمانداری شهرستان بناب و سایر نهادهای دولتی به منظور تأمین بازار

با برگزاری جلسات کمیته برنامه ریزی محلی تالاب در فرمانداری شهرستان و ارائه فرایند و نتایج عملکرد، سعی شد تا این نهاد فرابخشی از بدنه دولت با اهداف معیشت پایدار همسو شود. در خصوص تأمین بازار و سفارش محصولات نیز قرار شد از طریق رایزنی با اداره آموزش و پرورش، شبکه بهداشت و صنعت و معدن بناب، سفارش لباس فرم مدارس و بیمارستان و کارخانه ها را برای گروه بانوان زرینه و چیچست در نظر بگیرند. لذا نامه هایی بر این مبنا، توسط فرماندار به ادارات مذکور ابلاغ شد.

در زمینه تأمین بازار کود ورمی کمپوست با شهرداری بناب و ملکان جلسه برگزار شد که شهرداری ملکان قول همکاری جهت خرید کود را دادند.

شکل ۳۵- جلسه هم اندیشی برای جلب حمایت کارشناسان اداره صنعت و معدن و تجارت بناب

۱۲-۱- برگزاری کارگاه هم‌اندیشی با کارآفرینان و نخبگان اقتصادی (با حضور مدیرکل محیط‌زیست استان و معاونت آموزش و مشارکت‌های مردمی سازمان حفاظت محیط‌زیست)

سازمان حفاظت محیط‌زیست متولی هرساله برگزاری روز جهانی تالاب‌ها-۲ فوریه یا ۱۳ بهمن- می‌باشد، از سال ۹۳ با موافقت معاونت محیط طبیعی، این بزرگداشت به عهده NGOهای مختلفی که در سطح کشور سابقه فعالیت موثر در مورد تالاب‌ها را دارند گذاشته شد، تا هرکدام بنا به توان و تجربه خویش برنامه‌هایی را به این مناسبت برنامه‌ریزی و اجرا نمایند. بدین ترتیب کارگاه "هم‌اندیشی رویکرد معیشت پایدار ابزاری برای احیاء تالاب‌ها" توسط انجمن دامون در استان آذربایجان شرقی برنامه‌ریزی و اجرا شد. در این کارگاه ابتدا به معرفی انجمن، نوع فعالیت‌های آن، پروژه در دست اجرا و سابقه طرح معیشت پایدار ارائه شد. سپس هدف از برگزاری این کارگاه، که شناخت و بهره‌گیری از ظرفیت موجود در مدیران، نخبگان اقتصادی و کارآفرینان استان برای همراهی در امر معرفی و ایجاد معیشت‌های پایدار در روستاهای پایلوت و در ادامه احیا دریاچه ارومیه معرفی نموده و دستور جلسه نشست و کارگاه بیان گردید.

شکل ۳۶- برگزاری کارگاه هم‌اندیشی با کارآفرینان و نخبگان اقتصادی

در این کارگاه به ترتیب بر اهمیت تالاب‌های اقماری دریاچه ارومیه با تأکید بر ارزش‌های تالاب قره‌قشلاق، تهدیدات پیشروی تالاب، اقدامات صورت گرفته در زمینه حفاظت از تالاب قره‌قشلاق، از جمله انجام مطالعات شناخت تنوع زیستی تالاب و تهیه طرح مدیریت تالاب را مرور کردند.

مباحث مطرح شده در این جلسه به شرح زیر قابل ذکر است:

- تشریح طرح مدیریت حوضه آبخیز تالاب قره قشلاق و چهار کارگروه تخصصی:
۱- آب ۲- کشاورزی و اراضی ۳- تنوع زیستی ۴- معیشت پایدار و اطلاع رسانی
- توضیح رویکرد به کاررفته در زمینه معیشت پایدار (روش ایفاد)، با اشاره به چرخه فقر و معیشت پرفشار در روستاهای منطقه، که با توجه به بحران آب و شرایط خشک شدن تالابها تشدید شده است، ضرورت مداخله جهت توسعه پایدار در منطقه را دوجندان می نماید.
- مرور پنج سرمایه لازم جهت توسعه پایدار روستایی که شامل:
۱. سرمایه مالی، ۲. سرمایه اجتماعی (اعتماد و مشارکت)، ۳. سرمایه انسانی (مهارت و دانش) ۴. سرمایه فیزیکی (زیرساختها) و سرمایه طبیعی است و این سرمایه ها باید به طور متوازن در منطقه تقویت شوند.

نمونه های موردی از مشاغل ایجاد شده در روستاهای مناطق مختلف ایران که دچار بحران های زیست محیطی بودند ارائه و مطرح شد که چگونه جامعه محلی با حمایت فنی پروژه های بین المللی محیط زیست و منابع طبیعی با تقویت و راه اندازی معیشت های جایگزین توانسته اند به الگوی موفق از سازگاری با بحران های زیست محیطی و احیا زیست بومی دست یابند.

در بخش دوم کارگاه، افراد به دو گروه زیر تقسیم شدند تا نظراتشان را در این گروه ها به بحث گذاشته و راهکارهای پیشنهادی خود را ارائه دهند:

۱. گروه های مشاغل غیربومی (جدید)

۲. گروه حمایت خرد مالی از مشاغل موجود سازگار با طبیعت

در انتها رئیس دفتر آموزش و مشارکت های مردمی سازمان حفاظت محیط زیست به بیان تجربه های موفق ایجاد احیاء تالاب ها با مشارکت مردم محلی در تالاب های سولدوز و کانی برازان اشاره کردند و از دیدگاه ایشان تاکنون رویکرد غالب، بهبود و ارتقاء کشاورزی نبوده بلکه باید به سمت شغل هایی رفت که کمترین نیاز به منابع آبی را داشته باشد.

برخی پیشنهادات مدیر اداره کل حفاظت محیط زیست استان آذربایجان شرقی در خصوص معیشت پایدار شامل موارد زیر است:

- ضرورت شناخت تأثیر بلا واسطه و مستقیم شغل های پیشنهادی را در بهینه سازی مصرف آب
- لزوم شناخت ضوابط و مقررات قانونی موجود در خصوص ایجاد مشاغل در منطقه
- پیشنهاد ایجاد و توسعه شهرک های صنعتی (با رویکرد حمایت از مشاغل سبز)
- ایده کسب اطلاعات از تحقیقات صورت گرفته در مرکز تحقیقات گیاهان دارویی ملکان
- قول حمایت از طرح هایی که به بهبود شرایط زیست محیطی در اطراف دریاچه ارومیه کمک می کند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۱۳- تحلیل نتایج و مرور درس‌های آموخته

با هدف ثبت نتایج و درس‌آموخته‌های حاصل از انجام فرایند معرفی و ایجاد معیشت جایگزین در روستاهای پایلوت طرح، هریک از تسهیلگران از دیدگاه خود به درج نکاتی از نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهایی پرداختند که در این فرایند با آن مواجه بوده‌اند و به نظر ایشان در پیشرفت یا عدم پیشرفت طرح مؤثر می‌باشد. با جمع‌بندی نکات به‌دست‌آمده و تحلیل آن می‌توان درس‌آموخته‌هایی تدوین نمود که در انجام پروژه‌های دیگر با هدف و فرایند مشترک، قابل‌استفاده‌اند و درنهایت مانع دوباره‌کاری و تکرار فرایندهای مشابه یا اشتباه می‌شود.

نقاط قوت؛

- اجرای طرح در سه پایلوت روستایی با شرایط بوم‌شناسی، معیشتی و درآمدی مختلف جهت دستیابی به نگاهی جامع و چندجانبه از شرایط موجود و شرایط حاکم در سطح محلی
- استفاده از تیم تسهیلگری و کارشناسان بین‌رشته‌ای با تخصص‌های مختلف: اجتماعی، محیط زیستی (که می‌تواند با کارشناس اقتصادی تقویت شود)
- توجه به توجیه‌پذیری اقتصادی و پذیرش در بازار - بازار محور بودن - در ارائه پیشنهادها معیشتی برای ترویج
- تلاش برای جلب مشارکت و همراهی همزمان بخش دولتی و بخش خصوصی در فرایند ایجاد معیشت و ظرفیت‌سازی ایشان برای تداوم اجرا و پایداری فرایند، بعد از اتمام طرح.
- حضور دست‌اندرکاران اجرای طرح (از جمله انجمن دامون) در جلسات کمیته مدیریت محلی تالاب قره‌قشلاق وجود سابقه مشارکت در تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب.
- شناخت نسبتاً کافی گروه اجرایی از شرایط بوم‌شناسی و تنوع زیستی منطقه
- وجود سابقه ارتباط گروه اجرایی با شرایط اجتماعی و نمایندگان جامعه محلی
- حضور نیروهای محلی و هم‌زبان با مردم منطقه در تیم تسهیلگری
- ارتباط اعضای تیم اجرایی با بسیاری از سمن‌ها، سازمان‌های محلی، خیرین و افراد معتمد در مراغه و تبریز
- همکاری با گروه دست‌دست و کفشدوزک به‌منظور بازاریابی محصولات تولیدی روستا
- ایده خلاقانه راه‌اندازی کمپین چرخ‌خیاطی برای کمک به کارگاه‌های زنان (به‌عنوان یک شیوه‌ای تأمین منابع مالی پروژه)

نقاط ضعف ؛

- بزرگ بودن جامعه هدف (سه روستا با توجه به تنوع و حضور چند گروه (زنان و مردان) در هر روستا)
- نبود ساختار قانونی و مکانیزم برای جلب مشارکت هدفمند بخش های دولتی دست اندر کار و بخش خصوصی
- فاصله زیاد و عدم امکان مراجعه مداوم و منظم تسهیلگران به منطقه، با توجه به کمبود تسهیلگران محلی
- زمان کم پروژه برای رسیدن به اهداف اولیه و پیش بینی نشدن زمان لازم برای تداوم و پایداری پروژه های شناسایی شده در طرح
- کمبود بودجه برای انجام مطلوب برخی اهداف پروژه (وجود مبالغی به عنوان مشوق های مالی برای آغاز به کار معیشت می تواند راهگشا باشد)

فرصت ها ؛

- پتانسیل بالقوه کمیته محلی مدیریت تالاب، به منظور تخصیص بودجه و سازمان دهی نیرو، مطابق با برنامه مصوب مورد تأیید همه دست اندر کاران حفاظت تالاب.
- مشارکت کامل اداره محیط زیست بناب (محیط بانان و مسئولین) در اجرای هر چه بهتر طرح.
- همکاری بسیج روستای چپقلو با مجری طرح.
- همکاری اداره فنی و حرفه ای بناب، ملکان و میاندواب.
- وجود گروه های خیر و کارآفرین و نخبگان اقتصادی، در شهرهای اطراف.
- وجود فضای اقتصادی و بازارهای محلی، منطقه ای و دسترسی به بازار ملی.
- وجود شبکه انجمن های تالابی ملی.
- نام گذاری روز جهانی تالاب در سال ۱۳۹۳ با عنوان تالاب ها و معیشت پایدار
- امکان برقراری ارتباطات بین المللی با کنوانسیون رامسر و کارگروه معیشت IUCN

تهدیدها؛

- عدم امکان نظارت بلندمدت بر فرایند معیشتی در حال اجرا
- پیدا نکردن بازار مناسب با توجه به کیفیت فعلی محصولات
- وجود تعارضات در سطح گروه های کاری محلی که در صورت رقابت میان افراد ممکن است افزایش یابد.
- برگزار نشدن منظم جلسات کمیته محلی تالاب و عدم حمایت های لازم از پروژه
- شایعه طرح نکاشت و طرح های ستاد احیا در منطقه به خصوص در شش ماه اول طرح (وجود زمینه بی اعتمادی به پروژه و تضاد میان اهداف پروژه معیشت پایدار با طرح ها و مداخلات موازی در منطقه)
- بی اعتمادی مردم نسبت به پروژه های این چنین با توجه به سابقه ارتباط بخش دولتی با مردم

- توجیه نبودن سازمان‌های ذینفع و همکار در مورد پروژه و سنگ اندازی آن‌ها در مسیر اجرای پروژه (به‌طور مثال مربی اداره فنی و حرفه‌ای ملکان با در اختیار قرار دادن اطلاعات ناقص و اشتباه مردم را از اجرای یکی از فعالیت‌ها منصرف کرد).
- نبود قوانین مشخص در مؤسسات مالی و بانک‌ها جهت حمایت از گروه‌های مشارکت محور
- نبود مکانیزم تامین اعتبار خرد (هیچ سازمان یا موسسه‌ای به گروه وامی پرداخت نمی‌کرد و تنها به فرد حقیقی با ضمانت بسیار بالا این امکان وجود داشت).

۱۴- مدل پیشنهادی برای ایجاد معیشت جایگزین کشاورزی

(با توجه به نتایج به دست آمده از اجرای طرح در روستاهای پیرامون تالاب قره قشلاق)

در این بخش سعی شده تا با توجه به نتایج به دست آمده از انجام طرح در سه روستا که دارای شرایط اقتصادی و اجتماعی متفاوت هستند، الگویی قابل تعمیم برای اجرا در سایر روستاهای منطقه که دارای شرایط مشابه هستند به دست آید. در این الگو مراحل اصلی و لازم برای ایجاد معیشت جایگزین با توجه به شاخص‌های وضعیتی مختص هر روستا بیان شده است. در ادامه چهارچوب اصلی الگو به صورت قابل مقایسه بین روستاهای طرح، ارائه شده است.

A. شناسایی وضعیت پایه و دارایی‌های توسعه روستا

وضعیت شاخص	قره قزلو	مجید آباد	چیقلو
۱. سرمایه اجتماعی	بسیار پایین حس مشارکت‌پذیری پایین و همکاری کم وجود سابقه تعاونی‌های شکست‌خورده وجود رقابت‌ها و منازعات میان اهالی	پایین پایین بودن حس مشارکت‌پذیری و همکاری از بین رفتن سبک زندگی روستایی - عدم وابستگی به یکدیگر - رواج الگوی زندگی شهری	متوسط به علت فعالیت نظام‌مند پایگاه مقاومت بسیج از گذشته سابقه و بستری از اعتماد و همکاری میان اهالی وجود دارد.
۲. سرمایه مالی	بالا درآمد خوب روستا از کشاورزی و کارگری در فصل سرما	پایین درآمد کم روستا از دامداری و کشاورزی دیم و کارگری در شهر	متوسط درآمد غالب از مجموعه مشاغل نظیر قالی‌بافی، قاچاق پارچه و ...، دامداری، زراعت دیم
۳. سرمایه طبیعی	بالا آب مکفی در زمین‌های حاشیه زرينه‌رود زمین حاصلخیز	متوسط فقدان آب مکفی برای کشاورزی	پایین کمبود شدید آب
۴. سرمایه فیزیکی	متوسط امکانات زیربنایی آب و برق و گاز و... دسترسی و امکانات آموزشی	متوسط امکانات زیربنایی آب و برق و گاز و... دسترسی و امکانات آموزشی	بالا امکانات زیربنایی آب و برق و گاز و... دسترسی و امکانات آموزشی، نزدیکی به شهر
۵. سرمایه انسانی	متوسط نیروی جوان، دارای تحصیلات متوسطه	پایین جوانان اغلب برای کار و تحصیل در شهر هستند	بالا نیروی جوان، دارای تحصیلات متوسطه تا عالی

B. روند پیشنهادی برای تنوع بخشی به شیوه های معیشتی با توجه به نتایج مرحله شناخت

(a) انجام مطالعات شناسایی پتانسیل های غیرکشاورزی و بهره گیری پایدار از منابع طبیعی (تالاب، مراتع، آب های سطحی و زیرزمینی)	۱- شناسایی شیوه های معیشت خرد، برای گروه های بانوان با توجه به پتانسیل های موجود روستا (با توجه به نیاز به سرمایه کم مالی، وجود زمان بیشتر بانوان برای شرکت در جلسات منظم و وجود ریسک کم در فعالیت های خرد، امکان موفقیت بیشتری دارد و باعث جلب اعتماد از بین رفته میان مردم می شود) ۲- شیوه های معیشتی با مقیاس میانی و کلان با توجه به نیازها یا پتانسیل های معیشتی موجود روستا یا نیازهای شهرستان (طبیعت گردی، بازیافت زباله و...) ۳- شناسایی شیوه های معیشتی قابل اجرا و بازدهی با صرف هزینه های متوسط برای گروه آقایان
(b) کمک مالی برای جلب اعتماد و مشارکت اولیه اهالی (سرمایه اجتماعی)	۱. استفاده از پتانسیل صندوق های اعتبارات خرد برای برگزاری جلسات هم اندیشی در خصوص مسائل مربوط به فعالیت معیشتی و مسائل روستا ۲. برگزاری کارگاه های هم اندیشی با اهالی و ارائه نمونه های موفق و ملموس همکاری در بخش های مختلف کشور ۳. برنامه ریزی مشارکتی برای انجام برخی فعالیت های عام المنفعه در سطح خرد
(c) ارتقای میزان مهارت و آشنایی ساکنان با شیوه های صحیح فعالیت شغلی (سرمایه انسانی)	۱- برگزاری کلاس های آموزشی برای آشنایی با شیوه های معیشتی و کسب و کارهای جدید، با همکاری نهادهای آموزش فنی حرفه ای، بسیج سازندگی و جهاد کشاورزی و اداره صنایع دستی و میراث فرهنگی
(d) تأمین منابع مالی لازم برای آغاز فعالیت معیشتی (سرمایه مالی)	۱- تشکیل صندوق های اعتبارات خرد و تشکیل گروه برای ایجاد شیوه های معیشتی خانگی برای اشتغال به کار و درآمدزایی توسط بانوان ۲- انجام سرمایه گذاری های بزرگ تر باعث جلب مشارکت گروه های مردان در مراحل بعدی پروژه می شود. ۳- همراه نمودن سازمان های دارای منابع مالی برای توسعه معیشت هستند (صندوق کارآفرینی امید، بسیج سازندگی و...) ۴- تزریق مالی به صندوق های شکل گرفته به عنوان مشوق برای فعالیت ۵- تأمین بازار برای فروش محصولات خرد
(e) تأمین زیرساخت های فیزیکی	۱- تأمین و تکمیل زیرساخت های لازم برای توسعه شیوه های معیشتی سازگار با محیط با هماهنگ نمودن ارگان های مربوطه برای اولویت بخشی به فعالیت های لازم و مورد نظر

به کارگیری روند فوق در هریک از روستاهای هدف با مشخصات مختلف، نتایج مختلفی در مورد هریک از بخش‌ها و مراحل فعالیت، همراه دارد.

C. نتایج بخش برنامه‌ریزی برای نظام‌مند نمودن سرمایه اجتماعی موجود و به‌کارگیری آن برای دستیابی به اهداف پروژه

چپقلو	مجیدآباد	قره قزلو	
عدم مشارکت آقایان با توجه به جایگزین شدن شیوه‌های معیشتی درآمدزا که نیاز به کشاورزی را کاهش داده است. و عدم نیاز ایشان به استفاده از شیوه‌های معیشت خرد. امکان مشارکت بانوان با توجه به علاقه بیشتر (گروه چیچست)	عدم انسجام کافی برای تشکیل گروه در هردو گروه آقایان و بانوان. با توجه به پایین بودن سطح سرمایه‌های طبیعی، اجتماعی و انسانی در اثر مهاجرت به شهر برای کسب رفاه و درآمد بیشتر.	عدم مشارکت آقایان با توجه به درآمد مطلوب، اشتغال کامل به کشاورزی و عدم نیاز به تغییر شیوه معیشتی امکان مشارکت بانوان با توجه به علاقه و پیگیری بیشتر (گروه بانوان زرینه)	تشکیل گروه منسجم برای اجرای مشارکتی شیوه‌های معیشت جایگزین

D. نتایج بخش برنامه‌ریزی برای استفاده از ابزارهای مالی و بهبود وضعیت اقتصادی محلی

چپقلو	مجیدآباد	قره قزلو	
متشکل (وجود افراد تحصیل کرده و جوان در ایجاد صندوق، نقش مهمی داشت)	عدم تشکیل صندوق	متشکل (با توجه به فعالیت زیاد تسهیلگران برای ایجاد ظرفیت لازم)	صندوق اعتبارات خرد توسعه روستا

با توجه به وجود شرایط متفاوت اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیک و وجود زیر ساخت‌ها و فعالیت‌های مشارکتی صورت گرفته از سوی اهالی، موضوع تنوع‌بخشی به شیوه‌های معیشتی منتج به موارد زیر شد:

E. شیوه‌های معیشتی ایجاد شده اولیه طی مرحله اول فرایند

چپقلو	مجیدآباد	قره قزلو	
خیاطی (کالای خواب و آشپزخانه، طرح دوزی بر روی شال)	-	خیاطی (کالای خواب و آشپزخانه، طرح دوزی بر روی شال) صنایع دستی؛ عروسک‌های محلی	اجرای طرح‌های کسب و کار خرد و سازگار با محیط

در مرحله نهایی این الگوی فعالیت برای ایجاد معیشت جایگزین، لازم است تا فرایندی به عنوان پایدارسازی نتایج صورت گیرد که می‌توان این فرایند را به صورت زیر خلاصه نمود:

F. مراحل لازم برای پایدار سازی فعالیت (با حفظ ارتباط تسهیلگر با گروه، بعد از اتمام طرح، در حال

پیگیری و ارتقا روزافزون است)

۱. حفظ ارتباط میان نهاد روستایی (پیشنهاد دهنده معیشت) و نهادهای حمایت‌کننده، به منظور تامین بازار و تسهیل فروش محصولات محلی و جلب حمایت‌های فنی و کارشناسی و زیربنایی
۲. پیگیری گروه برای دریافت حمایت‌های مالی (وام و اعتبارات خرد محلی و...)، استفاده بهینه از ابزارهای مالی
۳. ارتقای سطح تخصص‌ها و سرمایه انسانی با پیگیری دریافت آموزش‌های بیشتر برای طرح نویسی، مدیریت صندوق و مدیریت کسب و کار مشارکتی و دانش و فنون حرفه‌ای معیشتی، بازاریابی و ...
۴. ایجاد تشکل رسمی و ثبت حقوقی آن و پیش رفتن به سوی فعالیت‌های حرفه‌ای بیشتر
۵. ارزیابی و اصلاح برنامه

ضمیمہ

ضمیمہ ۱

وضعیت فعلی گروه های بانوان زرینه و چیچست (مهرماه ۱۳۹۵)

گزارش عملکرد

" حمایت از گروه های تشکیل شده معیشت سازگار با محیط زیست "

در روستاهای چپقلو و قره قوزلو در حاشیه تالاب قره قشلاق (تالاب اقماری دریاچه ارومیه)

۱- حمایت های تشویقی

۱-۱- بازدید سفیر ژاپن و نماینده سازمان ملل از گروه چیچست

سفیر کشور ژاپن و نمایندگان سازمان ملل و دفتر حفاظت از تالابهای ایران طی بازدیدی که از سایت های اجرای پروژه های احیا دریاچه ارومیه داشته اند از کارگاه تعاونی زنان چیچست نیز بازدید بعمل آوردند، گروه چیچست نیز نمایشگاه کوچکی از محصولات تولیدی خود برپا کردند و در مصاحبه ای که با بازدیدکنندگان داشتند در مورد نحوه شکل گیری ، فعالیت و هدف گروه توضیحاتی ارائه کردند و به خانم ها بسته ای از محصولات تولیدیشان را به عنوان هدیه اهدا کردند.

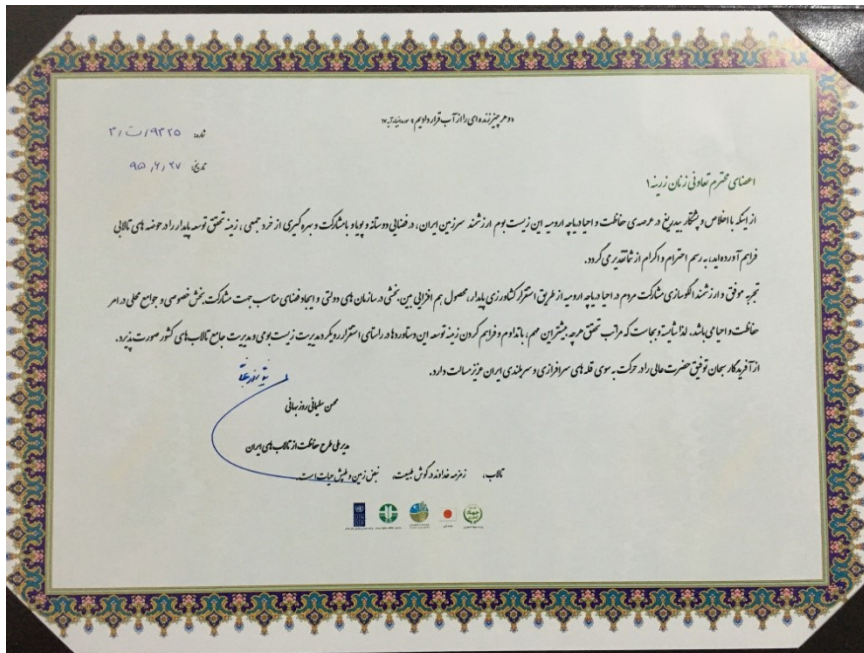
شکل ۱- بازدید سفیر ژاپن و نماینده سازمان ملل از گروه چیچست

شکل ۲- بازدید سفیر ژاپن و نماینده سازمان ملل از گروه چیچست

۲-۱- ارائه تقدیر نامه

به منظور تشویق اعضای گروه های متشکل، بانوان زرینه ۱ و ۲ و گروه چیچست، از طرف طرح حفاظت از تالابهای ایران لوح های تقدیر آماده و به گروه های مورد نظر اعطا شد. این اقدامات می تواند باعث دلگرمی گروه های فوق و ایجاد اعتماد به نفس بیشتر در ایشان برای پیشبرد فعالیتهای شان شود.

شکل ۳- تقدیرنامه اعطایی به گروه بانوان زرینه

۲- حمایت های آموزشی گروه های چیچست و زرینه

۲-۱- توجیه برای استفاده از بازار یاب و طراحی هنری و مشخص کردن ما به ازای محیط زیستی فعالیتها

به این منظور جلساتی برای بیان اهمیت موضوع تشکیل شد. در این جلسات آقای مجتهدی لزوم وجود بازار یاب ماهر را برای گروه ها را متذکر شدند و مقرر شد اگر گروه ها نتوانستند از روستا بازار یاب پیدا کنند چند نفر را معرفی کنند تا در شهرستان میاندوآب و بناب و یا در تهران آموزش بازار یابی بگذرانند.

گروه ها یک فعالیت محیط زیستی در روستا و گروه خود انجام دهند: با توجه به اینکه این گروه ها با اهداف محیط زیستی شکل گرفته اند، با پیشنهاد خانم امجدیان و آقای مجتهدی و با موافقت گروه ها قرار شد هر کدام از گروه ها یک یا چند فعالیت محیط زیستی پیشنهاد دهند تا بررسی گردد و در صورت امکان انجام دهند.

۲-۲- دوره های آموزشی تخصصی

طبق نیاز سنجی انجام شده و همچنین با توجه به سفارش های دفتر طرح حفاظت از تالاب های ایران گروه های چیچست و زرینه ۱ و ۲ نیاز به آموزش مهارت طراحی روی پارچه و الگو سازی و دوخت نمونه را دارند و با بررسی های انجام شده برای آموزش نمونه و طرح های مورد نظر، ۱۵ جلسه آموزش از روز شنبه مورخه ۹۵/۰۶/۲۰ دوره ی آموزشی بصورت فشرده برگزار شد. هر جلسه آموزش طراحی روی پارچه الگو سازی و دوخت شامل ۳ ساعت که در مجموع برای هر یک از گروه ها ۴۵ ساعت می باشد.

جدول ۱- جلسات آموزشی برگزار شده برای ارتقای مهارت های هنری گروه ها

ردیف	گروه	تعداد جلسات آموزش	ساعت آموزش (ساعت)	هزینه مربی (ریال)	هزینه ایاب و ذهاب (ریال)
۱	چیچست (چپقلو)	۱۵ جلسه (هر جلسه ۳ ساعت)	۴۵	۷/۵۰۰/۰۰۰	۲/۰۰۰/۰۰۰
۲	زرینه ۱ و ۲ (قره قوزلو)	۱۵ جلسه (هر جلسه ۳ ساعت)	۴۵	۷/۵۰۰/۰۰۰	۶/۰۰۰/۰۰۰
۳	جمع	۳۰ جلسه	۹۰	۱۵/۰۰۰/۰۰۰	۸/۰۰۰/۰۰۰
					۲۳/۰۰۰/۰۰۰ (جمع کل)

برای آموزش دوره بازاریابی و فروش با توافقی که با مرکز فنی و حرفه ای شهرستان بناب انجام شد. با توجه به اینکه در مرکز فنی و حرفه ای مربی وجود ندارد، آموزش با استفاده از مربی آزاد انجام می گیرد و آزمون و گواهی از طریق مرکز فنی و حرفه ای صادر خواهد شد زمان برگزاری این دوره نیز بعد از اتمام سفارش های دفتر طرح حفاظت از تالابها و دوره ی طراحی و الگو سازی در اول مهر ماه سال جاری برگزار خواهد شد.

۲-۱- دوره آموزش طراحی روی پارچه و الگوسازی و دوخت با پارچه ای نمدی و چرمی

دو دوره آموزشی با عنوان های ۱- طراحی روی پارچه و ۲- الگوسازی و دوخت با نمد در گروه های چیچست و زرینه ۱ و ۲ با دو مربی بصورت متوالی برگزار گردید، در این دوره ی آموزشی گروه ها مهارت طراحی تهیه ی شال های سفارشی دفتر تالاب ها را بدست آوردند. این دوره ۱۴ جلسه در هر گروه و بصورت متولی تشکیل شد، یک جلسه نیز برای رفع اشکال بعد از ۲ هفته تشکیل خواهد شد.

شکل ۴- دوره آموزشی طراحی روی پارچه - گروه چیچست

شکل ۵ - دوره آموزشی طراحی روی پارچه - گروه چیچست

شکل ۶- دوره آموزشی طراحی روی پارچه - گروه چیچست

شکل ۷- دوره آموزشی طراحی روی پارچه - گروه زرینه

دوره آموزشی الگو سازی و دوخت با نمد (نمد دوزی) نیز همزمان با دوره طراحی برگزار گردید، در این دوره گروه ها مهارت الگوسازی و دوخت انواع محصولات نمدی را بدست آورند، در این دوره گروه ها یاد گرفتند انواع طرح ها را به الگو تبدیل کنند و سپس آن روی پارچه های نمدی پیاده کنند.

شکل ۸- دوره آموزشی نمد دوزی گروه چیچست

شکل ۹- دوره آموزشی نمد دوزی - گروه زرینه

۲-۲-۲. شروع دوره مانتو دوزی گروه چیچست

دوره مانتو دوزی در روستای چپقلو برای گروه چیچست برگزار می شود، این دوره را سازمان فنی و حرفه ای شهرستان بناب برگزار می کند و طول دوره سه ماه می باشد، برای گروه زرینه ۱ و ۲ امکان برگزاری دوره بدلیل مسافت زیاد نمی باشد و در صورت برگزاری دوره هزینه باید توسط گروه پرداخت شود.

شکل ۱۰- دوره آموزشی نمددوزی - گروه زرینه

۲,۳. حمایت در قالب پیشنهاد طرح های کاربری و بازار پسند تر برای محصولات (از طرف مجموعه دستادست)

به منظور اجرای حمایت های لازم برای ارتقای کیفیت محصولات و از جمله کیفیت هنری و طراحی و همچنین کاربردی شدن محصولات اقدامات زیر مورد اجرا قرار گرفته اند؛

۱. سعی در شناخت توانایی ها و داشته های هر دو گروه براساس ساخته های قبلی
۲. طراحی شال دریاچه ارومیه به وسیله طراح گروه دستادست خانم "پریسا امین سبحانی" و تولید این شال به وسیله هردو گروه به شکل های مختلف (تکه دوزی، گل دوزی، نقاشی روی پارچه). گروه چیچست از این طرح در تولید سرویس آشپزخانه خود نیز استفاده کرد.
۳. تلاش برای طراحی محصولات کاربردی و پرفروشی مثل شال های گلدوزی شده که با موفقیت مواجه نشد.

۴. تغییر کاربری عروسک معمولی این گروه ها به یک دم کنی قوری و طراحی یک سرویس آشپزخانه حول این دم کنی با استفاده از متد چهل تکه مدرن. دوخت عروسک و رسیدن به نتیجه مطلوب بعد از دوخت چندین نمونه حاصل شد. اما آموزش دوختن سرویس آشپزخانه به روش چهل تکه کار سخت تری بود. یک مرحله فیلم ویدئویی آموزشی برای گروه زرینه فرستاده شد. در مرحله بعدی با دیدن نمونه دوخته شده ایرادات کار بیان شد و نمونه دیگری دوخته شد. همچنان ایراداتی در کار وجود داشت، در این مرحله طراح گروه از تمام مراحل دوخت عکاسی کرد و یک جزوه در این زمینه آماده کرد که فرستاده شد. به دلیل نبود پارچه مناسب در آن روستا و اطرافش، پارچه ها از یک فروشگاه اینترنتی به وسیله گروه دستادست خریداری شده و به محل فرستاده شدند. انتخاب فروشگاه اینترنتی برای این بود که این خرید توسط خود زنان گروه قابل تکرار باشد و وابستگی دائمی به دستادست نداشته باشند. اولین ست آشپزخانه به این روش تولید و به تهران فرستاده شد تا از آن عکاسی شود. در این مرحله نیز بعضی ایرادات دیگر کار شناسایی شدند که برای حل آن ها نیز برنامه ریزی می کنیم.
۵. فیلم آموزشی برای تولید دفترچه های جلد پارچه ای نیز برای گروه ارسال شده است که هنوز وارد مرحله تولید نشده است.

۳- حمایت مالی و خرید از محصولات

۳-۱- کمپین چرخ خیاطی

بعد از تشکیل گروه های زنان و اتمام آموزش هایی که توسط اداره فنی و حرفه ای انجام شده بود این گروه ها همچنان به کمک مالی نیاز داشتند تا بتوانند کارگاه خود را تجهیز کنند. تسهیلگران این طرح با پیشنهاد جمع آوری کمک مالی از طریق خیرین با گروه دستادست حرکتی را شروع کردند به نام «کمپین چرخ خیاطی» در واقع هدف این کمپین جمع آوری کمک مالی برای تجهیز کارگاه و خرید چرخ خیاطی بود.

گروه دستادست به عنوان یک کسب و کار اجتماعی با هدف کمک به توانمندسازی تولیدکنندگان محصولات دست ساز تصمیم به حمایت از این طرح گرفت.

این کمپین در تاریخ ۹۵/آبان / با فراخوانی در سایت دستادست شروع شد و در کمتر از دو ماه ۹ میلیون و ۳۰۰ هزار تومان کمک نقدی بلاعوض از طرف مردم جمع آوری شد. و توانستیم ۳ چرخ راسته دوز، ۱ چرخ سردوز، ۱ چرخ ژانومه، ۲ قیچی برش، ۱ اتوی صنعتی برای هر دو گروه تهیه کنیم. بعلاوه ۱ میلیون و ۶۰۰ هزار تومان بعنوان وام به صندوق گروه چیچست پرداخت شد.

۳-۲- خرید محصولات توسط طرح حفاظت از تالابهای کشور

مشورت در مورد پیشنهاد محصول کاربردی جهت سفارش دفتر حفاظت از تالابهای ایران:

هر کدام از گروه ها لیست محصولات تولیدی خود را ارائه کردند و در مورد کاربردی کردن و محصولات موجود و همچنین تولید محصول جدید بحث و تبادل نظر شد و در نهایت لیست محصولات به دفتر حفاظت از تالابها فرستاده شد.

شکل ۱۱- محصولات تولید شده

شرکت گروه زرینه و چیچست در همایش مشارکت مردمی برای نجات دریاچه ارومیه

گروه های زرینه و چیچست در همایش مشارکت مردمی برای نجات دریاچه ارومیه به دعوت دفتر طرح حفاظت از تالاب های ایران شرکت کردند و ضمن شرکت در همایش محصولات تولیدی گروه را به نمایش گذاشتند.

شکل ۱۲- شرکت در همایش مشارکت مردمی برای نجات دریاچه ارومیه

❖ نمونه های جدید تولید شده توسط گروه ها

طبق دوره های آموزشی برگزار شده گروه ها محصولات جدیدی تولید کردند که در جدول زیر نمونه محصولات و قیمت آن مشخص شده است.

ردیف	نام محصول	عکس	توضیحات	قیمت واحد (ریال)
۱	کیسه پارچه ای طرح دریاچه ارومیه (گلدوزی)		بند کیسه ترجیحا از بافتنی رنگ دریاچه آبی رنگ اندازه : در اندازه نمونه	۵۰/۰۰۰
۲	کیسه پارچه ای طرح دریاچه ارومیه (رنگ آمیزی)		هر سری شامل: ۲ عدد جامدادی- ۱ عدد کیسه - یک عدد جانماز اندازه : در اندازه نمونه ۲ عدد جامدادی: ۵۰/۰۰۰ ریال کیسه: ۴۰/۰۰۰ ریال جانمازی: ۵۰/۰۰۰ ریال	۱۴۰/۰۰۰

۳	شال طرح دریاچه ارومیه (گلدوزی)		رنگ شال : رنگ سفارش شده (سبز زیتونی) جنس : نخی مطابق عکس	۳۰۰/۰۰۰
۴	شال طرح دریاچه ارومیه (رنگ آمیزی)		رنگ شال : رنگ سفارش شده (سبز زیتونی) جنس : نخی مطابق عکس	۲۵۰/۰۰۰
۵	سرویس آشپزخانه طرح دریاچه ارومیه		۱۲ تکه رنگ و جنس پارچه: مطابق نمونه	۱/۱۰۰/۰۰۰
۶	سرویس آشپزخانه طرح تکه دوزی شده (آبی رنگ)		۱۲ تکه رنگ و جنس پارچه: مطابق نمونه	۱/۱۵۰/۰۰۰
۷	سرویس آشپزخانه طرح تکه دوزی شده (گلداز سفید- نارنجی)		۱۲ تکه رنگ و جنس پارچه: مطابق نمونه	۱/۱۵۰/۰۰۰

۲۰۰/۰۰۰	هیچ کدام از عروسک ها شبیه هم نخواهد بود هر عروسک دارای اسم محلی خواهد بود هر عروسک یک پیام (نوشته) برای دریاچه ارومیه خواهد داشت اندازه عروسک ها میتواند متغیر باشد		عروسک	۸
۱۵۰/۰۰۰	با توجه به طرح روی کیسه قیمت تغییر میکند.		کیسه نمدی	۹

با پارچه نمدی بین ۸۰/۰۰۰ الی ۱۰۰/۰۰۰ با پارچه چرمی بین ۱۰۰/۰۰۰ الی ۱۵۰/۰۰۰		جلد دفترچه	۱۰
۱۲۰/۰۰۰		جا سوییچی عروسک	۱۱

۵۰/۰۰۰			کیف کارت	۱۲
--------	--	---	----------	----

ضمیمه ۲

طرح توجیه اقتصادی کسب و کار

برای تأمین اعتبار

عنوان کسب و کار

کارگاه خیاطی

مشخصات نماینده گروه ارائه دهنده طرح

نام و نام خانوادگی: کبری اصغری و نجاری

شرایط کسب و کار

راه اندازی این کسب و کار شامل چه مراحل است؟

۱- تشکیل گروه

۲- آموزش خیاطی

۳- راه اندازی صندوقی برای تهیه سرمایه اولیه جهت خرید مواد اولیه و هزینه های جاری

۴- تهیه مواد اولیه و عرضه محصولات به صورت تبلیغی و آزمایشی

۵- تهیه ابزار و تجهیزات مورد نیاز کارگاه

۶- تهیه مکان برای کار

۷- رایزنی برای بازار کار

۸- تهیه مواد اولیه و شروع به کار مستمر

۹- تولید محصولات

۱۰- فروش محصولات

این طرح به صورت فردی انجام می شود یا گروهی؟
گروهی

چند نفر می توانند در این کسب و کار مشارکت کنند یا شاغل شوند؟
۲۰ نفر

چه اشخاص یا نهادهای دولتی و خصوصی می توانند از این طرح حمایت کنند؟
طرح تالاب های ایران، سازمان محیط زیست آذربایجان شرقی و شهرستان های بناب و میاندوآب، فرمانداری و بخشداری، مدارس (برای در اختیار قرار دادن بازار کار)، اداره فنی و حرفه ای، بانکداری سبز و.....

شرایط بازار

بازار عرضه محصولات شما کجاست؟
همه شهرهای ایران می توانند بازار این محصولات باشند اما شهرهای اطراف (تبریز، میاندوآب، مراغه، بناب) بازارهای اصلی تر خواهند بود و همچنین تهران بسته به نوع سفارش کار

برای دسترسی به بازار چه فکری کرده اید؟
رایزنی با مسئولان سازمان محیط زیست، فرمانداری، آموزش و پرورش، شبکه بهداشت، اداره صنعت و معدن، مدیران مدارس (برای لباس فرم مدارس)، تبلیغات محلی و رسانه ای از طریق اینترنت و رسانه ها

فضای تولید

- مساحت مورد نیاز:متر فضای بسته
- تأسیسات مورد نیاز: گاز، آب، برق، امکانات تأسیساتی آشپزخانه (کاشی و سرامیک)

هزینه‌های ثابت تولیدی

(۱) وسایل و ابزار کار

ردیف	شرح	تعداد	قیمت واحد (تومان)	هزینه کل
۱	راسته‌دوز	۲	۱۲۰۰	
۲	سردوز	۲	۱۶۰۰	
	چرخ صنعتی			
۳	اتو پرسی بخاردار	۵	۱,۰۰۰,۰۰۰	
۴	صندلی	۲۰		
۵	میز خیاطی	۳		
	جمع			

هزینه‌های متغیر تولیدی

(۱) مواد اولیه مصرفی (ماهانه)

ردیف	شرح	تعداد (کیلو)	قیمت واحد (تومان)	هزینه کل (ماهانه)	هزینه کل (سالانه)
۱					
۲					
۳					
۴					
۵					
۶					
۷					
۸					
	جمع				

(۲) هزینه‌های جاری

ردیف	شرح	هزینه ماهانه (تومان)	هزینه سالانه
۱	آب	۲۰۰۰۰	۲۴۰۰۰۰
۲	برق	۳۰۰۰۰	۳۶۰۰۰۰
۳	گاز	۴۰۰۰۰	۴۸۰۰۰۰
۴	حمل و نقل		
۵			
مجموع		—	۳۶۸۴۰۰۰

مجموع هزینه‌های ثابت و متغیر

ردیف	شرح	ارزش کل (سالانه)	سهم آورده متقاضی	از محل وام
۱	هزینه‌های ثابت			
۲	هزینه‌های متغیر			
مجموع				

منابع تأمین سرمایه

شرح	مبلغ	منبع
سرمایه اولیه	۸,۰۰۰,۰۰۰	سهم افراد گروه (هر فرد ۳۰۰ هزار)
انجمن دامون (طرح تالاب)	۳,۰۰۰,۰۰۰	پرداخت نشده
بانک	—	
مجموع		

برآورد قیمت فروش محصولات

نوع محصول	مقدار تولید	قیمت واحد	ارزش کل

برآورد سود کسب و کار

- مجموع هزینه‌های ثابت و متغیر (سال اول):
- ارزش کل حاصل از فروش محصولات در یک دوره:
- برآورد نسبی سود حاصله:
- زمان بازگشت سرمایه اولیه: ۱۲ ماه

نحوه تقسیم سود

- تعیین میزان سهام: از آنجاکه این کسب و کار برای توانمندسازی زنان روستا در راستای حفاظت از تالاب قره قشلاق است و یک کسب و کار کوچک است، برای ایجاد برابری میان افراد همه سهام برابر است مگر آنکه شخصی بخواهد برای کمک به کسب و کار سهم بیشتری پول بگذارد. در این صورت میزان پول داده شده به صورت قرض فرض گرفته خواهد شد و هر وقت شخص بخواهد پولش را پس بگیرد پس از احتساب اولین سود، پول او برگردانده می‌شود. افرادی که تنها پول می‌گذارند ۱۰ درصد از تخفیف فروش محصول را خواهند داشت.
- تعیین ارزش کار: سود حاصله به میزان کار افراد و زمانی که صرف می‌کنند تقسیم می‌شود.

برنامه زمان بندی اجرای طرح کسب و کار

ردیف	مراحل اجرای طرح	تاریخ احتمالی شروع	مدت زمان لازم	مسئول
۱	تشکیل گروه	شهریور ۱۳۹۳	۶ ماه	انجمن دامون
۲	آموزش خیاطی	بهمن ۱۳۹۴	یک ماه	انجمن دامون
۳	راه اندازی صندوقی برای تهیه سرمایه اولیه جهت خرید مواد اولیه و هزینه های جاری	بهمن ۱۳۹۳	یک هفته	کبری اصغری نماینده گروه زرینه، انجمن دامون
۴	تهیه مواد اولیه و برگزاری نمایشگاه برای عرضه محصولات به صورت تبلیغی و آزمایشی	فروردین ۱۳۹۴	دو ماه	گروه کفشدوزک، همه اعضای گروه
۵	تهیه ابزار و تجهیزات مورد نیاز کارگاه	شهریور ۱۳۹۴	یک هفته	انجمن دامون (طرح تالاب ها)
۶	تهیه مکان برای کار	آبان ۱۳۹۳	دو ماه	انجمن دامون، همه اعضای گروه
۷	رایزنی برای بازار کار	آبان ۱۳۹۳	دو ماه	انجمن دامون، همه اعضای گروه
۸	تهیه مواد اولیه و شروع به کار مستمر	آذر ۱۳۹۳	یک هفته	انجمن دامون، همه اعضای گروه

Capacity development for sustainable livelihood in stakeholders of Qareqeshlagh wetland

After participatory preparation of management plan for Qareqeshlagh wetland watershed, as the biggest satellite wetland of Uremia Lake in 2014, it was planned to form four working groups: "Water resources", "Agriculture and land use", "Biodiversity" and "Sustainable livelihood and awareness raising" among all related stakeholders, including governmental and Non-governmental organizations and local communities representatives to make a multisectoral and integrated management opportunity in each practical and priority issue.

Figure 1- load of water consumption in traditional method of agriculture

Regarding critical situation of Uremia lake and over consumption of water pressure in agriculture sector, an urgent need for action with aim of defining a project on diversification of livelihoods in the region was identified to find some potential alternative livelihoods that were not water dependent .This project stated by Damoun N.G.O with support of Iranian wetland project and East Azerbaijan province D.O.E.in 2015.

Figure 2- PRA workshops for gathering needed information

Generally for start each new job, four chains of a cycle should be joined: Social mobilization and eager among people to start activities, education of new skills, funding and financial support to buy basic instruments and finally marketing to sale products.

In this project by using Participatory Rural Appraisal techniques in data gathering, after icebreaking and trust building, first problems of the region were identified, among them unemployment and water shortage was addressed frequently by local people, then by finding volunteers and pioneer groups for start "less water consumption jobs", with help of the organization of profession and technology education (fani herfei) in each pilot village some applied courses on activities such as mushroom cultivation for men and sewing for women were hold, simultaneously for mainstreaming and attracting other related organizations to make a wave for support of these activities, mutual introduction sessions were hold with livelihood related governmental organizations also some group meetings were hold in the "Qareqeshlagh wetland committee" that was supported by governor, and it's results was to arrange a workshop with provincial entrepreneurships to make them familiar with necessity of sustainable livelihood groups gain their support to the local community.

Figure 3-introducing the project and attracting local people to participate

Then for financial support of pioneer livelihood CBOs,"Dastadast" a social entrepreneurship N.G.O with public announcement of the bank account started an internet based campaign for collecting money to support local groups alternative livelihood activities with help of individuals that were interested in Urmia lake and wetland restoration .

For selling produced products of C.B.Os of pilot villages also "Dastadast" and "Kafshdozak" groups started marketing activities.

Now two local women groups: "Zarine river" in Qareqozlo village and "Chichats"- an old name of Uremia lake- in Chopoghlo village in field of swing and handcraft making have formed to increase family income and reduce livelihood dependency on water. This interdisciplinary and multisectoral effort that was lead by facilitator role of Iranian civil society with its positive impact on social mobilization and increasing social capital in the region, may reduce pressure on water resources and can be a model for all satellite wetlands around Uremia lake.

“Dastadast” is commitment to real empowerment:

Real empowerment is a process which helps people for more control on their own business and achieving their goals

عملیات نجات با چرخ خیاطی

روزنامه شهروند خبر کمپین مشترک دستادست و دامون برای خرید چرخ خیاطی را در گزارشی مورد بررسی قرار داده است، عملیات نجات با خرید چرخ...

The title of Shahrvand newspaper on the campaign for buying sewing machines

“Recue of Urmia by sewing machines”

چرخ خیاطی هایی که مرکز جهان شدند

پنجشنبه قبل سه چرخ خیاطی صنعتی از مغازه ای در شهر بناب خریداری شدند و رفتند تا برسند به کارگاه کوچک زنان روستای قره قوزلو....

Sewing machines which became the center of the world

Three sewing machine bought and sent to the villages to the small workshop of women in Qareqozlo

Sewing machine became successful

قدردانی از حامیان کمپین چرخ خیاطی

از تمام کسانی که با حمایت های بی دریغ شان به موفقیت کمپین خرید چرخ خیاطی در راستای کمک به نجات تالاب قرقشلاق و دریاچه...

Acknowledgment from the sponsor of the campaign

Capacity development for sustainable livelihood in stakeholders of Qareqeshlagh wetland

Society of young conservationists (Damoun)
September 2017